ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ TASARIM KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İrem Bozyokuş
161401112

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Ferhan Yürekli

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Ekim,2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İREM BOZYOKUŞ'ın "Ataköy Toplu Konutlarının Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı tezi 18.09.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora tezi oy birliğiyle/~~oy çokluğuyla~~, başarılı/~~başarısız~~ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Prof. Dr. Ferhan YÜREKLİ	.....
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Candan ÖZÜLKE	.....
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hale SİNİRLİOĞLU	.....

Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
Enstitü Müdürü

	ŞEKİL ONAY SAYFASI	Doküman No	FR-105
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	10.12.2018
		Revizyon No	01
		Sayfa	1/2

ŞEKİL ONAY SAYFASI

14/10/2019

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Aşağıda bilgileri bulunan lisansüstü öğrencinin tezi şekil yönünden tarafımca incelenmiş ve Enstitüye teslim edilmesi uygun bulunmuştur.

Anabilim Dalı Başkanı
PROF.DR. YAVUZ KOŞANER
İmza

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI SOYADI	İREM BOZYOKUŞ
ÖĞRENCİ NUMARASI	161401112
ANABİLİM DALI	MİMARLIK
PROGRAMI	(X) YÜKSEK LİSANS ( ) DOKTORA ( ) SANATTA YETERLİK
DANIŞMANI	PROF.DR. FERHAN YÜREKLİ
TEZ BAŞLIĞI	ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ TASARIM KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
SAVUNMA TARİHİ	18.09.2019
e-posta	İrem.bozyokus@hotmail.com

İç Kapak	☑ Var ☐ Yok
Jüri Onay Sayfası	☑ Var ☐ Yok
Etik İlke ve Kurallara Uyum Beyanı	☑ Var ☐ Yok
İntihal Raporu	☑ Var ☐ Yok
Teşekkür Sayfası	☑ Var ☐ Yok
Öz (Başlık-Öz-Anahtar Sözcükler)	☑ Var ☐ Yok
Abstract (Title-Abstract-Key Words)	☑ Var ☐ Yok
İçindekiler	☑ Var ☐ Yok
Çizelgeler Listesi	☐ Var ☑ Yok
Şekiller Listesi (varsa)	☐ Şekil yok ☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kısaltmalar Listesi	☑ Var ☐ Yok
Tablolar Listesi (varsa)	☐ Tablo yok ☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler Listesi (varsa)	☑ Ek yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Özgeçmiş	☑ Var ☐ Yok

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

	ŞEKİL ONAY SAYFASI	Doküman No	FR-105
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	10.12.2018
		Revizyon No	01
		Sayfa	2/2

Sayfa Genişliği	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Yazı Tipi	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Referans Kullanımı	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kaynakça Yazımı	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler (varsa)	☑ Ek yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir

Hazar Akgül

Hazırlayan	Kalite Koordinatörü	Kurumsal Yetkili
İlgili Birim	Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Prof. Dr. Belma AKŞİT

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

14/10/2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İREM BOZYOKUŞ

Hazırlayan	Kalite Koordinatörü	Kurumsal Yetkili
İlgili Birim	Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Dokuman No: FR-178; Yayın Tarihi: 01.03.2018; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ TASARIM KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ORIGINALITY REPORT

4%	2%	0%	3%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Student Paper	1%
2	adjournal.net Internet Source	<1%
3	www.sehirplanlama.org Internet Source	<1%
4	polen.itu.edu.tr Internet Source	<1%
5	www.scribd.com Internet Source	<1%
6	www.gecekitapligi.com Internet Source	<1%
7	Submitted to Trakya University Student Paper	<1%
8	Submitted to Mimar Sinan Guzel Sanatlar University Student Paper	<1%

PROF.DR. FERHAN YÜREKLİ

9	Submitted to Istanbul Aydin University Student Paper	<1%
10	Submitted to Kafkas Ãniversitesi Student Paper	<1%
11	Submitted to KTH - The Royal Institute of Technology Student Paper	<1%
12	bauarchitecture.files.wordpress.com Internet Source	<1%
13	KARASÖZEN, Rana and ÖZER, Filiz. "Çağdaş İstanbul Mimarlığı' nda post modernizm' in rasyonel temeli", İstanbul Teknik Üniversitesi, 2006. Publication	<1%
14	Submitted to Glyndwr University Student Paper	<1%
15	Submitted to Bahcesehir University Student Paper	<1%
16	tr.scribd.com Internet Source	<1%
17	Submitted to University of Northumbria at Newcastle Student Paper	<1%
18	acikerisim.deu.edu.tr Internet Source	<1%

PROF.DR.FERHAN YÜREKLİ

19	Submitted to Inonu University Student Paper	<1%
20	www.dergimiz.biz Internet Source	<1%
21	Submitted to Hacettepe University Student Paper	<1%
22	Submitted to Southern Illinois University Student Paper	<1%
23	Submitted to Xianjiatong-Liverpool University Student Paper	<1%
24	Submitted to Yeditepe University Student Paper	<1%
25	acikerisim.aku.edu.tr Internet Source	<1%
26	Submitted to Anadolu University Student Paper	<1%

PROF. DR. FERHAN YÜREKLİ

Exclude quotes	Off	Exclude matches	Off
Exclude bibliography	Off		

TEŞEKKÜR

‘‘Ataköy toplu konutlarının tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi’’ çalışması Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her türlü maddi, manevi destekleri ve göstermiş oldukları sabırdan dolayı aileme teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında bilgi, teşvik ve deneyimleriyle yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ferhan Yürekli’ye teşekkür ederim. Hem kaynak konusundaki yardımları hem de fikirleriyle beni aydınlatıp yol gösterdiği için minnettarım.

Okul hayatım ve tez sürecimde yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve yorumlarıyla beni bilgilendirip tezime şekil veren ve bitirmemde büyük emeği olan değerli hocam Dr. Öğr. Gör. Hale Sinirlioğlu’na teşekkür ederim.

İrem Bozyokuş

Ekim 2019

ÖZ

ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ TASARIM KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İrem Bozyokuş
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Ferhan Yürekli
Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019

Bu çalışmada Türkiye'deki ilk toplu konutlardan olan, yapımını Emlak Kredi Bankasının üstlendiği Ataköy toplu konutlarının tasarım kriterleri incelenmiştir.

1957 yılında ilk etabın yapımına başlanan Ataköy toplu konutları, toplamda 11 etaptan oluşmaktadır. Uydu kentin tamamlanması 50 yıllık bir süreci kapsamış, dolayısıyla etaplar arasında dönemsel farklılıklar oluşmuştur. 50'li yıllarda ülkeye hakim olan modernizm akımı 80'li yıllara gelindiğinde yerini karşıt düşüncede olan postmodernizme bırakmıştır. Ataköy toplu konutları uzun süren yapım süreci nedeniyle bu değişimi en iyi ortaya koyan bölgelerden biridir. Konutların 80'li yıllara kadar yapılan etaplarına modernizm akımı hakimken sonraki etaplarda postmodernizmin izlerine rastlanmış, yapılarda değişimler meydana gelmiştir. Dönemsel farklılıklar, insanların benimsediği yeni düşünce biçimleri, yapım teknolojisindeki yenilikler sebebiyle tasarımlar cephe, plan ve kütlesel olarak değişimlere uğramıştır. Bu dönemsel geçiş ve tasarım kriterlerindeki farklılıklar, etaplar üzerinden ayrı ayrı incelenerek ortaya koyulmuştur.

Tez kapsamında etaplar arasında oluşan bu değişim incelenmiş, her etabın etkilendiği dönem, mimari özellikleri, tasarım farklılıkları sebepleriyle açıklanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Toplu konut, Uydu kent, Ataköy, Modernizm, Postmodernizm.

ABSTRACT

EVALUATION OF ATAKOY MASS HOUSING IN TERMS OF DESIGN CRITERIA

İrem Bozyokuş
Master Thesis
Department of Architecture
Architecture Programme
Advisor: Prof. Dr. Ferhan Yürekli
Maltepe University Institute of Science Graduate School, 2019

In this study, one of the first public housing in Turkey, which undertook the construction of Real Estate Credit Bank Ataköy design of public housing exclusion criteria were examined.

The construction of the first stage started in 1957 and Ataköy housing units consist of 11 stages in total. The completion of the satellite city covered a period of 50 years, thus periodic differences occurred between the stages. Modernism, which dominated the country in the 50s, left its place to postmodernism, which was opposed by the 80s. Ataköy public housing is one of the regions that best demonstrate this change due to the long construction period. While the modernism movement dominated the stages of the houses until the 80s, the traces of postmodernism were encountered in the following stages and changes occurred in the buildings. Due to periodic differences, new ways of thinking adopted by people, and innovations in construction technology, designs have undergone changes in front, plan and mass. Differences in this periodic transition and design criteria have been determined by examining the stages separately.

Within the scope of the thesis, this change between the stages was examined and the period, architectural features and design differences were explained for each stage.

Keywords: Mass Housing, Satellite City, Ataköy, Modernism, Postmodernism.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iv
TEŞEKKÜR ix
ÖZ x
ABSTRACT xi
İÇİNDEKİLER x
ŞEKİLLER DİZİNİ xiv
TABLOLAR LİSTESİ xviii
KISALTMALAR DİZİNİ xix
ÖZGEÇMİŞ xx
BÖLÜM 1.GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Önemi 2
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı 3
1.3. Çalışmanın Yöntemi 3
BÖLÜM 2.TOPLU KONUT TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ 4
2.1. Toplu Konut Tanımı 4
2.2. Endüstri Sonrası Dönem ve Toplu Konutların Oluşum Süreci 5
2.3.1. Modern Dönem 11
2.3.1.1. Modernizm ve Mimarlık 18
2.3.1.2. Modern Dönem Kent Algısı ve Planlama Kriterleri 21
2.3.1.3. Modern Dönem Kent Modelleri, Ütopik Tasarımlar ve Uygulamalar 23
2.3.2. Postmodern Dönem 25
2.3.2.1. Postmodernizm ve Mimarlık 25
2.3.2.2. Postmodern Kent Algısı ve Planlama Kriterleri 26

2.3.3. Postmodernizm Sonrası Dönem 29
2.3.3.1. Kapalı Siteler 29
2.3.3.2. Mekansal Sınırlamalar ve 21. yy Kent Modelleri 31
BÖLÜM 3.TÜRKİYE'DEKİ TOPLU KONUTLARIN GELİŞİMİ 33
3.1. Türkiye'deki Toplu Konutların Tarihsel Gelişimi 33
3.2. Emlak Kredi Bankası Uygulamaları 34
3.2.1. Koşuyolu, Levent, Ataköy Örnekleri 36
BÖLÜM 4. ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ OLUŞUM SÜRECİ 43
4.1. Ataköy Konumu ve Tarihçesi 43
4.2. Mimar Luigi Piccinato (1899-1983) 45
4.3. Ataköy Toplu Konutlarının Tasarım Kararları ve Plan Analizleri 47
4.3.1 : 1. Etap Ataköy Toplu Konutları 50
4.3.2 : 2. Etap Ataköy Toplu Konutları 58
4.3.3 : 3. ve 4. Etap Ataköy Toplu Konutları 65
4.3.4 : 5. Etap Ataköy Toplu Konutları 70
4.3.5 : 9. ve 10. Etap Ataköy Toplu Konutları 75
4.3.6 : 7. ve 8. Etap Ataköy Toplu Konutları 78
4.3.7 : 11. Etap Ataköy Toplu Konutları 84
4.3.8 : 6. Etap Ataköy Toplu Konutları 86
4.3.9. Ataköy Kıyı Bölgesindeki Değişimler 94
BÖLÜM 5.SONUÇLAR 98
KAYNAKÇA 101
İNTERNET KAYNAKLARI 108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1 : Sırt Sırta Evlerin Planı Leeds, İngiltere (Harrison,2017) 7
Şekil 2. 2 : Sırt Sırta Evlerin plan, kesit ve perspektifleri.....7
Şekil 2. 3 : Sırt Sırta Evlere ait görseller.....8
Şekil 2. 4 : Tony Garnier'nin Endüstri Kenti 9
Şekil 2. 5 : Ebenezer Howard'ın Bahçeşehir Planı(Tuncel ve İlerisoy,2016).....10
Şekil 2. 6 : Radburn yerleşimi (Ünübol,2014) 10
Şekil 2. 7 : Roehampton yerleşimi.....12
Şekil 2. 8 : Roehampton (Alton) yerleşimi yapıları.....12
Şekil 2. 9 : Park Hill Flats projesi.....13
Şekil 2. 10 : Unité d'Habitation 14
Şekil 2. 11 : Unité d'Habitation projesi plan ve kesiti 15
Şekil 2. 12 : Les Grandes-Terres yerleşimi 16
Şekil 2. 13 : Pruitt-Igoe yerleşimi vaziyet planı 17
Şekil 2. 14 : Pruitt-Igoe yerleşimi ve yıkılışı(1974)(Aras,2016).....17
Şekil 2. 15 : Art Nouveau Örneği: Casa Mila (Yazıcı,2016) 20
Şekil 2. 16 : Plan Voisin, Paris,1925 22

Şekil 3. 1 : Koşuyolu Mahallesi Emlak Bankası Evleri vaziyet planı (Broek, 1964) 38
Şekil 3. 3 : Koşuyolu evleri (Şener ve Yıldız,2000).....39
Şekil 3. 4 : 1. ve 2. Levent yerleşim planı (Özkan,2006).....40
Şekil 3. 5 : 3. ve 4. Levent yerleşim planı (Özkan,2006).....40
Şekil 3. 6 : 1. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006) 41
Şekil 3. 7 : : 2. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006) 41
Şekil 3. 8 : 2. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006) 41
Şekil 3. 9 : 4. Levent A ve O tipi nokta blok planı ve perspektif görünüşü(Özkan,2006) 42

Şekil 4.3. 1: 1.Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 50
Şekil 4.3. 2 : A, B ve C tipi blok görünüşü (Arkitekt, 1958) 51
Şekil 4.3. 3 : D ve F tipi blok görünüşü (Arkitekt, 1958) 51
Şekil 4.3. 4 : 1. Etaptan bina teras ve giriş görüntüleri (Bozyokuş,2018) 52
Şekil 4.3. 5 : Sırasıyla 1. Etap A-B-C tipi konut görselleri (2019).....52
Şekil 4.3. 6 : Sırasıyla 1. Etap D-F tipi konut görselleri (2019).....53
Şekil 4.3. 7 : 1.Etap A tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 53
Şekil 4.3. 8 : 1.Etap B tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 54
Şekil 4.3. 9 : C tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 54
Şekil 4.3. 10 : 1.Etap D tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 55
Şekil 4.3. 11 : 1.etap F tipi blok kat planı (Arkitekt, 1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 55
Şekil 4.3. 12 : 1. Etaptan iç mekan görselleri (Bozyokuş,2018) 56

Şekil 4.3. 13 : Hizmetli odasının daire içindeki görüntüleri (Gürel,2012) 56
Şekil 4.3. 14 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Arkitekt, 1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 57
Şekil 4.3. 15 : 2. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 58
Şekil 4.3. 16 : : L tipi blok perspektif görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019) 59
Şekil 4.3. 17 : J tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019) 59
Şekil 4.3. 18 : M tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019) 59
Şekil 4.3. 19 : R tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019)60
Şekil 4.3. 20 : 2. Etap L tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 61
Şekil 4.3. 21 : 2. Etap M tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 61
Şekil 4.3. 22 : 2. Etap R tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 61
Şekil 4.3. 23 : 2. Etap K tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)62
Şekil 4.3. 24 : 2. Etap İ tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 62
Şekil 4.3. 25 : 2. Etap İB tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 62
Şekil 4.3. 26 : 2. Etap J tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 63
Şekil 4.3. 27 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 64
Şekil 4.3. 28 : 3. ve 4. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 65
Şekil 4.3. 29 : Ataköy 3. ve 4. mahalle eski görünüşü (Arkitekt, 1975) ve mevcut görünüşü (2019) 66
Şekil 4.3. 30 : 4.etap avlu yerleşimi bloklar (2019).....67
Şekil 4.3. 31 : O Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 67
Şekil 4.3. 32 : TO Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 68
Şekil 4.3. 33 : S Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 68
Şekil 4.3. 34 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 69
Şekil 4.3. 35 : 5. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 70
Şekil 4.3. 36: Ataköy 5. Etap blokları (2019).....71
Şekil 4.3. 37 : B1 ve B2 tipi kat planı (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 72
Şekil 4.3. 38 : C1 ve C2 tipi kat planı (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 72
Şekil 4.3. 39 : E1 ve E2 tipi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 72
Şekil 4.3. 40 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 74

Şekil 4.3. 41 : 9. ve 10. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 75
Şekil 4.3. 42 : 9. Ve 10. Etap bloklarından fotoğraflar (2019) 76
Şekil 4.3. 43 : A1 ve A2 tipi plan (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 76
Şekil 4.3. 44 : D ve F tipi plan (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 77
Şekil 4.3. 45 : 35 m² lik küçük konut tipi(Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 77
Şekil 4.3. 46 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 78
Şekil 4.3. 47 : 7.ve 8. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 79
Şekil 4.3. 48 : (a) 7.8. Kısım yaya-araç yolunun perspektif anlatımı (Günay, 1989) 80
Şekil 4.3. 49 : (b) 7.8. Kısım bina giriş katınadaki kamusal alanların perspektif anlatımı (Günay, 1989) 80
Şekil 4.3. 50 : Bina girişlerindeki geçitler (2019) 80
Şekil 4.3. 51 : Köşeli avlu bloklar ve yayalaştırılmış alanlar (2019) 81
Şekil 4.3. 52 : Mesa avlu tipi blok planı (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 81
Şekil 4.3. 53 : Kutlutaş kare tipi blok planı (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 82
Şekil 4.3. 54 : Dairelerki oda-antre bağlantı analizi (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 82
Şekil 4.3. 55 : 7. ve 8. etap araç ve yaya otopark girişinden bir görüntü (2019) 83
Şekil 4.3. 56 : 11. etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 84
Şekil 4.3. 57 : 11. Etaptan bir görüntü (2019) 85
Şekil 4.3. 58 : 6. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019) 86
Şekil 4.3. 59 : Ataköy 6. Etap görselleri 87
Şekil 4.3. 60 : A ve B tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 87
Şekil 4.3. 61 : B-D tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 88
Şekil 4.3. 62 : C tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 88
Şekil 4.3. 63 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş) 89
Şekil 4.3. 64 : 1.,2.,3-4. ve 5. Etaplara ait bina giriş detayları (Bozyokuş,2019) 90
Şekil 4.3. 65 : Ataköy'ün denizden görünüşü (Giray & Baytop, 1955) 94
Şekil 4.3. 66 : Ataköy toplu konut alanı 1/5000 nazım imar planı (Haksal,1995) 94
Şekil 4.3. 67 : Ataköy uydu görüntüsü (Google Earth, 2019) 94
Şekil 4.3. 68 : Ataköy Sahili 95
Şekil 4.3. 69 : Ataköy sahildeki yeni yapılaşmalar (Google Earth,2019) 95
Şekil 4.3. 70 : Yalı Ataköy projesi vaziyet planı 96

Şekil 4.3. 71 : Yalı Ataköy projesi görselleri 96
Şekil 4.3. 72 : Yalı Ataköy projesi A1 blok normal kat planı 96
Şekil 4.3. 73 : Sea Pearl Ataköy projesi vaziyet planı 97
Şekil 4.3. 74 : Sea Pearl Ataköy projesi görseli 97
Şekil 4.3. 75 : Sea Pearl Ataköy projesi 3+1 ve 2+1 kat planı 97

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 : 1. Etap blokların kat yükseklikleri 52
Tablo 2 : 1. Etap plan tiplerinin oda sayıları 55
Tablo 3 : 2. Etap blokların kat yükseklileri 60
Tablo 4 : 2. Etap plan tiplerinin oda sayıları 63
Tablo 5 : 3. Ve 4. Etap blokların kat yükseklikleri.....66
Tablo 6 : 3. ve 4. Etap plan tiplerinin oda sayıları.....68
Tablo 7 : 5. Etap plan tiplerinin oda sayıları 73
Tablo 10 : 9. Ve 10. Etap plan tiplerinin oda sayıları 77
Tablo 9 : 7. ve 8. Etap plan tipleri oda sayıları.....82
Tablo 8 : 6. Etap plan tiplerinin oda sayıları 88
Tablo 11 : Ataköy toplu konutlarının blok ve konut sayıları 91
Tablo 12: Ataköy Toplu Konutlarının Yerleşim ve Kat Planı Tipolojileri.....92
Tablo 13: Ataköy Toplu Konutlarının Kütle-Plan Analizleri 93

KISALTMALAR

EKBB	Emlak Kredi Bankası Broşürü
C.I.A.M .	Congres Internationaux d'Architecture Moderne
	(Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi)

ÖZGEÇMİŞ

İrem Bozyokuş

Mimarlık Anabilim Dalı

Eğitim

Derece Yıl	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls. 2016	Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı
Ls. 2012	Maltepe Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Anabilim Dalı

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2018 -19	Mimar. Berk Mimarlık
2017 -18	Mimar. Karaman İnşaat A.Ş.

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : İstanbul, 1994 Cinsiyet: K

Yabancı diller : İngilizce

GSM / e-posta : 05394598190 / irem.bozyokus@hotmail.com

BÖLÜM 1.GİRİŞ

Kent, var olduğundan beri devamlı değişim halindedir. Döneminin siyasi, kültürel yapısı ve ekonomik durumuna göre değişim gösteren kent, mekânlara da bunu yansıtmıştır. Sanayi devrimiyle beraber gelen göç dalgası, kentteki nüfusu arttırmış, sağlıksız mekânlar oluşmasına neden olmuştur. İnsanlar, kenti yaşanabilir kılmak için çözüm arayışlarına girmiş, CIAM kongresiyle modern mimarlığın temelleri atılmıştır. Sanayi kentlerinde oluşan kirli, güneş görmeyen, sağlıksız mekânlar yerine 'ışık', 'hava', 'yeşillik' faktörleri temel alınarak tasarımlar yapılmıştır. 1933 yılında yapılan Atina Antlaşması ile kent; konut, iş ve dinlence olarak işlevlere ayrılmış, sağlıklı bir çevre için araziler buna bağlı şekillenmiştir. Kentteki göçle doğan, konut ihtiyacını karşılamak için toplu konutlar ön plana çıkmıştır. Bir yandan da modernizmin verdiği bütüncül anlayış, gelenekselden uzak, süssüz ve benzer yapılar zamanla eleştirilerek karşı akımlar ortaya çıkmıştır. Modernizme karşı olarak doğan post modernizm, farklılığı hedef almış, yapılan her binanın bir kimliği olduğunu savunmuştur. Ortaya atılan yeni düşünceler doğrultusunda modernizm, etkisini kaybetmeye başlamıştır. Postmodernizmle beraber kentte değişimler başlamış, yapı tasarımlarında farklılıklar meydana gelmiştir.

Ülkemiz de bu modernizm ve postmodernizm akımların etkisi altında kalmıştır. Sanayileşme sonrası oluşan göçle kentlerdeki nüfus artmış ve kent dışarı taşmaya başlamıştır. Kalabalığı dışarı çekmek için şehrin uzak noktalarına banliyöler tasarlanmıştır. Tezin araştırma konusu da bu uygulamalardan birine yöneliktir. Ataköy uydu kenti, ülkemizde yapılan ilk toplu konut örneklerindendir. CIAM'ın etkisi altında, modern düşünce yapısıyla tasarımlarına başlanana Ataköy'de, postmodern dönem ve küresel süreçten de etkilenilmiştir. Farklı kütlesel formları ve plan tipleriyle bu dönemsel geçişe iyi bir örnek oluşturmuştur.

Ataköy toplu konutlarındaki yerleşim, kütle ve plan farklılıkları 11 etap üzerinden ele alınarak karşılaştırma yapılmıştır. Plan şemaları üzerinden tasarım kriterleri saptanarak dönemsel özellikler vurgulanmıştır. 50 yıllık bir yapım sürecini kapsayan 11 etaplık toplu konut projesi, değişen yaşam koşulları ve düşünce yapılarını şüphesiz en iyi yansıtacak yerlerden biridir.

Bu 50 yıllık süreç içinde, Dünya da birçok yenilik ve teknolojik gelişmeler kaydetmiştir. Bu teknolojik gelişmelerden inşaat sektörü de payını almış, bina yapım tekniklerinde de yenilikler yaşanmış, inşaatlarda yapım süreleri azalmıştır. Bu süreç içerisinde kullanıcı istekleri farklılaşmış, yaşam standartları da değişime uğramıştır. Kentlerdeki nüfus artışı, çevre kirliliği, güvenlik, deprem gibi sebepler, gelir durumu yüksek insanlarda farklı konut tipi beklentilerini doğurmuş, korunaklı ortamlara ihtiyaç duyulmuştur. Mahalle kültüründen kapalı site kültürüne geçiş olmuş, bireyler kendilerini güvende hissedebileceği, huzurlu mekânlar arayışına girmiştir. Ataköy örneğinde bu geçiş de yansıtılmış, kullanıcı ihtiyaçları göz önünde tutularak güvenlikli siteler de tasarlanmıştır.

Bu dönemsel sürecin konutlar üzerindeki etkisini daha net anlayabilmek için bölgenin yerleşim şeması, çevre bağlantıları ve konut tipolojilerini irdelememiz gerekmektedir. Yapı arası mesafeler, bloklardaki kat adetleri, bina girişleri, cephe detayları ilk fark edeceğimiz kütlesel farklılıkları oluştururken ortak mekân kullanımı da bize dönemin düşünce yapısından izler yansıtmaktadır. Bu tipolojiler doğrultusunda yapılar arasındaki farklar irdelenerek dönemsel geçişin yansımaları aktarılmıştır.

1.1.Çalışmanın Önemi

Ataköy üzerine konut tipolojileri, dönemsel geçişler ve yeşil alan kullanımlarına yönelik örnek oluşturması açısından birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ise Ataköy toplu konutlarının tüm etaplarının bir arada incelenmesi, dönemsel geçişin mekânlara yansımaları ve tasarım farklılıklarının net bir şekilde fark edilebilmesi için yapılmıştır. Günümüz yapı tasarımlarına hangi dönemsel süreçlerden geçerek geldiğimizi ve bunların tasarım kararlarını ne doğrultuda etkilediğini belirlemek hedeflenmiştir. Bu farklılıkların anlaşılabilmesi için yerleşim şemaları, kütle hareketleri, kat yükseklikleri, plan tipolojileri, oda sayıları, tasarımsal kararlar irdelenerek ilk etaptan son etaba kadar oluşan farklılıklar karşılaştırılmıştır. Modernizm ve postmodernizmin doğurduğu sonuçların, konut yapıları üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Ataköy de hem konut tasarımları ve kat planlarıyla hem de yerleşimleri ile bu geçişi anlatan bölgelerden biri olmuştur.

1.2.Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Türkiye'de yapılan ilk toplu konutlardan olan Ataköy yerleşiminin oluşum sürecinin araştırılması ve etaplar arasındaki tasarım farklılıklarının incelemesi amaçlanmıştır. Çalışmada toplu kontların tasarım ölçütleri hedef alınarak Ataköy'ün tüm etapları incelenmiştir. Bu şekilde Ataköy çalışmalarına fayda sağlayacak bütün etapların bir arada olması hedeflenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde, tezin amacı belirtilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde, toplu konut kavram ve tanımları açıklanarak tarihsel gelişiminden söz edilmiştir. Modern ve post-modern dönemlerin kent planlaması ve algısı üzerindeki etkileri açıklanmış, kapalı konut yerleşimlerinin oluşum süreçleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, araştırmanın konusu olan Türkiye'deki toplu konutların tarihsel gelişimi ve toplu konut uygulamalarından söz edilmiştir. Dördüncü bölümde, etapların tasarım ölçütleri plan, kütle ve cephesel olarak irdelenmiştir. Beşinci bölüm olan son bölümde ise araştırmanın sonuçları değerlendirilmiştir.

1.3.Çalışmanın Yöntemi

Araştırmanın materyalini Ataköy ilçesi toplu konutları oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında hem nitel hem nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. İlk olarak tezin konusu seçilmiş, buna bağlı olarak konut ve toplu konut kavramları irdelenmiştir. Toplu konutların tarihsel süreçleri hakkında literatür çalışmaları yapılmış, kaynaklar taranmıştır. Konutların yapım süreci boyunca meydana gelen dönemsel farklılıklar araştırılmış, modern, postmodern dönemler ve 21. yy kentlerinin süreçleri incelenmiş, literatür taramaları yapılmıştır. Bunlara bağlı olarak yerinde gözlem yöntemiyle alan çalışması yapılmış, tez ve dergilerden temin edilen kat planlarına göre bloklar yerinde gözlemlenmiş, fotoğrafları çekilmiştir. Konut içlerine girilerek plan analizleri yapılmış, kullanıcı görüşleri alınarak konu detaylandırılmıştır. Her etap için yapılan bu çalışmalar doğrultusunda dönemsel geçişler ve kararlar da göz önünde bulundurularak etaplar, karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

BÖLÜM 2.TOPLU KONUT TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Toplu Konut Tanımı

Konut, fiziksel çevrenin yalnız bir parçası ve barınak şeklinde hizmet veren fonksiyonel ortam olarak ifade edilmektedir. Konut, koruyucu bir özelliğe sahiptir ve içinde oturanın her anına tanıktır. İnsan yaşamının en önemli bölümünden biri olmakla birlikte, aynı zamanda kullanan kişinin kimliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple konut kavramının içerdiği mekânsal anlam ile mekân ruhu direk insan hayatını tarif ettiği için çok duygusal, bağlayıcı ve güçlüdür (Turgut ve Ünügür, 1997: 5).

Kentbilim Terimleri Sözlüğünde 'Toplu Konut'; konut yapım ortaklığı, konut birleşkesi veya konut bankası gibi özel ya da kamusal kurumlarca yapılan ve bir çok ailenin barınma ihtiyacını karşılayan büyük miktardaki yerleştirim ve konutlandırma girişimi olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998: 58). Toplu konutta öne çıkan özellik, bahse konu konutların yapımcıları tarafından tek seferde tasarlanarak uygulanması şeklindedir.

Toplu konutlar, T.C. Resmi Gazetesinin 19.01.1982 tarih ve 17579 sayılı yazısında: "İmar planı onaylanmış ve de inşaata hazır hale getirilmiş durumlarda en az iki yüz hektar, yeni açılması planlanan ve yüzölçümü on beş hektar olan yerleşim yerlerinde inşa edilecek, hektar başına en az elli konut düşecek şekilde bulunulacak konut birimleri ve bunların ortak şekilde kullanma tesis ve planlarıyla işyerlerinin hepsini tarif eden yapı gruplarına verilen addır." Toplu konut; konut kooperatifleri, konut yapım ortaklığı veya konut bankası gibi özel ya da kamusal kurumlarca yapılan ve bir çok ailenin barınma ihtiyacını karşılayan büyük miktardaki yerleştirim ve konutlandırma girişimi olarak geçmektedir.

Toplu konut, özel veya kamu kurumlarınca tek seferde birçok konut üretimini hedefleyen örgütlenme biçimidir (Tapan, 1996: 366). Bir başka ifade ile; toplu konut yapılı olan çevrenin ana unsuru olan konut ünitelerinin üst üste, yan yana gelerek, eklemlenerek ya da çoğaltılarak meydana getirdiği bir bütünü tanımlar (Bilgin, 2002: 263). Bunun yanı sıra toplu konut teşkilatlanması bir yerleşim tarzını ifade etmektedir. Bir yeri kaplamak, o yere yerleşmek manasını taşımaktadır. Bu sebeple üretim

aşamasında tekil ünitelerin üretiminden ziyade birimlerin arasında bulunan ilişkinin önceliği bulunmaktadır (Bilgin, 2001: 51).

Birçok ailenin konut gereksinimini karşılamak maksadıyla büyük ölçekli olarak çoklu konut inşası olarak adlandırılan "toplu konut" olgusu, "sosyal konut" olgusuyla bağlantılı gibi görünse de gerçekte birbirlerinden ayrı iki olgudur. Toplu konut, konut sektöründe ticari bir ürün şeklinde görülürken sosyal konut, yerel yönetimlerin, devletin yani sivil sosyal kuruluşların ve kamunun kar amacı gözetmeksizin yaptığı konutlar olarak tanımlanır (Tapan, 1996: 25).

'Toplu konut' kavramı, endüstri devrimi sonrası gündeme gelmiş, kırdan kente göçler sonucu oluşan konut açığına çözüm bulmak amacıyla uygulanmıştır.

2.2. Endüstri Sonrası Dönem ve Toplu Konutların Oluşum Süreci

Endüstri devrimi için "teknolojinin, endüstriyel üretimin ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte birçok alanda yaşanan köklü değişim" tanımlaması yapılmaktadır. Endüstri devrimi ile birlikte teknoloji, kültür, üretim, ekonomi, sosyal yapı, sanat ve mimarlık gibi birçok konuda önemli değişimler meydana gelmiş, yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Birol,2006).

Endüstrileşme süreci 1765'ta James Watt'ın icat ettiği buharlı makinelerin kullanımıyla başlamıştır. 1830'larla birlikte yoğun olarak kullanılmaya başlanan demiryolları, geçtiği güzergâhları yeni endüstri bölgeleri haline getirmiştir. Endüstriyel faaliyetlerin belirli yerlerde kümelenmesi sonucunda hızlı bir şekilde yeni kentler de kurulmuştur. Buralarda oluşan zenginlik ve iş imkânları da bu kentlere yoğun nüfus akımına neden olmuştur. Diğer taraftan, tarımın daha fazla makineler marifetiyle yapılması sayesinde artan verim ve daha az işgücü ihtiyacı kırsaldan kentlere yönelen hızlı ve yoğun göç dalgasına sebep olmuştur (Benevolo, 1971: 26).

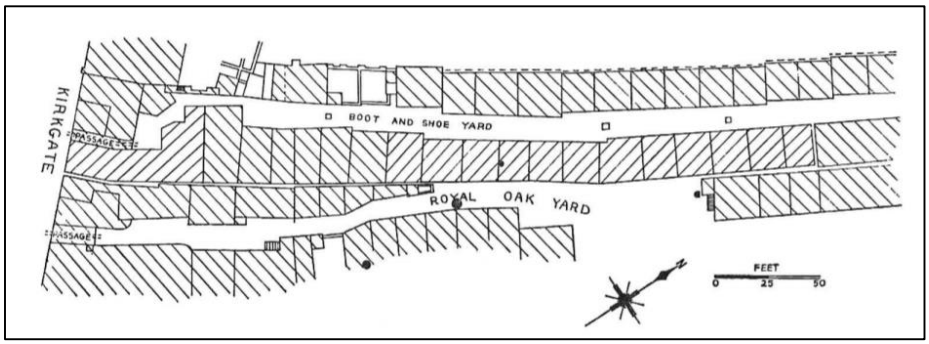
Endüstri Devrimi zamanında Avrupa'da kentlere göçen ve işçi olarak çalışan insan toplulukları, barınma sorununu başlarda kentin çevresinde yer alan mevcut yapılardaki merdiven altları, çatı katları veya avluları kullanarak aşmaya çalışmışlardır. Kent soyluları tarafından bırakılan eski konutlar da alternatif bir çözüm sunmuş, kiralık odalarda ikamet edilmiştir (Batur, 1978: 22). Sıra evler, pansiyon türü konutlar ve mahzen

konutlar olarak bilinen bu sağlıksız yapılar yine de nüfus yoğunluğuna cevap vermekten uzak kalmıştır. Anılan yetersizlik kentsel konutların politik, kültürel ve ekonomik anlamda yeniden değerlendirilmesini ve inşasını gerekli kılmıştır. Bu sayede konutlarda bir değişim süreci başlamıştır. Yeni konut inşaatları için ilk önemli sorun arsa üretilmesi olmuştur. Endüstrileşme sayesinde büyük dönüşümü yaşayan ve kentsel değişime maruz kalan İngiltere, arsa ihtiyacını iki şekilde sağlayabilmiştir. İlk olarak, kentin içinde yer alan mevcut imarlı alanlar için gabarileri artırmış, yoğunluğun artmasına müsaade ederek konut birimlerini küçültmüştür. İkinci olarak ise kentin dışında olan ancak sanayi bölgeleri etrafında yer alan tarım arazilerini imara açarak uygun arsa yaratabilmiştir (Bilgin, 1992: 9).

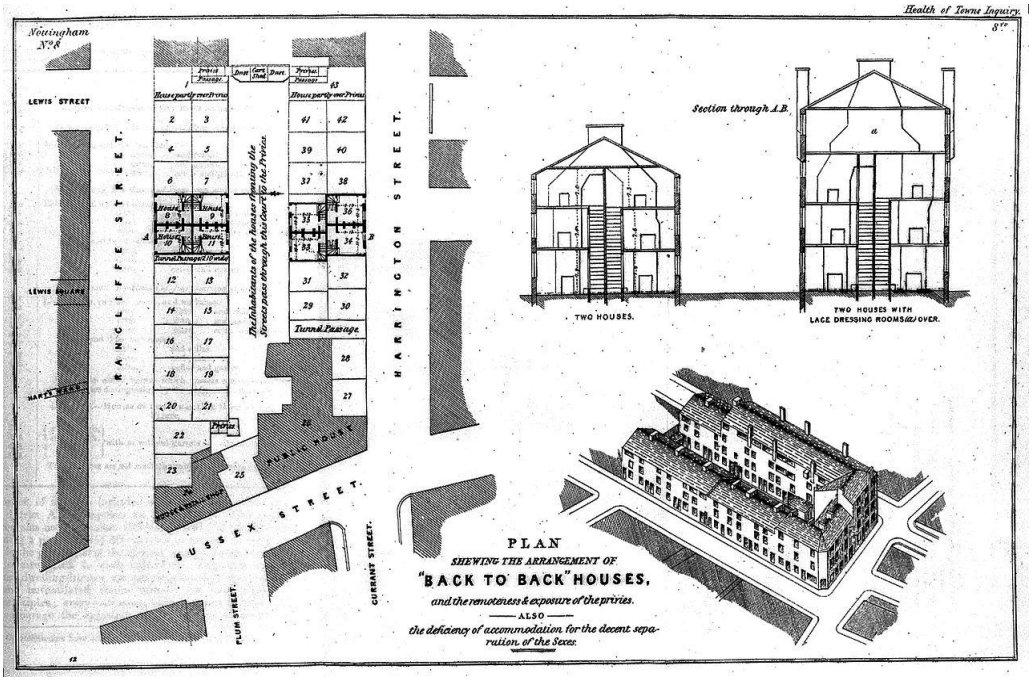
Kent içindeki imarlı alanlara inşa edilen konutlarla barınma sorununa çözüm bulmaya çalışan sanayi kentlerinin yeni bina tipi kira konutları olmuştur. İşçi konutları olarak da bilinen bu yapılar, toplu konutların da öncülerinden olmuştur. Arazinin en fazla değerlendirilebileceği şekilde yerleşme düzeni, birim mekân ve birim konut kurgusuna gözetilerek yapılmıştır. Araziye en fazla konut nasıl sığdırılır sorusuna cevap olacak planlar yapılmış, binalarda iç düzen, odaların büyüklüğü, servis hacmi gibi sınırlamalar istisnalar haricinde yapılmamıştır. Tipik bir 19.yy. toplu konutunda, kapı, pencere ve dört duvarın teşkil ettiği odalar bir koridor etrafına dizilmiştir. Mutfak, WC gibi servis hacimleri ortak kullanıma ayrılan planlanma sonucunda yapı kütlesi oluşturulmuştur. Konutların çoğunlukla zayıf bir ışıklandırma, hava alma, güneş görme açısından kötü, altyapı donanımı bakımından yetersiz, salgın hastalıklara yol açabilecek tehlikeleri içeren, elverişsiz ve sıkışık yaşama alanları olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Farklı isimler altında anılan kira konutlarını iki ana kategoride incelemek mümkündür. İlk grup İngiltere'de sıkça görülen sırt sırta vermiş yoğunlaşmış sıra evler, ikinci grup da caddelerin kenarında yüksek katlı avlusu olan blok uygulamalardır. İngiltere'de liman ve sanayi şehirlerinde sık görülen ilk grup uygulama için, "tunnel back housing" "back-to-back housing (sırt sırta evler)", ve "by law housing (kanun hükmünde konutlar)" örnek gösterilebilir. Almanya'da "Mietskaserne (kira kışlası)" uygulaması da ikinci gruba örnektir (Bilgin, 1992: 10). Hem İngiltere hem de Almanya, gelişen sanayileri ve bunun sonucunda görülen yüksek kentleşme oranları nedeniyle Avrupa

ülkeleri içinde endüstrileşmeden kaynaklanan sorunlarla ilk yüzleşen ülkeler olmuş, yerleşim alanları ve kentsel konut konularında önemli örnekleri oluşturmuşlardır.

Şekil 2. 1 : Sırt Sırta Evlerin Planı Leeds, İngiltere (Harrison,2017)

Şekil 2. 2 : Sırt Sırta Evlerin plan, kesit ve perspektifleri

Kaynak : https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Plans_an_pictures_of_back-to back_houses_in_Nottingham._Wellcome_L0011651.jpg

Şekil 2. 3 : Sırt Sırta Evlere ait görseller

Kaynak : https://www.wikiwand.com/en/Back-to-back_house

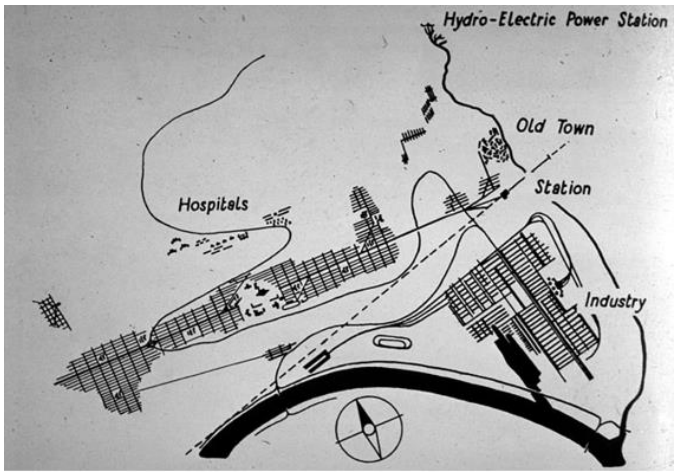
Sırt sırta konut tipi olarak adlandırılan konutlar 19. yüzyılın ilk yarısında üretilmiştir. Ortak duvarın iki yanında yer alan iki farklı birimden oluşan yaşam alanları bulunmaktadır. Caddeye paralel şekilde konumlanan ve genellikle altı veya daha fazla sayıda konuttan oluşan diziler halindedirler, diğer dizinin konutları ise başka bir caddeye bakmaktadır. Dik şekilde konumlanma söz konusu olduğunda, konut girişleri yalnızca dizilerin arasında yer alan avludan sağlanmaktadır. Caddeden caddeye veya caddeden avluya geçmek için belirli aralıklarla konulmuş tüneller kullanılmaktadır. Konutların kapısı doğrudan cadde veya avluya açılırken, yapıların genellikle iki veya üç katlı olduğu görülmektedir. Daha önce anıldığı üzere sırt sırta konutlarda ortak kullanıma sunulan WC, çamaşırhane, çeşme gibi birimlerdeki yoğunluk kaynaklı hijyen sorunu, kanalizasyon sistemi bulunmaması veya yetersiz olması gibi altyapı sorunları ile birleştiğinde sağlıksız bir yaşam alanı oluşturmaktadır (Muthesius, 1990: 94).

Tunnel back adı verilen konut tipi 19. yüzyılın ikinci yarısında görülmektedir. Sırt sırta konutlarda özelleşmiş hali olarak tanımlanabilir. Bu tip konutlarda her konut biriminin arka avlusu ile WC eklentisi vardır. Aynı konut birimlerinin tekrarı ile dizi oluşmaktadır. Sırt sırta konut tipi ile kıyaslandığında teknoloji veya yapı malzemesi çeşidi anlamında bir üstünlük söz konusu değildir. Ancak yapı malzemesinin kalitesi ve işçilik noktasında bir gelişme olduğu söylenebilir (Muthesius, 1990: 100).

Kira konutları kapsamında değerlendirilen Mietskaserne (kira kışlası) uygulaması da katlı avlulu blok yapılar olarak Almanya'da üretilmiştir. Özel ve kamu kurumlarının ürettiği bu konutlar, İngiltere'de dizi ev uygulamaları ile kıyaslandığında daha tanımlı alanlar olması, okunaklı yapısı sayesinde öne çıkmaktadır. Dezavantajları ise mülk

sahipleri için büyük rant oluşturan bu konutların İngiltere'deki kira konutları gibi aşırı yoğun ve kötü hijyen koşulları dolayısıyla sağlıksız ortamlar sunmasıdır. Zaten kent plancıları tarafından sürekli eleştirilen bu yapılaşmadan bir süre sonra vazgeçilmiştir (Tapan, 1996: 366).

Göç ile artan nüfusun yarattığı kent genelinde oluşan olumsuz görünüm sürekli eleştiri konusu olmuştur. Ayrıca yanında fabrika işçilerinin barınma şartları, sağlıksız konutlar yine eleştirilerin odağında yer almıştır. Endüstri kentlerinde üç temel unsuru; "fabrika, demiryolu ve bakımsız kentler" adeta sembol haline gelmiştir. Olumsuzlukların giderilmesine yönelik kimi araştırmacıların yaklaşımları da aynı dönemlerde ortaya atılmıştır. 19. yüzyılda "Ebenezer Howard'ın *Bahçe Şehir"*, 20. yüzyılın başlarında "Tony Garnier'nin *Endüstri Kenti"* yaklaşımları bunlara örnektir (Giedion, 1967: 55).

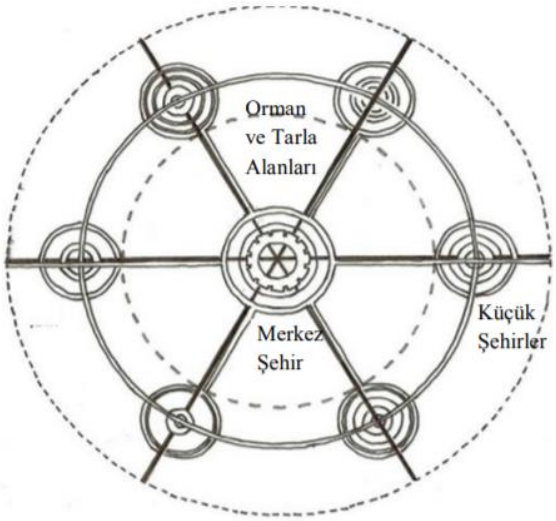

Şekil 2. 4 : Tony Garnier'nin Endüstri Kenti

Kaynak: Singh, A. (t.y.). Industrial City by Tony Garnier, Roll No.13, Vastu Kala Academy, https://kupdf.net/download/industrial-city-by-tony-garnier_59813974dc0d601b732bb186_pdf,

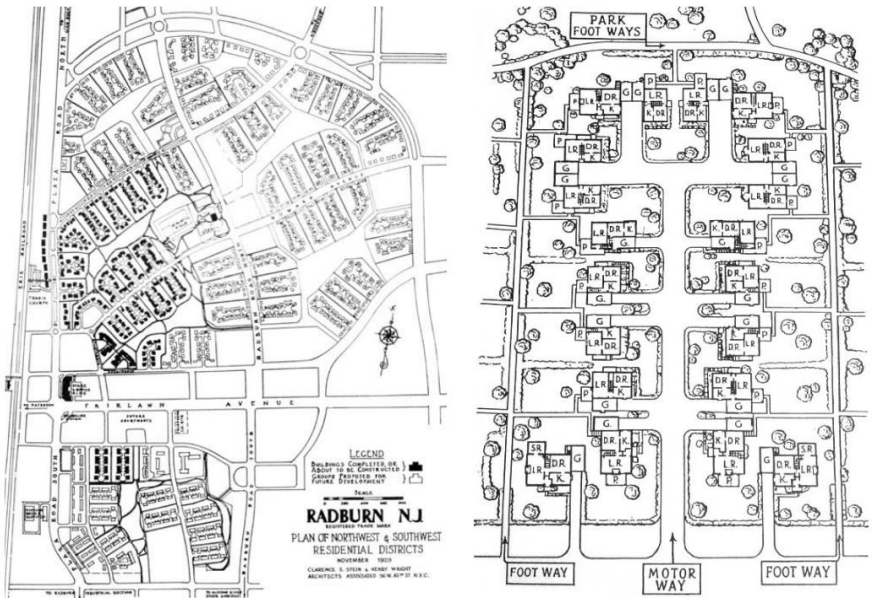
Sanayicilerin girişimi ile hayata geçirilen lojman-konut projeleri, 19. yüzyıl sonlarında Ebenezer Howard'ın önerdiği "bahçe şehir" yaklaşımına en yakın toplu konut uygulamalarındandır. Howard'ın yaklaşımı ile yerleşim alanları ve konut konusunda oldukça geniş etki alanı oluşmuştur. "Bahçe şehir" düşüncesinde kırsal ve kentsel alanda olumlu özellikleri bir araya toplayan bir yerleşim modeli öngörülmüştür. Öngörülen model kendisinden sonra gerçekleşen projelerin planlanmasında önemli oranda etkili olmuştur. Howard'ın "bahçe şehir" anlayışından ilham alan bahçe şehirleri planları arasında Raymond Unwin'in Letchworth (1903) ve Hampstead (1909) şehirleri ilk

örneklerdir. Ancak bu örnekler her ikisinde de ikamet dışında işlevin yer almaması ve yalnızca orta-üst gelirdeki kişilere hitap etmesi nedeniyle, Howard'ın yaklaşımından farklılaşmaktadır (Bilgin, 1997: 1805).

Şekil 2. 5 : Ebenezer Howard'ın Bahçeşehir Planı(Tuncel ve İlerisoy,2016)

Ebenezer Howard'ın yaklaşımına göre planlanan bir yerleşim yeri de New Jersey'deki Radburn yerleşimidir. Tasarımında ticari alanlar bir noktada konumlandırılarak yaya ve taşıt akslarıyla akış sağlanmıştır. Konut yerleşimleri grup halinde yerleştirilmiş, etrafına yeşil alanlar yapılmıştır. Yaya ve taşıt ayrımı yapılarak planlanan proje büyük etki yaratmıştır (Ünübol,2014).

Şekil 2. 6 : Radburn yerleşimi (Ünübol,2014)

2.3.1. Modern Dönem

Toplu konut yaklaşımı, mimarlıkta sanayileşme hareketinin bir yansımasıdır. 19. yüzyıl ortalarından itibaren görülmeye başlanmıştır. İngiltere toplu konutların ilk uygulandığı ülkedir. Seri üretimin mimarlık için de sistemli hale gelmesiyle ABD'de de uygulamalar görülmüştür. Konut açığı I. ve II. Dünya Savaşları sonrası yoğun artış göstermiştir. Bu açığın giderilmesi amacıyla doğu dahil tüm Avrupa ülkelerinde yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (Rowe, 1993: 22).

Seri üretimde öncü yapıların "sıra ev" tipolojisine uygun olarak yapıldığı görülmüştür. Toplu konut uygulamalarının sıra evlerle sınırlı kalmadığını ifade etmek gerekmektedir. 20. yüzyıl boyunca farklı biçimlerde toplu konut projeleri görülmüştür. Villalar, apartman blokları, teras evler yaygın şekilde görülen toplu konut tipolojilerindendir (Kaçel, 1998: 45).

Ayrıca mekanikleşmiş tasarım anlayışı ile seri olarak üretilen konutların morfolojik ve tipolojik karakterleri yanında mülkiyet türleri açısından da çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Tipolojik açıdan daha önce ifade edildiği üzere apartman bloklar, sıra evler, villalar, teras evler gibi toplu konut mimarisi örnekleri sıralanırken; yapı kooperatifleri ve lojmanlar üretim örgütlenmesi şekline; kapalı site yapılanması da yerleşke özelliklerine örnek teşkil etmektedir. Hem tipolojide hem de sunum anlamında bu kadar çeşitlilik gösteren toplu konut projeleri, eş zamanlı olarak farklı coğrafyalarda değişik sosyal, ekonomik ve kültürel sınıflara hitap etme başarısını gösterebilmiştir.

II. Dünya Savaşı İngiltere'de büyük yıkıma sebep olmuştur. Toplam konut stokunun üçte birine varan sayıda (yaklaşık 4 milyon) konut savaşta yıkılmış veya hasar görmüştür. 1951 yılında yapılan sayım sonucunda 12,08 milyon haneye karşılık 13,12 milyon hane halkı bulunduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, 1,04 milyonluk yapı stoku açığı olduğu görülmüştür ki bu da toplamın %9'una denk gelmektedir. Almanya'daki duruma bakıldığında savaş sonrası yapılan tespitte 2,35 milyon evin yıkılmış olduğu, 5 milyon kadarının da hasar gördüğü anlaşılmıştır. Yani konut stokunun %70'i kullanılamaz duruma gelmiştir. Hollanda da benzer şekilde 700 000 konutunu yıkık veya hasarlı statüsünde kaybetmiş, Almanya gibi önemli bir hasarı almıştır (Rowe, 1993: 235).

Şekil 2. 7 : Roehampton yerleşimi

Kaynak : https://www.pinterest.es

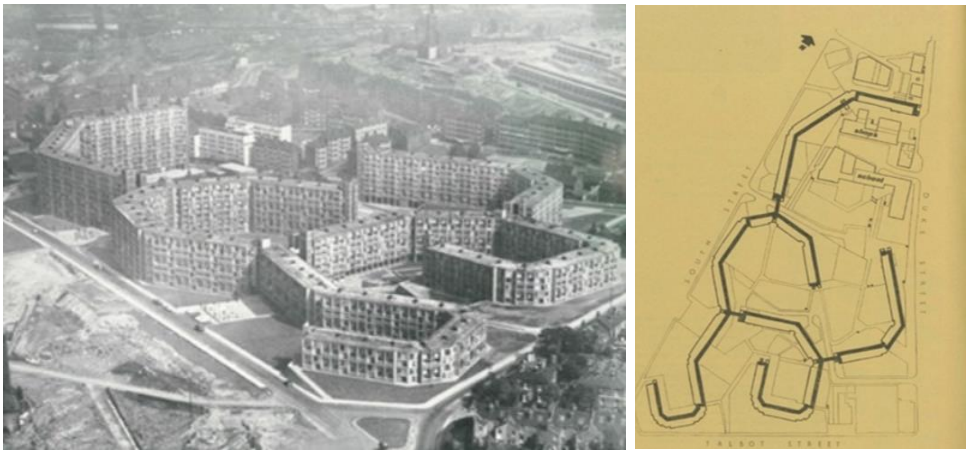
Roehampton (Alton) Yerleşimi (1952-1959), İngiltere'de inşa edilmiş bir toplu konut örneğidir. Londra yakınlarında yapılan konut projesi için Nikolaus Pevsner, II. Dünya Savaşından sonra inşa edilen yerleşimler içinde estetik anlamda en başarılılardan biri olduğunu ifade etmiştir. 3 grupta planlanmış yapılarda, grupları çok sayıda 5 katlı apartman, 2 düzine 30,5 metre yüksekliği olan 11 katlı blok, birkaç paralel yüksek blok ile bitişik nizam olan küçük evlerden oluşmaktadır. Yerleşimin ayrıca okul ve satış birimleri mevcuttur. Çevre düzenlemesi ve blokların konumu kalabalığı en az hissettirecek şekilde düzenlenmiştir. Yaklaşık 10.000 kişinin ikamet etmesi için tasarlandığı göz önüne alındığında yoğunluğu daha az hissettirecek planlama ayrıca önem kazanmıştır. Genellikle zemin eğimine göre yapılan modern bloklar, ağaçlar dikkate alınarak planlanmıştır. Pevsner (1970: 22), büyük ölçekli bir proje olan Roehampton için tatmin edici "çeşitlilik-içinde-birlik" yaratıldığını ifade etmiştir.

Şekil 2. 8 : Roehampton (Alton) yerleşimi yapıları

Kaynak: http://modernarchitecturelondon.com/buildings/alton-east.php

Diğer önemli örnek yine İngiltere'den Park Hill Flats projesidir (Sheffield, 1957-1960). İngiltere'de savaştan sonra yapılan en kapsamlı gelişmelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Yerel otoritenin inşa ettiği yerleşimin tasarımı için başını Jack Lynn-Ivor Smith'in çektiği mimarlar grubu çalışmıştır. Savaştan zarar gören evlerde yaşayanlara ve gecekonduda ikamet edenlere yönelik olarak İngiltere'de hem kent içindeki yoğun nüfusu azaltmak hem de yeni konut alanları teşkil etmek için "satellite (uydu kent)" denilen seri küçük şehirler inşa edilmiştir. Buna karşılık Park Hill Flats için inşa edildiği Sheffield'da şehir merkezinin yeniden canlanmasına neden olduğu değerlendirilmektedir (Sharp, 2002: 111).

Şekil 2. 9 : Park Hill Flats projesi

Kaynak : https://www.architectural-review.com/essays/viewpoints/december-1961-reyner-banham-on-park-hill/8618797.article

İngiltere ile aynı dönemde Almanya da inşa faaliyetlerine devam etmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası inşa edilen önemli yerleşimlerinden biri de "Hansaviertel Yapı Sergisi (1957)" olarak bilinen projedir. Avrupa'da çeşitli ülkelerden 53 mimar 1957 Berlin Hansaviertel Yapı Sergisine katılmıştır. Savaşın ardından konut seferberliği için bir çeşitlilik oluşturulmasında yapı sergisinin etkisi büyüktür. Çeşitliliğin içeriğinde iki savaş arası dönemde ortaya çıkan bina formları ve plan tipleri yer almaktadır. Bu form ve tiplerin bir araya getirilmesi, çeşitlendirilerek Almanya, Orta ve Kuzey Avrupa'ya birçok yenilikle beraber yayılması önemli bir gelişme sağlamıştır (Bilgin, 1992: 101).

1944'te İngiltere'de yayınlanan "Dudley Raporu", endüstrileşme sürecinde İngiltere'nin konut sorunu ve yerleşim düzeni ile ilgili saptamalar yapmakta önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Rapor, konut sorununa yaklaşımı yönüyle II. Dünya Savaşı

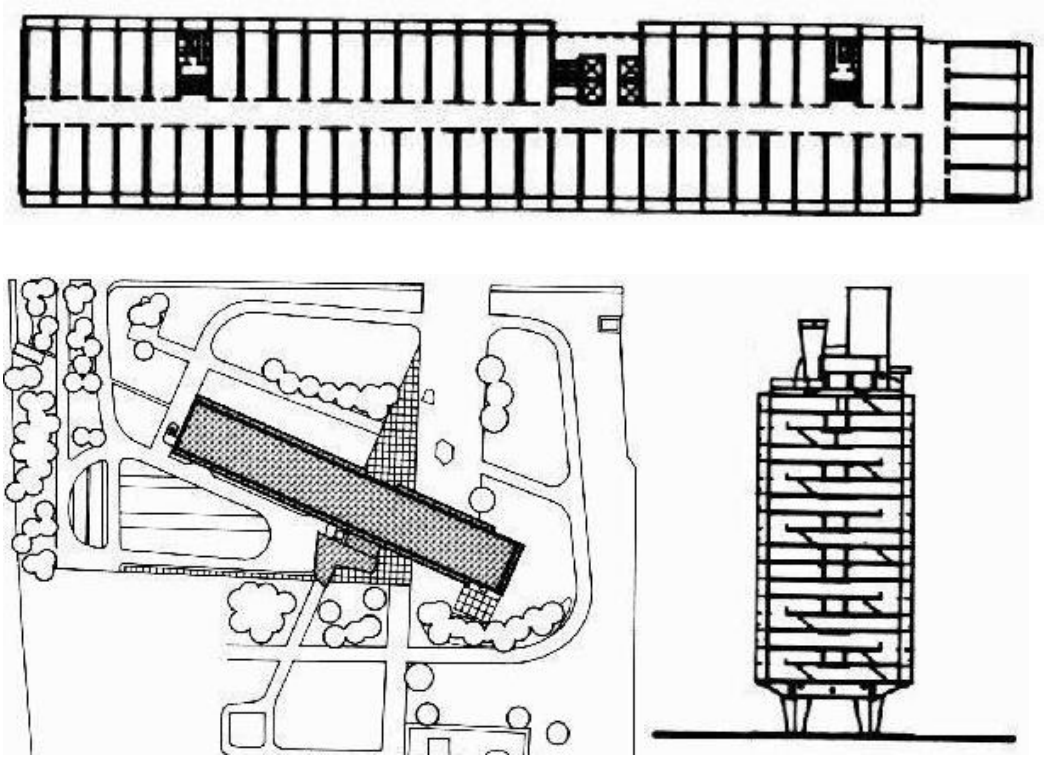
sonrasına ilişkin "Tudor Walter Raporu"nun devamı niteliğindedir. Konutların iç mekanlarının büyüklüğünün geliştirilmesi önerisi ile aynı raporu desteklemektedir. Bu rapordan farklı olarak, konut birimlerinin konumlanışı ve yerleşim düzenine dair alternatif tekliflerde bulunmuştur. Tudor Walter Raporu, temel sorunun aşırı yoğunluk olduğunu değerlendirmiş, niceliksel sınırlamaların sorunun çözümünde etkili olacağını savunmuştur. Dudley Raporu da, yoğunluğa ilave olarak kimliksiz ve tekdüzelik sorunlarının da çözülmesi gerektiğine dikkat çekmiş, niteliksel problemleri belirleyerek, toplumsal ve mekânsal çeşitliliği öne almıştır. Toplumsal ve mekansal çeşitliliği sağlama noktasında çözüm önerisi olarak, "nokta blok, 4-5 katlı dizi blok, ikiz ev" gibi konut tiplerinin uygun olacağı, farklı mekansal yapıların iki savaş arasında değişim gösteren aileleri, gelir gruplarını bir araya toplayabileceği düşünülmüştür (Bullock, 1987: 78).

Şekil 2. 10 : Unité d'Habitation

Kaynak: https://www.arkitektuel.com/unite-dhabitation/

Savaş sonrasında Fransa'ya bakıldığında Le Corbusier tarafından ortaya atılan "düşey konut şehri" kavramının gündeme geldiği görülmektedir. Bu düşüncenin "Marsilya Toplu Konut Bloğu (Unité d'Habitation, 1947-1952)" sayesinde hayata geçirildiği de bilinmektedir. 137 m. uzunluk, 24 m. Derinlik ve 56 m. yüksekliğe sahip blokta 337 birimin olduğu bir projedir. Boşluklu yüzeye sahiptir, konut bloğunda çerçeveyi ise geniş beton kalıp şekillendirir. Pencere ve balkon nişleri sarı, yeşil, açık kırmızı, mavi gibi renklerde olup yapı girişi brüt betondur, boyasızdır. Konutlar içine kapanıktır ancak yapı içinde kişilerin kent bütünlüğüne dahil olması tasarlanmıştır. Tiyatro, çarşı, çocuk bahçesi gibi yapılarla günlük kent hayatına hizmet eden mekanlar yapıda yer almıştır. Ayrıca cephe üzeri değişiklikler sayesinde 7 ve 8. katlardaki haberleşme ve alışveriş merkezleri tanımlanmaktadır (Gössel ve Leuthäuser, 1991: 158).

Şekil 2. 11 : Unité d'Habitation projesi plan ve kesiti

Kaynak : https://www.arkitektuel.com/unite-dhabitation/

Yine İngiltere'deki Churchill Gardens (1951) ve Hallfield (1952) yapılarının planlama kriterlerine benzer şekilde Fransa'da inşa edilmiş Les Grandes-Terres (Marly-le-Roi, 1956-1958) ve Emmaus (Bobigny, 1957-1962) kent yerleşimleri önem arz eden projelerdir. Planlamanın dikkate aldığı önemli amaçlardan birisi, sosyal olarak insanlara yeten, gerekli hizmetlerin sunulduğu yerleşim yerleri tasarlanmasıdır. Örnek olarak Les Grandes-Terres Yerleşimi, çocuklara yönelik oyun alanlarını içeren bahçelerin çevresine kurulmuş bloklardan oluşmaktadır. Bahçelerin çevresinde 3'er bloktan toplam 9'lu gruplardan oluşan toplu konut yerleşimi söz konusudur. Yeşil arazi üç tarafı çevrelemektedir. Yerleşimde güneydoğuda alışveriş merkezi ve okullar yer almaktadır. Aynı zamanda araç ve yaya yolu da bu bölgede ayrılmıştır. Uzun olan bloklar tek cepheli 4'er birimin olduğu katlara sahiptir. Kısa olanlarda ise üç cepheli 2'şer bağımsız konut yer almaktadır.

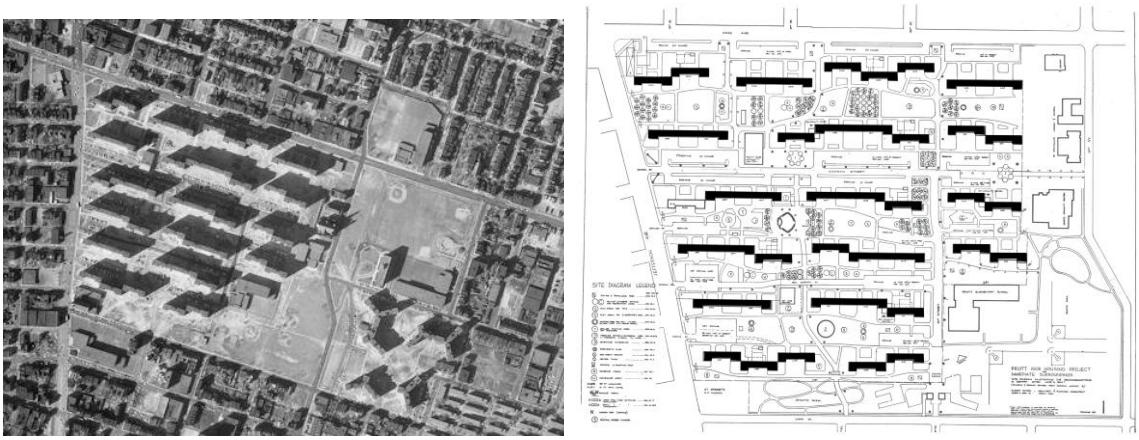
Şekil 2. 12 : Les Grandes-Terres yerleşimi

Kaynak: http://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Architecture/Publications-et-audiovisuel/Publications/Les-Grandes-Terres-a-Marly-le-Roi

Les Grandes-Terres Yerleşimi hakkında Maurice Besset, toplumsal ve rekreatif imkânlar bakımından savaştan sonra Avrupa'da yapılan projeler içinde en kaliteli ve dolaşım sistemi açısından da en iyi çözümü sunanlardan biri olduğu değerlendirmesini yapmıştır (Besset, 1967: 45). İlk defa Radburn Yerleşimi kapsamında denemesi yapılan yaya-araç trafiği ayrımı, Les Grandes-Terres projesi kapsamında başarılı şekilde uygulanmıştır. Yerleşim kısmına girişine müsaade edilmeyen araçlar, etrafta ana yola bağlantısı bulunan otoparklara bırakılmaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrası, St. Louis, Amerika'nın nüfus kaybı yaşayan dört şehrinden biri olmuştur. Bu nedenle, insanların tekrar buraya dönüşünü sağlamak adına 1947'de çok kapsamlı bir tasarım düşünülmüştür. 1951'de 11 katlı apartman blokları yapılmaya başlanmıştır. Pruitt-Igoe adı verilen yerleşim projesini, Amerikalı mimar Minoru Yamasaki tasarlamıştır. 1956 yılında proje tamamlanmıştır. Birkaç yıl içinde proje bölgesi vandalizm, bakımsızlık ve suç işleme oranının artması nedeniyle tehlikeli bölge haline gelmiştir (Von Hoffman, 2002: 47). Proje tasarlanırken zemin katta ve birinci katta topluma açık olan aktivite alanları tahsis edilmiştir. Ancak ortak kullanımda olan bu birimlerde kontrol sağlanamamış, konut sakinleri bu ayrı birimleri benimseyememiştir. Güvensiz hale gelen alanlar kullanılamaz duruma gelmiştir. Zemin katta bulunan posta kutuları da aynı şekilde vandallıktan payını almış; lobiler, koridorlar, merdiven ve hatta asansörler kullanmak için tehlike arz etmeye başlamıştır. Blokların çevresi hijyen açısından uygun olmayan sağlıksız yerler haline gelmiştir (Newman, 1996: 45). Charles Jencks bu olumsuzlukların nedenlerini, uzun koridorlar, kimliksizlik ve denetimsiz yarı-özel mekânlar olarak sıralamıştır. Yine konuyu araştıran bazı sosyolog

ve psikologlara göre de çevrenin aşırı kalabalık olması sorun teşkil etmiştir. Tasarımda öngörülen yoğun nüfusun bir arada yaşaması düşüncesi rahatsız ve sıkışık bir çevreye ve yaşam koşullarına yol açmıştır (Kortan, 1991: 38). Burada tekrardan konutlarda nitelik kavramının önemine dikkat çekmek gerekmektedir. Başlangıçta tasarım için öngörülen insan yoğunluğunun fazla hesaplanması rahatsız edici, sıkışık bir çevrenin oluşmasına neden olmuştur.

Şekil 2. 13 : Pruitt-Igoe yerleşimi vaziyet planı

Kaynak: http://www.arkitera.com/haber/modern-mimarligin-oldugu-gun/
https://arch3100designprimer.files.wordpress.com/2015/03/site-plan-pruit-igoe.png

Şekil 2. 14 : Pruitt-Igoe yerleşimi ve yıkılışı(1974)(Aras,2016)

Projeye ilişkin sorunların çözümü adına 1972'de üç blok yıkılmış, sıkışıklık giderilmek istenmiştir. Ancak yine çözüm sağlanamamış ve bir yıl sonra "kurtarılamaz" ilan edilen projenin tamamı yıkılmıştır. Başlangıçta Pruitt-Igoe Yerleşimi'nin Igoe kısmı beyazlara, Pruitt kısmı da siyahîlere planlanmışsa da beyazların istekli olmaması, tasarımın tamamının siyahî sakinlere ayrılmasına neden olmuştur. Proje hakkında yapılan "modern mimarlığın sonunu işaret ettiği" yönünde önemli eleştiriler dile getirilmiştir (Von Hoffman, 2002: 48).

2.3.1.1. Modernizm ve Mimarlık

Modern mimarlık, 19. Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyılda üretilen, bazı yönlerden biçim ve tutum ortaklığı olan yapılar ile onların içinde bulunduğu farklı akım, davranış, ve yönelimler ile bunları oluşturan düşünsel arka planı ifade etmektedir (Tanyeli, 1997: 1286). Modern mimarlık tarihinde hem biçimlenme tavırları hem de düşünsel alt yapı oluşumu bazında ortalama 100 yıllık süregelen bir evrim sürecinin yansımasıdır. Sürecin başlangıcına ilişkin kesin bilgi vermek zordur. Diğer taraftan modern mimarlık tarih diziminde artık gelenekselleşen tutum 19. Yüzyıla ait mühendislik yapılarını ilk adım olarak kabul etme eğilimi taşımaktadır. Bu mühendislik yapıları tamamen yeni belirlenen işlevleri veya eskiden de bilinen işlevler için yeni mühendislik çözümü getiren yapılardır. Örnek olarak sergi binaları, doklar, tren istasyonları, kule ve köprüler gibi yapılar bunlardandır.

Çözüm isteyen sorunlara karşın mimarların geleneksel kalıplarda kalan eğitimleri sebebiyle ancak 19. Yüzyılda ikinci yarıda inşa edilen bir grup yapının mühendislik yapısı olduğu söylenebilmektedir. Bu dönem sonrasında modern mimarlık tarihi, mevcut durumu kabullenmeyen, aşmaya çalışan akımlar (arts and crafts) ile bunların öncüllerince (Root, Sullivan, Morris, Gropius) yazılmıştır (Özyalvaç, 2013: 297).

"Modernizm"in mimarlık alanında kullanılması I. Dünya Savaşı'ndan önce Amerika'da ve Avrupa'da kimi yapılarda kullanılmaya başlanan çelik çerçeve, cam, betonarme, alüminyum benzeri yeni malzemeler ile başlamıştır. 19. yüzyıl mimarlığında malzeme teknolojisinin gelişimi ile malzeme yapısının ve çeşidinin farklılaşması, yapısal olarak yeni formların ortaya çıkması sürecin belirleyicileri olmuştur (Kırcı 2013: 1). Yeni tekniklerle birlikte malzemelerin de gelişimi yeni gereksinimlerle birleştiğinde özellikle köprü ve demiryollarında mühendisler tarafından bazı yeniliklerin gösterilme olanağı bulunduğu söylenebilir. Uygulanan yenilikler bir süre sonra gelişerek binalarda da etki göstermiştir (Dostoğlu 1995: 46). Böylece toplumda ortaya çıkan ekonomik, , kültürel, sosyal ve teknik alanlardaki değişimlere paralel olarak mimarlık da bir modernleşme rüzgârına kapılmış, görülen değişim ve gelişim hareketi de "modern mimarlık" şeklinde tanımlanmıştır.

Tarihsel anlamda belirli bir aralık tayin etmek modern mimarlık açısından kolay değildir, bu anlamda farklı görüşler bulunmaktadır. Sigfried Giedion, 1941'de ilk defa basılan "Space, Time and Architecture" isimli kitabında, modernizm için Zeitgeist'ın ifadesi tanımı yaparak, 19. Yüzyılda yaşanan gelişmelerin göz ardı edilmesi gerektiği, o dönem olanların modern mimarlık yolunda ilerleme sürecini teşkil ettiğini iddia etmiştir. Nikolaus Pevsner de modern dönemin William Morris'ten Walter Gropius'a kadar genişletmiştir. Vincent Scully, modern mimarlığı "demokrasinin mimarlığı" şeklinde tanımlamış, ortaya çıkmasında endüstrileşmenin rolünü vurgulamıştır. Richards, da Giedion gibi modern mimarlık için 20. Yüzyılın bir olgusu, çağın gereklerinin bir sonucu nitelemesini yaparak teknik gelişmeler haricinde 19. Yüzyılda yaşanan mimarlık faaliyetlerini tamamıyla reddetmiştir. Sonraki kuşağın mimarlık tarihçisi temsilcisi olan aynı zamanda eleştirmen Kenneth Frampton, "Modern Architecture, A Critical History" isimli eserinde modern mimarlık için pozitivist düşüncenin başlangıcı ile gelişen teknik düşüncenin filizlendiği 18. yüzyıl ortalarına değin başlangıcının götürülebileceğini ifade etmiştir (Özyalvaç, 2013: 299).

Birden fazla anlamı olabilecek, modern mimarlık yoruma dayalı bir kavramdır (Colquhoun, 2002: 2). Geçmişi tamamen reddederek her şeyin zamanın gerçekleri doğrultusunda çağdaş şekilde yeniden düzenlenmesi, kent ve mimarlık sorunları için evrensel çözümler geliştirmeyi öngören (Aslanoğlu, 1988: 60); makineler gibi aynı stilde seri üretimle yapılan mimarlık değil; "bütüncül, geniş, akışkan, parçalı, net ve geometrik eğilimli" biçim alma (Kırcı 2013: 6), toplumsal, biçimsel ve teknik ilkelerin oluşturduğu anlayış modern mimarlığın ana unsurlarını oluşturmaktadır.

19. yüzyıl gelene kadar geçen süreçte ortaya çıkmış; "modernist hareket" , "tarihselcilik" karşısında yeni yaklaşımlarla gelişmiştir (Kırcı 2013: 4-5). Modern dönemde tüm binalara bu yaklaşımla bakıldığında, modernliğinin bilincinde, geçmişten kopuk, değişimi kovalayan bir mimari şeklinde de tanımlamak mümkündür (Colquhoun, 2002: 9-10).

19. yüzyıla başlarken; ideolojisi ön planda olmayan nötr alanda üretilen, çağının güncel şartlarına uygun olarak biçimlenen, modern çizgilerle tasarlanmış, reformist mimariler ortaya çıkmıştır (Colquhoun, 2002: 9).

Avrupa'da 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde bir yandan Henry van de Velde ve John Ruskin öncülüğünde eski üslupları taklit etmekten kaçınan, mimarlığın konstrüksiyon ve biçimden oluştuğunu iddia eden, bitkisel biçimleri öne çıkaran, süsleme ölçeğini kullanan "Art Nouveau" hareketi; öteki tarafta Louis Sullivan'ın ABD'de öncülük ettiği biçimsel arınma ve sadeleşmeye yönelen, birincil geometrik şekillerin güzelliği düşüncesiyle, modern teknikler uygulayan, çelik konstrüksiyon kullanan "rasyonalist mimari yaklaşım" Modern Mimarlık anlayışına temel oluşturmuştur (Dostoğlu 1995: 46). Öne çıkan en önemli özellik bulunulan zamanın temsilidir.

Şekil 2. 15 : Art Nouveau Örneği: Casa Mila (Yazıcı,2016)

"Gelecek için bina" yapmak fikri I. Dünya Savaşı sonrası gelişmiştir. Bu fikir doğrultusunda yeni oluşan modern mimarlığın biçimlenme süreci (Kırcı, 2013: 59) en popüler dönemini yaşamasına sebep olmuştur (Aslanoğlu, 1988: 62). Anılan dönem mekânsal, rasyonalist ilişkilerin tekrardan sorgulandığı ve yorumlandığı, organik ve kübist Wright tipi mimarlık etkileri çerçevesinde biçimlenen mimarlık eğilimi göstermiştir (Kırcı, 2013: 59). Buna dayanarak 20. yüzyılın mimari açısından dönüm noktası olduğu düşüncesi kabul edilerek 1900'lerden başlayarak 1970'lere kadar gelişen ürünler modern mimarlık kapsamında değerlendirilmektedir.

Tasarım anlayışındaki değişim, yeni malzeme ve teknolojiler ile üretim sistemlerinin kullanımı, diğer bir ifadeyle teknolojik ve toplumsal değişimin şekil verdiği yapılar, modern mimari ürünü olarak kabul edilmektedir (Polat ve Can 2008: 178). 20. yüzyılın getirdiği estetik görüş doğrultusunda bu harekete ilişkin tanımlayıcı özellikler

sıralandığında; "betonarme, çelik ve cam kullanımı, basit ve geometrik formların kullanılması, kübik formların ve geometrik şekillerin ön plana çıkması" (Bozdoğan, 2015: 16); "geniş cam yüzeyler, iç ve dış mekan arasındaki görsel bağ kurma hedefi, dışardan belirgin olmayan taşıyıcı sistem, beyaz yada tek renk cephe kullanımı", (Ötkünç 2012: 83) "bezemenin, stilistik motiflerin, geleneksel çatıların ve süsleme detaylarının bulunmayışı" olarak yansıtılmaktadır. (Bozdoğan, 2015: 16). Anılan özellikler doğrultusunda modern mimarlık, geleneksel ve yerel olanı dışlamakta, hızlı ve kolay bir şekilde benzerleşen ürünleri çıkaran bir ekol olarak görülmektedir.

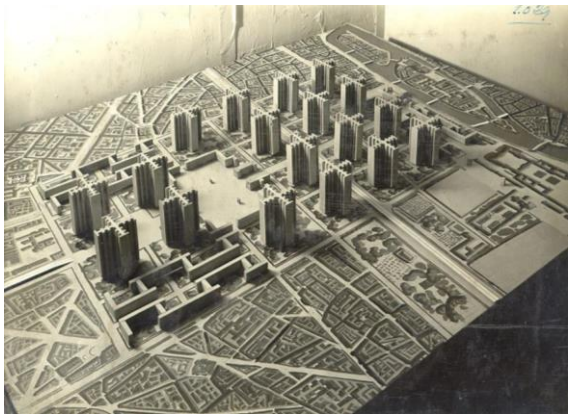
Modern mimarlık ilkeleri ise, süsleme olmayan sadelik, formda yer alan işlev ifadesi (Dostoğlu 1995: 46), lineer düzen, şeffaflık, aydınlık içeren iç mekân anlayışı, yine şeffaf ve açık kat planları, tarihe öykünmeyen, teknolojik mimari çözümler şeklinde özetlenebilir. Walter Gropius, Le Corbusier, Richard Neutra gibi ünlü mimarlar modern mimarlık ilkelerini 1920'lerden itibaren uygulamaya başlayarak mimari ürünleri biçimlendirmiştir. Bu isimlere ilaveten, 20. yüzyıl sonlarında Eero Saarinen, Robert Venturi, Louis Kahn, Alvar Aalto gibi mimarlar da modern mimarlık eserleri vermiştir.

2.3.1.2. Modern Dönem Kent Algısı ve Planlama Kriterleri

Sanayi devrimi ve modernitenin insan hayatında meydana getirdiği temel transformasyonlar; kırsal ilişki ve toprağa bağlı bir hayat tarzını sonlandırması, yaşamın kentlerde fazlalaşması, kır ile kent arasında bulunan ilişkinin yok olarak kent odaklı bir hayatın meydana gelmesidir. Endüstrileşme ile beraber üretim kentlere dönmüş, kırsal kesimdeki toplumlar, çareyi kentlere göçmekle bulmuştur. İnsanlar doğal ortamlarından koparılmış, yaşamın getirdiği maddi zorunluluklardan dolayı köklerinden kopmuştur. (Yırtıcı, 2005:83).

Modernizm kendini en çok kentte belli etmiş, bu nedenle kentlerin sanatı olarak görülmüştür. Kent içerisindeki insan topluluklarıyla anlam kazanır ve kendine değer katar. Kent, kırdan göçen insanların kentin yaşam koşullarına ayak uydurup, hayatlarına devam ederek kentli olduğu yerlerdir. Kent kırdan kente göçenlere modernizmin yansıtıldığı alanlardır (Aslanoğlu,1998:104).

Modernistler, kentleri kendi fikirleri doğrultusunda biçimlere sokmuş, yeni modeller önermiştir. Bu fikirlerden öne çıkanlardan biri; var olan kentsel dokunun yok edilerek yerine tekrar bir kent inşa etmek fikridir. 1925 yılında Le Corbusier'in Paris'in bir kısmını yok etmeyi düşündüğü 'Plan Voisin' de benzer düşünce yapısıyla tasarlanmıştır. (Özer, 1987: 27-53)

Şekil 2. 16 : Plan Voisin, Paris,1925

Kaynak : http://www.fondationlecorbusier.fr

Modernizmle kent ideal olan model istikametinde dizayn edilir, bu şekliyle "modernizm" aslında kent ütopyası olarak tanımlanır (Işık,1993: 41). Kırsaldan kente oluşan aşırı göçlerle beraber kaos ortamına dönüşen kente yeniden düzen verme, kötü bölümlerinin sökülerek atılması, kentlerin tekrar şekillendirilmesi mantığı 20.yy'ın başlarında önemli yer teşkil eder. Tam anlamıyla "kentlerin ve evlerin açık bir şekilde 'içinde yaşanacak makineler' olarak tahayyül edilebildiği bir dönemdi" (Harvey,1999:46). Bu modern kenti planlama çabalarının ana unsurlarını net bir şekilde belirleyen "(CIAM) Uluslararası Modern Mimarlar Kongresi bir araya gelerek 1933 tarihli Atina Bildirgesi'ni imza atıyordu. Bu bildirge, bundan sonraki yaklaşık otuz sene süresince modernist mimarlığın ana hatlarını tanımlayan belge olarak kabul edilecektir" (Harvey,1999:46). Yapılan kongre sonucu bazı standartlar oluşmuştur. Bunlardan en önemlileri ; evrensel çıkar yollarının aranması, bu şekilde yöreselliğin kaldırılması, mevcut teknolojinin mükemmelleştirilmesi, sonsuz, farklılaşmamış yerin elde edilmesi, özel olarak toplu üretimin finanse edilmesi, toplumsal problemlere cevap, kent içinde kademelenme yapılarak konut, ticari, sosyal alanlar, ulaşım olarak kentlerin fonksiyonlara ayrılmasıdır(Dostoğlu,1996:138).

CIAM'ın benimsediği yapılardaki yalınlık, tek tip yapılaşma, kimliksiz kentler meydana getirebileceği düşüncesiyle eleştirilere maruz kalmıştır. Ortaya çıkan karşıt düşüncelerle bu ideal kent öngörüsü, etkisini kaybetmeye başlamıştır. Karşıt düşünceler gündeme gelmiş, postmodern mimari kendini belli etmeye başlamıştır.

2.3.1.3. Modern Dönem Kent Modelleri, Ütopik Tasarımlar ve Uygulamalar

Tarihte kent planlamasına hem yöneticiler hem de toplum yakın ilgi göstermiştir. Ancak modern döneme kadar onaylı bir uzmanlık ve tanımlaması iyi yapılmış bir çalışma alanı olduğu söylenemez. Çalışma alanına modernist düşünce ve eylemlerin bir kolu olarak bütün halinde kentsel sorunların çözümü ile ilgilenme de girmiştir. Yoksullaşma kentsel örgütlenme, izdihamdan kaynaklanan derin krizin çözümü şeklinde şekillenmiştir. Legates ve Stout, sorunları iç göç ve uluslararası göç, sanayi işçi sınıfının teşkili, kalıcı kentsel sınıf altı, kaynakların Amerika ve Avrupa gibi endüstriyel güçlerle Latin Amerika, Afrika ve Asya gibi az gelişmiş arasında haksız dağılımı gibi durumlardan kaynaklandığını ifade etmektedirler (Legates ve Stout, 1996: 157).

Sanayileşmiş ülkelerin, kentsel ortamı genelde düzensiz ve sağlıksızdır. Nüfus artışı önce geleneksel merkezleri vurmuş ve hızla büyütmüştür. 19. Yüzyıl sonlarına gelindiğinde kır nüfusu ile kent nüfusu dengesi bozulmuş, büyük kentler dengenin ağır basan kısmında yer almıştır. Bu kentler adeta sonu olmayan fabrika, mesken ve demiryolu hatları ile devasa bir fiziksel yapıya sahip olmuştur. Aileler ise çoğunlukla dar sokaklarda, güneş girmeyen evlerde kirli bir bahçesi olan kalabalık evlerde yaşamaktadır (Fishman, 202: 45).

Anılan olumsuzluklara karşın sanayi kentlerindeki sefaleti, düzensizliği bitirmek isteyen, uzmanlar ve gönüllüler (peyzaj mimarları, yerleşimdeki çalışanlar, kamu sağlığı memurları, arazi kullanım uzmanları, hayırseverler, seçkin yerel memurlar, iş liderleri) daha sağlıklı, güzel, yönetilebilir, etkili ve insancıl kentlerin nasıl oluşturulabileceğini araştırmaya başlamışlardır (Legates ve Stout, 1996: 158). Dolayısıyla anılan kentsel sorunların çözümünde çalışmak, daha parlak bir gelecek oluşturmak için kenti anlama çabası gösterilmiş ve bulgular eşliğinde genellemeler yapan modeller teşkil edilmiştir. İdeal topluma götürecek ideal mekânların yaratılabilmesine imkan tanıyacağı düşünülen modellerin insanlığa katkı sağlayacağı, kaliteli yaşamı destekleyeceği öngörülmüştür.

Genel ilkeler kapsamında, ülkeler arasında farklılık gösteren kenti anlama ve çözüm arayışı çalışmaları yürütülmüştür. İngiltere, yasal düzenlemelerini oldukça katı tutmuş, kent ve kır planlaması işini sıkı bir şekilde denetlemiştir kabul edilmiştir. Bu yaklaşım alt kentleşmeyi sınırlayarak Ebenezer Howard türü planlı yeni kent gelişimi veya Le Corbusier türü yüksek yoğunluk öngören yenilenme veya doldurma anlayışının yerleşmesine neden olmuştur. Yoksul mahallelerini yeniden yapılması, modüler konut, fabrika, okul ve hastane gibi yapıların inşası için farklı yöntemler bulunmuştur. Diğer Avrupa ülkeleri de İngiltere'ye benzer bir yaklaşımı benimsemiştir. Kentsel yeniden inşa ABD'de farklı bir süreç izlemiştir. Denetimsiz ve hızlı yaşanan alt kentleşme bireysel temeller çerçevesinde gelişmiştir. İstihdam olanaklarının gelişimi, insanların kent dışına çıkması iç kentlerin çürümeye terk edilmesiyle sonuçlanmıştır. Eski kent merkezleri için geniş çapta temizleme ve yeniden inşa için devlet destekli bir kentsel yenilenme stratejisi uygulanmaya başlanmıştır (Harvey, 1996: 89).

19. yüzyılda kente ilişkin olumsuzlukları içeren önemli modeller vardır ancak 20. yüzyıl özellikle Frank Lloyd Wright, Le Corbusier ve Ebenezer Howard gibi kent ütopyasını savunan tasarımcıların, topluma ilişkin daha iyi sosyal ortam ve mekan hayali ile ideal kente ilişkin araştırmaları modern literatürün önemli kaynaklarını teşkil etmektedir. Tez çalışması kapsamında da anılan araştırmacılara diğerlerine nazaran daha fazla yer verilmiştir. Fishman (2002: 55)'a göre, Wright, Howard ve Corbusier çalışmalarında metropollere karşı çıkmış, büyük kentlerin karamsar bir görüntü barındırdığını, adeta modern dünyayı zehirleyerek kanser hastası yaptığını, zararlı büyüme gösterdiğini iddia etmiştir. Anılan tasarımcılar toplumsal düzenlemeleri mekânsal düzenlemelerle beraber ele almışlardır. Kentlerde yapılacak radikal değişimlerin kent krizleri yanında sosyal krizleri bile çözebileceğini iddia etmişlerdir. Bu araştırmacılar tasarımlarında kademeli ilerleme yerine radikal değişim öngörmüş, geleneksel yapıdan farklı olarak kentsel mekânın farklılaşması gerektiğini savunmuşlardır.

2.3.2. Postmodern Dönem

Postmodernizm, Modernizm'in sıradan, soyut, tekdüze bireyle etkileşim tesis etmeyen seçkinci yaklaşımına karşı refleks hareketi sonucu meydana gelmiştir. Post-Modernizm akımının öncü mimarları, Modern Mimari'nin kabul etmediği şeyleri kabul etmiş, kabul ettikleri hususları da kabul etmemişlerdir (Özer, 1993: 43). 1960'lı yıllarda Modern Mimari'den esas çözülmeye yol açan Robert Venturi'ye göre mimarlık, anlamın karışık canlılığı ve zenginliği olan, kararsız, gereğinden fazla olan, kişisel, geleneksel, melez olmalıdır (Trachtenberg ve Hyman, 1986: 27). Charles Jencks'e göreyse, stil farklılığından oluşan geniş bir spektrum, antropomorfizm, heykel bağlamsal sembolizm, gelenek, retorik, renk, nükte, soyut temsil, süsleme, kent morfolojisi geliştiren bağlamsalcılık, tarihsel imge, mecaz, karmaşık mekân gibi pek çok kavram, Postmodern mimarlık mantığı içinde bulunmaktadır (Jencks, 1991: 75).

Postmodern mimarlık alt ve üst gelir grubu arasında oluşan ayrımı da kapatmıştır. Bahse konu iki sınıfın buluştuğu gündelik hayatta, "gündelik olan" estetikleştirilmeye tabi tutulmuştur (Erzen, 2000: 18). Modernizm'e alternatif olarak ortaya çıkan Postmodern mimarlık, 80'li yıllarda yoğun bir geçerlilik kazanmıştır. 80'li yılların sonuna gelindiğinde ise Postmodernizm, saygınlığını kaybetmeye başlamıştır. Pop, eklektik, kolaj, kitsch, arabesk, imaj gibi olgular birer olumsuzluk deyimi olarak mimarlıkta sıkça kullanılır hale gelmiştir (Güzer, 1996: 7).

2.3.2.1. Postmodernizm ve Mimarlık

Modern dönem sonrası ortaya çıkan Postmodern mimarlığın ilk sesleri Amerika ve İtalya'da duyulmuştur. Direk 'postmodernizm' kelime olarak dile getirilmese de modernizmin dışında bir seçenek olabilecek tarzlardan bahsedilmiştir. Robert Venturi Amerika'da "Complexity and Contradiction in Architecture (Mimarlıkta Karmaşa ve Çelişki)" isimli kitabını ve İtalya'da Aldo Rossi'nin "The Architecture of the City (Kentin Mimarlığı)" isimli kitabını 1966 senesinde yayınlamasının ardından mimari söylemlerde farklı bir dönem başlamıştır. Venturi, birden çok anlama kaynak verilmesini öne sürmüş, Rossi de figürlerin yeniden yorumlanması gerektiği ve bunlarında zamanla yeni anlamlar ortaya çıkarabileceğini savunmuştur. Bu fikirlerle postmodernizmin temelleri atılmıştır. (Dostoğlu,1995:47). Farklı düşüncelerin zamanla yaygınlaşmasından sonra post

modernizm de kendini net bir şekilde belli etmeye başlamıştır. Bilinçli olarak ilk kullanımı, 1975 yılında gerçeklemiş, Charkles Jencks'ın "The Rise of Post-Modern Architecture" isimli çalışmasında yer bulmuştur.

Modern sonrası ortaya çıkan farklı düşünceler incelendiğinde; postmodernizme konu olan heterojenlik, çeşitlilik düşüncelerine benzer yaklaşımlar olduğu gibi farklı görüşler de benimsenmiştir. Bu geniş yelpaze arasında, farklı fikirlerden oluşan, fakat belli temel ilkeler çerçevesinde olgunlaşan iki yaklaşım tespit edebiliriz: eklektik-popülist yaklaşım ile yeni klasikçi yaklaşım. Belirsizlik, karmaşa ve tereddütlerden oluşan mimari anlayışı ile sembolik öğelerin kullanılması, binalardaki iç-dış ayrımın öne çıkarılmasını içeren Eklektik-popülist yaklaşımın temelinin Venturi'ye dayandığı bilinmektedir.

İtalya'da gelişme gösteren yeni klasikçi yaklaşımsa, daha 'akılcı' ve 'akademik' adlandırılan tarzında, popart yerine tüm eserler modernlik öncesine ait nostaljik bir tavırla değerlendirilmiştir. Bu tarzı benimseyenler, klasizmin biçiminden çok rasyonelliğini kendileri için örnek seçmişler, modern ekolün binayı fiziksel fonksiyonlara göre şekillendiren mantığını kabul etmeyerek binayı ilk önce düşüncenin bir ifadesi şeklinde değerlendirmişlerdir. Piyasa ve tüketim ile yakın bağlara karşı direniş göstermişlerdir (Dostoğlu,1995:48).

2.3.2.2. Postmodern Kent Algısı ve Planlama Kriterleri

20. asrın ikinci yarısı itibariyle meydana gelen dönüşümlerde kentsel mekân algılamaları olarak bununla birlikte kentsel mekânın biçimlendirilmesi anlayışında da etkili olmuştur. Sanayi devriminde şehirlerin aldığı göçlerin diğerine göre farkı, kentlerin ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan gelişmeler ile geçmiş dönemlere nazaran daha fazla oranda göç almaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler sonucunda mekânsal engelleri daha rahat aşılabilir duruma gelmiş olmasıyla şehir, gerek yurt içerisinden gerekse yurt dışarısından kalabalık bir insan topluluğu ile karşı karşıya kalmaktadır. Alınan dış ve iç göçler ile birlikte hızlı büyümekte olan şehirlerin nüfusları milyonları, hatta on milyonları bulabildiği görülmektedir (Karakurt:2002:14).

Aldıkları göçler sebebiyle kontrol edilmesi zorlaşan şehirlerde, mekânları biçimlendirme anlayışları da bununla bir değişiklik göstermiştir. Jencks'in önderliğinde

gelişen post modern mimarisi anlayışı doğrultusunda, hızla büyümekte olan şehirleri tek form şekline sokarak ıslah etmeye ve onları düzenlemek gereği fikri son bulmaya başladı. Postmodern mimarisindeki anlayış; modern mimarlar her biri sanat yapıtı planları ürettiler ancak şehir kendi başına sanat yapıtıydı. Genel itibariyle birbirleri içine geçen yapılar, milyonlarca bireysel kararın ve milyonlarca aklın meyvesidir. Çeşitliliği, tahmin edilemeyen bir araya gelmelerden ve öngörülememiş etkileşimlerden meydana gelir. (Fishmann,2002:125) Böyle yaklaşımlar sonucunda, "modern şehir planlama" anlayışları günümüz şehirlerinde yerini 'post modern kent tasarımlarına bırakmış olduğu yönündeki görüşler artmaktadır. Postmoderniteyle bir kentsel tasarım alanlarında mekânları kendi kuramsal bilgileri doğrultusunda mecburi olarak parçalara ayırarak, bunları çeşitli mimari üsluplarda eklektik kullanım ile bütünleştirip bir kolaja dönüştüren tasarım süreci başlamış diyebiliriz (Zengel,2002:92). Günümüz şehirlerin tasarlanırken etkili görülen postmodernist mimari anlayışı, "… kentsel dokuyu mecburi şekilde bölük pörçük görmektedir: geçmişten gelen biçimler üst üste yığılmaktadır, günümüzdeki kullanma şekli (ki bunlardan çoğu gelip geçici olmaktadır) bunun üstünde yer almış bir 'kolaj' olmuştur. Metropolün bütününü hâkimiyeti altına alabilmek olanaksız olduğu için, kent tasarımı basitçe yerel tarihçilere, bölgesel geleneklere, tikel istek, fantezi ve ihtiyaçlara duyarlı olmayı hedefler; bu şekilde uzmanlaşmış ve hatta büyük oranda müşterinin zevkiyle örtüşerek biçimlenmiş mimari şekiller yaratılır: bunlar kişileşmiş, mahrem mekânlardan, gösterinin şenliğine ve geleneksel anıtsallığa kadar uzanabilmektedir'' (Harvey,1999:85). Modern mimarlığın düşünce yapısına her şekilde ters düşmüş postmodernizm de, "her şey olur" anlayışıyla serbestliğe varmakta olan mimari bir tarz sergilemektedir. "Tarihin içeri alınması" ilkesiyle, "her şeyin geçerli" olduğunu belirten ilke birleşmesiyle postmodern yapılarda tarihten gelen simgeler ve biçimler repertuarı sergilenmeye başlanmıştır (Kubat,1996:123).

Postmodernizmi kentsel planlama açısından ele aldığımızda, kenti parçacı bir yaklaşım ile görmekte olduğunu görüyoruz. Bu akıma göre, her kent kendi başına bir anlam taşımaktadır ve bunları disiplin altına alınmak olanaksızdır. Kenti, farklılığın, hiyerarşinin mekânı olarak görmekte ve bu durumu öne çıkarmaktadır. Modernizmin dayatmakta olduğu ulusal kimlik, ulusal kültür ve ortalama insana olan gereksinimlerin giderilmesi yönündeki büyük projelerin gerçekte bizlere öğretilmekte olan bir kurgu

olduğunu, yalnızca bir kültürün ve tarihin olmayacağı gibi, bireylerin gereksinimlerinin çeşitli olabileceği postmodernizm ile anlatmaya çalışmışlardır (Özbek, 2005).

Modern mimarlık ile yapıtlar, hangi ölçüde işlevsel ise veya hangi ölçüde hedefine yarar sağlıyorsa o ölçüde doğru ve güzel sayılıyordu. Binada kullanılan malzemesi ve binanın formu ikinci sırada yer almaktaydı. Modern mimarinin karşısında olan postmodern anlayış açısından, işlevselliğin açıklaması yapılamadığından önemini kaybetmiştir. Ayrıca günümüz şartlarında işlevselliğin evrensel bir açıklamasını yapabilmek basit olmamaktadır; bu tanımda, herkesçe doğru denilebilecek bir kuram veya düşünce sistemine ihtiyaç duyulur. Bu da postmodern anlayış için olanaksız görülmektedir, evrensel bir doğru mevcut değildir; doğru, yer (uzay) ve zaman boyutları ile sınırlandırılmıştır (Şaylan, 2002:98). Postmodern mimarisine göre bir sanatçı (mimar) karşısındaki topluluğun de beğendiğine yanıt verecek halde mimari kütleyi belirlerken tamamıyla özgür ve serbest hissetmelidir. Ne yazık ki mimarların özgürlük anlayışı pazar mekanizması ile sınırlandırılmıştır.

Modern dönem kentlerle postmodernizm doğrultusunda tasarlanan kentler arasındaki farkı Oğuz Işık'ın ifadeler ile daha iyi ifade edebiliriz. Işık (1993: 32) der ki; Postmodernizm anlayışta, şehre bütün halde bakmamızı kolaylaştıran mantıksal temeller yok edilmiştir. Modernizmin şehre, kuşbakışı bakmasına karşı postmodernizm şehri sokakta yürümekte olan kentli insanların gözleri ile görmemizi sağlamaktadır. Bu şehir, her çeşit bütünlüğünden koparılarak, parça parça hale getirilmiş şekilde algılanan bir şehirdir. Bu bakış içerisinde şehir, sokakta yürüyen bir insan gözü ile algılanmakta olan parçaların özgüllüğü içerisinde görülebilir. Üstelik bu parçaları, bir bütünden parçalar değil, kendi başlarınca anlama sahip birimlerdir; bundan dolayı postmodernizm açıdan kente bakarken, kent parçalarında birbirleri arasında bağlayıcı olacak bir mantık aramayız.

2.3.3. Postmodernizm Sonrası Dönem

2.3.3.1. Kapalı Siteler

Kapalı konut kavramıyla ilgili olarak, dünya üzerinde yer alan farklı kültürde de ülkelerde de birbirinden farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu farklılıklar konutlardaki işlevler, biçimsel nitelikler ve taşıdıkları özelliklerden kaynaklanmaktadır. Fakat ne kadar farklılık gösterse dahi kapalı konutlar olarak nitelendirilen bu yapılar çok yönden de benzerlikler taşımaktadır. Kapalı konut kavramıyla ilgili yapılan çalışmaları incelendiğimizde ortaya atılan tipolojilerin, söz konusu konutların çevreleriyle olan ilişkisine, kamu-özel alanlardaki ilişkilerine, içinde sağlanan sosyal olanaklarla bu konutların hitap ettiği kesime göre oluşturulduğu görülmektedir (Grant, 2003: 278).

Kapalı konut kavramıyla ilgili ortaya atılan farklı tanımlamalar karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir;

i. Kapalı konutlar, çevrelerinden kendilerini bir kapıyla ayıran, trafiğe kapatılan yollarla çevrili olan, girişlerin kontrollü yapıldığı yerleşim noktaları diye nitelendirilebilir (Grant, 2003: 282).

ii. Kamusal mekânların, temelde güvenlik kaygısından özelleştirildiği, girişlerin de çıkışların da kontrollü bir şekilde yapıldığı, ilgisi olmayan kişilerin içeriye girişlerinin engellendiği, genelde yüksek duvarlarla, parmaklıklarla veya güvenlik unsurlarıyla çevrili olan yerleşim yerlerinin kapalı konut olarak adlandırıldığı görülür (Blakely ve Snyder, 1997: 47).

iii. Güvenlik ve de soyutlanma amacıyla, kamusal alandan özel alana geçilen, içerisinde bulunduğu çevreden de izole edilmiş kompakt yerleşim yerlerine kapalı konutlar denilebilir (Altun, 2010: 233).

Kapalı konut yerleşimlerinin oluşum nedenleri :

Sanayi tesislerindeki artışın devam etmesi, neredeyse bütün dünyada bulunan kırsal nüfusta azalmaya ve kentlerdeki nüfusun artışında bir patlamanın yaşanmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan söz konusu türden değişimler konut mimarisini de anlayışını da temelden etkilemiş ve değişik formlara taşınmasına sebebiyet vermiştir.

Konutlar içinde yer aldıkları toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerinden doğrudan etkilemekte olan kavramlardır. Her işlevin kendisine has bir varlık oluşturacağı fikri şehir bilimcileri arasında genel kabul gören bir kanaat şeklinde kendisini gösterir. Bu bağlamda sıradanlaşmış konut anlayışının böylesi değişimlerden etkilenmemesi mümkün görünmemektedir (Grant, 2003: 279).

Tüm dünyada hızla gelişen bir kentselleşmenin ve değişimin bir sonucu olan kapalı konut oluşumunun tercihinde, önemli üç ortak nokta tespit edilmektedir. Bunlar aşağıdaki biçimde sıralanılabilir (Blakely ve Snyder, 1999: 51).;

i. Kapalı konutların sağladığı sosyal olanaklar ile bu sayede planlandığı kitle açısından optimum koşullarda bir hayat sunabilmesi,

ii. Kapalı konutların iyi bir yatırım aracı olarak görülmesi ve değer kaybetmemesi,

iii. Dış çevreye karşı kapalı olmaları nedeniyle olası güvenlik problemlerin konut sakinlerinin uzak tutulabilmesidir.

Fakat bu gibi ortak noktaların kapalı konut kavramına bağlı olarak görülen gelişimin bütün ülkelerde aynı koşul ve süreçlerde oluştuğunu göstermemekte, bu gibi ortak noktalar değişik ülkelere değişik etkiler oluşturmuştur.

Müstakil veya bahçeli konutlar zamanın her aşamasında kendine ait bir alan arayışı içinde olan insanoğlunun mutlak tercih sebebi haline gelmiş ve de kentsel gelişimle paralel bir çizgide gelişim gösterdiği görülmüştür. İnsan yoğunluğunun sürekli bir artış gösterdiği şehirde yaşayan bireylerin, bu kalabalıktan uzakta, şehrin dışında ve daha az yoğunluğa sahip, doğa ile iç içe bir yaşam sürme isteği oldukça erken devirlerde dahi gözlemlenmekte, bu isteğin sanayileşmeyle birlikte çok daha arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle de 19. yüzyıldaki nüfus hareketliliği, kırsal bölgelerden kentlere kayma, plansız şehirleşme, ani göçler ve rant kaygılarıyla birbirinden değişik konut bölgelerini ve mimari tipleri ortaya çıkartmıştır. Bu değişimlerin oluşturduğu kargaşa, kişilerin şehir dışına gitmeleri veya şehirden izole bir yaşam alanı oluşturmaları yönünde eğitimde bulunmalarına sebep olmuştur (Chaney, 1999: 92).

20. Yüzyıla geldiğimizde kentlerde kendisini daha belirgin bir biçimde göstermekte olan kapalı konut kavramının çeşitli şekillerle bireylerin kendilerine dair alan oluşturma arzularının çıktısıdır. İnsanların kentsel hayattan kopuş ve ayrışma isteklerinin mekânsal bir yansıması olarak 1950'lerde olan banliyöleşme eğiliminin ilerleyen dönemlerde vücut değiştirip kapalı konut oluşumu halini aldığı gözlemlenmektedir. Dışa kapalı konut anlayışıyla, yaşam alanlarıyla şehirler arasındaki mesafeler açılmış, aynı mekânlar içinde değişik sosyal alanlar oluşmuş, ekonomik sınıfları da birbirinden ayrıştırmıştır. Hâsılı bunları da sembolik şekilde değil de gerçek duvarlarla sağlamıştır (Tümer ve Dostoğlu, 2008: 53).

2.3.3.2. Mekansal Sınırlamalar ve 21. yy Kent Modelleri

Günümüzdeki kentsel mekanları incelediğimizde, biçimlenmesini sağlayanın sadece modernizm ya da postmodernizm olduğunu söyleyemeyiz. Mekanların şekillenmesinde hem postmodernizmin hem modernizmin hem de küreselleşmenin etkisi olmuştur. Bugünkü 21. yüzyıldaki kentleri birbirleriyle olan etkileşimleri ile şekillendirmişlerdir.

Yaşam alanlarında meydana gelen çeşitli mekânsal düzenlemeler, tasarımlar, mekandaki parçalanmanın yanı sıra toplum içinde de bölümlenmelere neden olmuştur. Kişisel istekler doğrultusunda da şekillenen kent içinde ayrışmalar meydana gelmiş, insanlar birbirlerine yabancılaşmıştır. Sınıfsal ayrışmalara neden olan bu durum insanlar arası iletişimi de azaltmıştır. (Karakurt,2002:15-16). Özellikle yüksek gelirli insan topluluklarının şehrin diğer bölgelerinden ayrılma çabası sırasında netleşmektedir. Şehirlerde her daim işlevsel, konum ve kültürel bir takım bölünmeler görülür, ancak günümüzde bölgelerin arasındaki farklılıklar artmakta, bölgeler arasındaki hatlar –yani duvarlar da- sertleşmiştir. Duvarlar, (gerçekte ya da sembolik olarak) bireyi dış dünyadan koparak herhangi bir başkasının duyması, görmesi ve onunla tanışmasından koruyup; onu diğerlerinden tecrit etmektedir. (Marcuse ve Kepmen, 2000:250).

Günümüz kentlerine baktığımızda ortaya çıkan yapılaşma, merkezi noktasını kaybetmiş, geniş çevre yolları ile bölgeler arası hareketliliklerin de mekânı haline gelmiştir. Bu hareketli yapıya karşın insanlar arasında yabancılaşma, birbirlerinden kopuk mekanlar çoğalmıştır. Kentte güvensiz ortamlar oluşmuş, insanlar akşamları

sokakta yürüyemez hale gelmiştir. İnsanlar sokakta, metroda her dakika olumsuz bir durumla karşı karşıya kalabilmektedir. Sokaklar artık yarını garanti altında olmayan, sosyal güvencelerden yoksun bireylerle dolmuştur (Su, 1995:22). İnsanlar, kendini güvende hissettiği duvarlar içinde, kendi gibi bireylerle birlikte yaşamaktadır. Güvenlik problemi insanları toplumsal ayrımların oluştuğu homojen mekanlara itmiş, dış dünyadan koparmıştır. 21. Yüzyılda, kendimize benzer bireylerle bir arada olduğumuz ve 'evimizde' hissettiğimiz mekanlarda kendimizi güvende hissederek yaşamımızı sürdürmekteyiz. (Diken, 1997:35).

BÖLÜM 3.TÜRKİYE'DEKİ TOPLU KONUTLARIN GELİŞİMİ

3.1. Türkiye'deki Toplu Konutların Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde tarihi süreç boyunca konut gereksinimi ve gereksinimi karşılayacak çözümler, farklı dönemlerde çeşitli yaklaşımlar sergilenmek suretiyle üzerinde durulan bir mevzu olagelmiştir. Toplu konut yerleşmelerinin ilk örnekleri Osmanlı döneminin son elli yılında görülmeye başlanıp, Cumhuriyet dönemiyle devam eden bir sürecin içerisinde varlığını sürdürmüştür. Ülkemizde toplu konut tarihçesi incelenirken, pek çok çalışmada bu sürecin kronolojik olarak dört dönem halinde incelendiği görülmektedir. Aşağıda yer alan bu dönemler, ülkemizdeki siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerin konut meselesine etkisi olarak düşünülebilir:

"1. Cumhuriyet öncesi dönem (1850'lerden 1923'e kadar süren dönem),

2. 1923 - 1950 dönemi,

3. 1950 - 1980 dönemi,

4. 1980 sonrası dönem." (Barutçular, 2018: 11)

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğu'na ait bir konut politikasının varlığını gösteren net bir bulgunun olmadığı belirtilmektedir (Sey, 1998: 273-300). Fakat, konut politikalarını belirleyen iskan politikalarının, devletin en önem verdiği meselelerden olduğu bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyıl itibariyle parçalanması süreci boyunca kaybedilen ve elden çıkan farklı yerlerdeki bölgelerden gelen iki milyona yakın göçmen, Cumhuriyet'in kurulmasına kadar geçen süre içerisinde İstanbul'a ve Anadolu'ya yerleştirilmiştir (Erder, 1978: 82). Konut açığının ortaya çıkması neticesinde devletin kendi eliyle bu açığı kapatması zorlaşmış bu nedenle de göçmenlerin arsa ve kredi yardımı ile bireysel olarak kendi konutlarını yapmalarına olanak tanınmıştır (Sey, 1998: 273-300).

1923'ten 1950 senesine kadar, nüfus artışında çok hızlı bir gelişim görülmemiş ve kentleşme hızı da yavaş gerçekleşmiştir. Ankara'nın dışında kalan diğer şehirlerde önemli

ölçüde konut problemi yaşanmamış, bununla birlikte konut sunum biçimlerinde çeşitlenmeler görülmüştür (Şuta, 2016: 29).

20. yüzyılın başında Türkiye'de sanayileşme atılımlarının gerçekleşmesine rağmen kentlerde henüz nüfus yığılmaları gerçekleşmediği için toplu konut uygulamalarına ihtiyaç duyulmamıştır. Fakat 1930 ve 1940'ların başlarında ülkemizdeki sanayileşme atılımları, yeni nüfus odaklarının oluşumuna sebebiyet vermiş böylelikle sanayi yatırımlarının gerçekleştiği şehirlerde lojman konut veya mülk konut üretimine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Konut kooperatifçiliği bu süreçte yeni bir örgütlenme ve üretim modeli olarak ortaya çıkmıştır. Kooperatif yönü ile üretilen konutlar, yükselen arsa fiyatlarına karşı bilhassa Ankara'da yoğunluk kazanan memur sınıfının yeni finans araçlarını kullanarak ve güçlerini birleştirerek mülk konut edinebilmek için sanayileşmiş ülkelerden devlet desteği ile ithal edilen bir örgütlenme modelinin neticesidir. Bu toplu konutlara örnek olabilecek en önemli uygulamalardan biri Ankara Bahçelievler uygulamasıdır. O tarihlerde fabrikalarda çalışan nitelikli personeller için planlanan lojman konutları da başka bir toplu konut üretim modelidir. Emlak Kredi Bankasının bireysel kredi uygulamasına dayanarak bizzat üstlenmiş olduğu Koşuyolu (1951) ya da Levent (1947- 1951) uygulamaları da ülkemizdeki en önemli toplu konut uygulamalarındandır (TUREP, 1996).

3.2. Emlak Kredi Bankası Uygulamaları

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkemizde başlamış olan sanayileşmenin etkileri neticesinde kırsal bölgelerden kentlere doğru yönelen nüfus hareketlerinin gerçekleştiği görülmektedir (Geray, 1983: 2358-2374). Bunun sonucunda kent nüfusunun artması ile meydana gelen konut problemine çözüm bulmak maksadıyla bir takım önlemlerin alınması gerekli hale gelmiştir. Bahse konu süreçte Türkiye'de sanayi alanında meydana gelen büyüme tarıma nazaran çok daha fazla olmuştur. Anılan dönemde sanayi sektörünün milli gelir içerisindeki payının %10 seviyelerinden %14 seviyelerine yükseldiği görülürken, tarım sektörünün payı ise %49 düzeylerinden %43 düzeylerine düştüğü görülmektedir (Keyder, 1993: 45). 1950'li yıllarda kent nüfusunun toplam nüfus içindeki payının %18,5 olduğu görülürken, 1970'li yıllarda bahse konu oranın %33,5'e yükseldiği ve 20 yıl içerisinde kent nüfusunun artışının 8 milyonun üzerinde olduğu

görülmektedir. Anılan sayısal veriler bağlamında Türkiye'de süratli bir kentleşmenin meydana geldiği gözlenmektedir (Batur vd., 1979: 185-205).

Anılan dönem içerisinde öncelikle hükümetler tarafından üretilmiş olan konut uygulamalarına başlanmıştır. 1926 yılında "Emlak ve Aytam Bankası" ismiyle kurulmuş olan müteakiben ismi "Türkiye Emlak Bankası" şeklinde değiştirilen bankanın ülkemizde 1990'lara dek konut üretimi ile alakalı alanlarda çalışma ve projeler yapmıştır (Keleş, 2006: 510-551).

1960'lı yıllardan sonra Emlak Kredi Bankası'nın kredi olanakları sayesinde konut kooperatifleri, belirli ölçüde önem kazanmıştır. Bu bağlamda, Emlak Kredi Bankası'nın ilk ve en önemli toplu konut girişimlerinin başında 391 konutlu 1. Levent Mahallesi projesi yer alır. 1949-1959 seneleri arasında bankanın gerçekleştirdiği konut projeleri, 1987 tarihli, "Emlak Kredi Bankası Çalışma Raporu"nda şöyle özetlenmektedir: İstanbul Emekli Subay Evleri (956 Konut), İstanbul Levent Mahallesi (1374 Konut), Ankara Gülveren Evleri (492 Konut), Ankara Emekli Subay Evleri (600 Konut), Ankara Yenimahalle Blok Apartmanları (1263 Konut), Ankara Telsizler Sosyal Konutları (3000 Konut), İzmir Deniz Bosnalısı (665 Konut), İzmir Alsancak Konutları (99 Konut), Adana Evleri (86 Konut), İstanbul Koşuyolu Mahallesi (419 Konut), İstanbul Ataköy Sahil Sitesi (5339 Konut), İstanbul Atatürk Bulvarı Blok Apartmanları (94 Konut), Diyarbakır Evleri (98 Konut), Şenesevler (54 Konut), Eğridir Evleri (122 Konut), Çankırı Evleri (40 Konut) ve Manisa Evleri (40 Konut) (Saygıcı, 2004: 53).

Bu konutlar içinde Levent ve Ataköy yerleşim projeleri ilk başlarda orta düzey gelire sahip aileler düşünülerek inşa edilmiştir. Az kat sayısına sahip yığma ya da betonarme yapılar olarak üretilen bu konutlar daha sonraları ise el değiştirmiş ve üst gelir düzeyine sahip olan ailelere göre inşa edilmiştir (Tekeli, 1984: 26). Levent konutları 391 konuta sahiptir ve bahçe-şehir modeli örnek alınarak yapılmıştır (Sey, 1998: 273-300).

1950'lerin sonunda Emlak ve Kredi Bankası tarafından konut üretimi projeleri yeniden hızlandırılmış ve bu kapsamda bahçeli müstakil konutlardan ziyade, çok kata sahip olan bloklardan meydana gelen ilk proje olan İstanbul IV. Levent Yerleşimi'ni tamamlamıştır (Şuta, 2016: 42).

Bahse konu yerleşim yerlerinin en geniş kapsamlı ve en büyük ölçeğe sahip olanı Ataköy yerleşimleri olarak öne çıkmaktadır. Bahse konu yerleşim yerinin planı incelendiğinde, projenin 7000-9000 arasında nüfusa sahip olan 10 mahalleye ayrılmış olduğu görülmektedir. Bu proje toplam olarak 60000 bireyi kapsayacak biçimde başlatılmıştır. Yapılan planlamalar kapsamında, yayaların ve araçların yolları ayrı ayrı olacak şekilde ele alınmış, mahallelerin orta noktalarına ise yalnızca yayalar tarafından kullanabilecek bahçe ve yolların yapılması düşünülmüştür (Şenyapılı, 1985: 63). Farklı yapı bloklarından oluşan projede, tipolojik açıdan farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

3.2.1. Koşuyolu, Levent, Ataköy Örnekleri

Sanayileşmenin ardından artan kentsel nüfusa bir çözüm olarak getirilen toplu konut yaklaşımı önceleri nüfus artışına odaklansa da zamanla değişmiş ve günümüzdeki kimliğiyle kullanım alanına dönüşmüştür. Bu durumun en net örnekleri İstanbul'da görülmüştür. İstanbul'da 1950'lerde ortaya çıkan toplu konut yaklaşımı, bilhassa köyden kente göç nedeniyle nüfusta artış yaşanması sorunu ile meydana gelen konut açığı ve gecekondulaşma ile mücadele eden kentin bu minvalde gelişen sorunlarını çözmeye yönelik olarak gelişmiştir. Dönemin şehircilik ve mimarlık anlayışına göre tasarlanmış olan toplu konutlar, sadece konutları değil konut çevresini de biçimlendirmeyi hedefler. Bu yönden ele alındığında toplu konutlardan bahsedilirken yaklaşımın yaşam alanını düzenlemeyi de amaç edindiği göz önünde bulundurulmalıdır (Bilgin, 2001: 52).

Toplu konut yerleşimi, iki ana yaklaşıma dayandırılarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki toplu konut olgusunu, 1930'lu yıllardan itibaren artarak devam eden konut problemine bir çözüm olarak ele almaktadır. Bu yaklaşımda kooperatif ve lojmanlarla konut sorununa çözüm getirilmek istenmiştir. Sanayi devrimiyle beraber kentsel nüfusta görülen yoğunlaşma ve yeterli olmaktan uzak kalan mekânlar sonucunda arsa değerlerindeki artışa çözüm olarak düşünülen bu yaklaşım, ulaşımdaki kolaylaşma ile yerleşim birimlerini kent sınırlarına kaydırmayı hedefler. Bu konuda Emlak ve Kredi Bankası konutlarından Ataköy, 4. Levent, Bahçeşehir, Ataşehir ve Halkalı örnek verilebilir.

Planlı bir şekilde İstanbul'da inşa edilen ilk uydu kent ve ilk toplu konut projesi olan Ataköy yerleşim alanının planlanma ve uygulanma süreci, İtalyan mimar Prof. Dr.

Luigi Piccinato ve Firuzan Baytop yönetiminde Eyüp Kömürcüoğlu, Muhteşem Giray ve Ertuğrul Menteşe ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Proje; içerisinde 15 bin civarında konut barındıran, 60 ile 80 bin kişilik kapasiteye sahip ve kıyı şehri olmanın verdiği avantaj ile sahilindeki 50 hektar alanlık bir turistik bölgeden oluşmaktadır. 1960'lı yıllarda 1. mahallenin tamamlandığı Ataköy, öncelikle on mahalle şeklinde planlanmış olsa da, ihtiyaç nedeniyle sonradan bir mahalle daha eklenmesi suretiyle on bir mahalleye dönüşmüştür (Aktulga, 2016: 109).

Ataköy, içerisinde olduğumuz dönemde dört muhtarlık tarafından idare edilmektedir. Deniz kenarında bir sahil şeridine sahip olması; Aksaray ve Topkapı gibi merkezlere olan yakınlığı, çevresinde özel hastaneler, devlet hastaneleri ve alışveriş merkezlerinin olması, toplu konut projesi şeklinde tasarlanması sebebiyle zengin ağaç ve bitki faunasıyla yeşil alanlara ve parklara Türkiye standartlarının üzerinde yer ayırması, Atatürk Havalimanı, deniz otobüsü (İDO) ve Ataköy Marina-Yat Limanı'na çok yakın olmasından dolayı Ataköy yerleşkesi, İstanbul'daki önemli konut yerleşim alanlarındandır (Barutçular, 2018: 32).

İstanbul'da 1950'lerde hızla artış gösteren nüfusun barınma gereksinimi için farklı yoğunluk ve tiplerde konutlar inşa edilmiştir. O yıllarda yapımı başlayan bir diğer toplu konut bölgesi ise Koşuyolu'dur. O bölgede inşa edilen ilk toplu konut Emlak Bankası Evleri'dir. Yıldız ve Şener'in aktarımına göre Emlak Bankası Evleri yerleşimin doğusunda yer almakta; yerleşimin batısında ise İşçi ya da Belediye Evleri olarak adlandırılan bir toplu konut inşasının daha olduğunu sonucu bölgede iki toplu konut projesi yer almaktadır (Şener ve Yıldız, 2000).

Suoğlu (2009: 50) ise bu bilgiye ek olarak Kadıköy Belediyesi'nden edindiği Koşuyolu Evleri tanıtım broşürleri ve Koşuyolu ile ilgili projelerde Emlak Bankası Evleri, Kredi Yapı Sandığı Evleri, Tersane Evleri ve İşçi Evleri olmak üzere dört ayrı tip toplu konut projesi olduğunu belirtmektedir. Koşuyolu yerleşimi sakinlerinden edinilen bilgiye göre Belediye Evleri olarak adlandırılan bir uygulamanın daha olduğu kanaatine varılmıştır.

İnşası 1951-1954 seneleri arasında tamamlanan Koşuyolu Emlak Bankası Evleri 140.000 m²'lik bir alan üzerinde kurulmuştur (Broek, 1964: 191). Koşuyolu Emlak

Bankası Evlerinin mimarı hakkında çeşitli kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. Yıldız ve Şener'in "Dünden Bugüne Koşuyolu" adlı makalesinde, Emlak Bankası'ndan temin edilen belgelerde görülmemesine karşın, müellifle yapılan görüşmelerde geçen beyanlara binaen mimarın Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru olduğu belirtilmektedir (2000: 29). Diğer taraftan "Habitation 3 UIA: Programme, Design and Production" adlı eserde Emlak Bankası Koşuyolu Evleri'nin mimarlarının Leyla Turgut ve Sait Özden olduğu belirtilmektedir (Broek, 1964: 191). "Yeni Vatandaşların Barındırılması: Konut Politikaları ve Toplu Konut" adlı makalesinde Yıldız Sey (2007: 171), bu evlerin mimarının Özden ve Turgut olduğunu belirtmektedir Bununla birlikte Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru'ya ait bir otobiyografi niteliği taşıyan "Bir Üniversite Hocasının Yaşamının 80 Yılı" adlı kitabında Aru, 1950'de yapmış olduğu Levent ve 1957'de yapmış olduğu 4. Levent toplu konut projelerine değindiği halde, Koşuyolu Evleri'ne değinmemiş olması bu evlerin mimarını kendisi olmadığını akla getirmektedir (Aru ve Gorbon, 1952: 174).

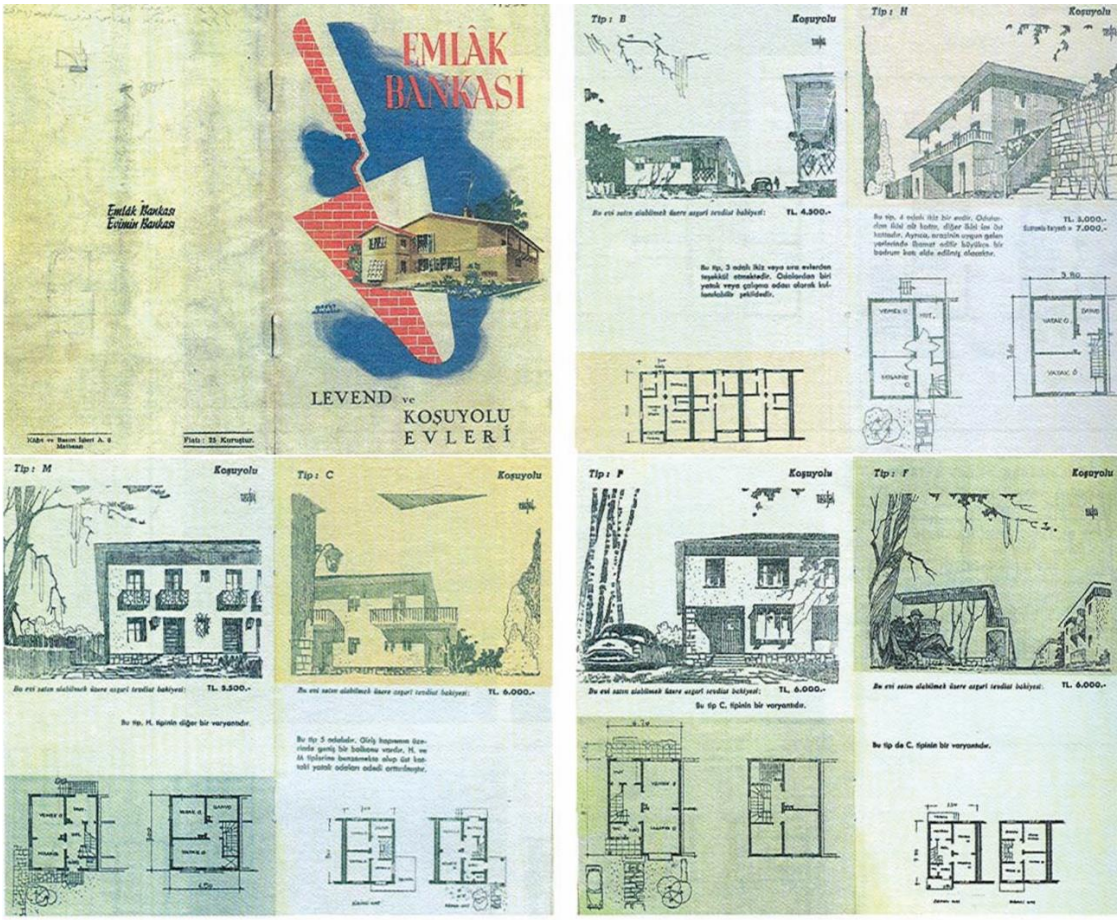

Şekil 3. 1 : Koşuyolu Mahallesi Emlak Bankası Evleri vaziyet planı (Broek, 1964)

Koşuyolu, 1951 senesinde Emlak Bankası ve İstanbul Belediyesi ortaklığı ile yapımına başlanan bahçeli konutlar ve ardından bölgede uygulanan toplu konut projeleri ile yerleşim yeri halini almıştır (Özorhon, 2009: 46). Yapılar arazi eğimine göre konumlandırılmış, birbirine bağlanan yollarla çevrelenmiştir. Bir veya iki katlı, bahçeli

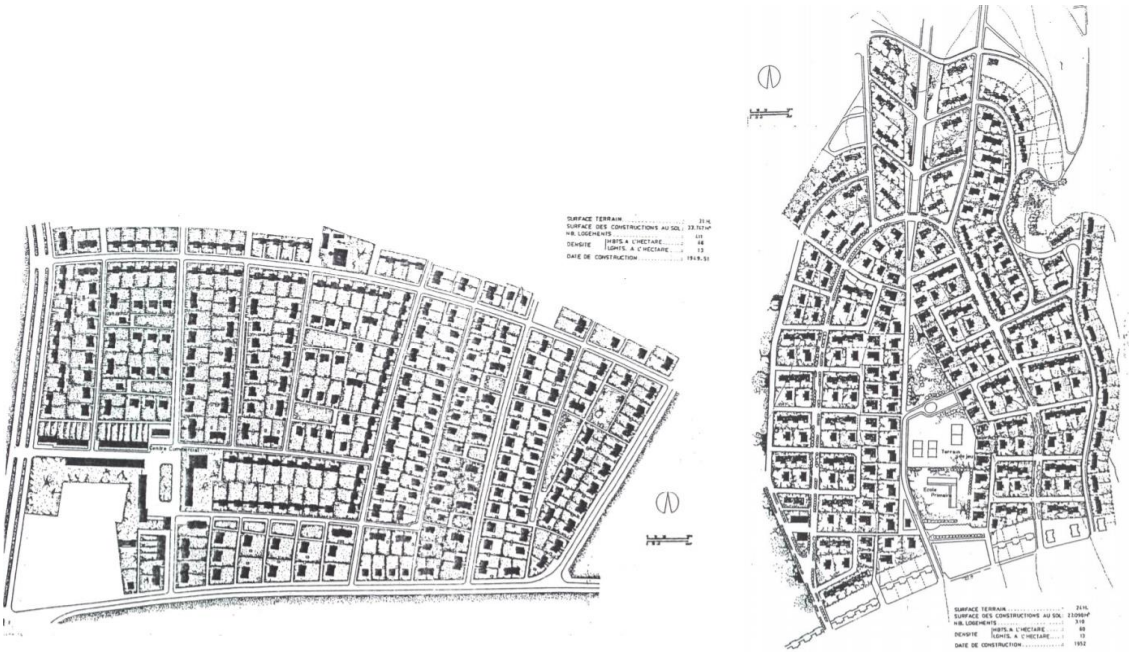
evlerden oluşmaktadır (Suoğlu, 2009). Farklı plan tipleri ve yapı formlarıyla çeşitlilik sağlanmıştır.

Koşuyolu'nda inşası gerçekleştirilen konutların bir kısmı, bilhassa 1973 yılında Boğaziçi Köprüsü'nün açılmasıyla beraber işlevsel değişiklik yaşamaya başlamış; ticaret ve ofis yapıları halini almıştır. Bu değişimle birlikte, yapılarda çoğunlukla fiziksel değişiklikler de oluşmaya başlamıştır. Meydana gelen değişiklikler bölge dokusunu yer yer bozacak nitelik taşısa da imar kanunlarıyla "gelişim dokusu korunan bir konut alanı" olması neticesinde genel itibariyle inşa edildiği yıllardaki yoğunluğun ve tasarım ilkelerinin korunduğu söylenebilir (Suoğlu, 2009: 1). Fakat bahse konu bu değişimler, bilhassa konut birimlerinin ticaret birimleri halini almasıyla araç yoğunluğunu beraberinde getirmiştir. Bu durum yerleşim alanlarındaki kentsel boşlukların kullanımını etkileyerek gündelik yaşamda farklılaşmalara sebep olmuştur.

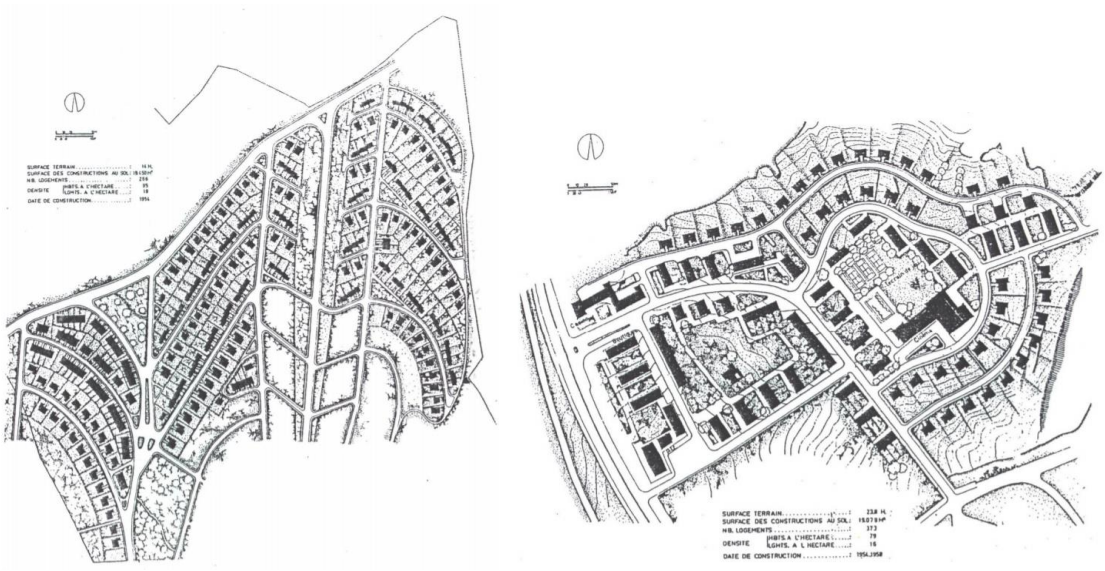

Şekil 3. 2 : Koşuyolu evleri (Şener ve Yıldız,2000)

Kamu yolu ile elde edilen planlı bahçeli konut yerleşimlerinden olan Levent ve Koşuyolu, söz konusu uygulamaların İstanbul'daki ilk örneklerindendir. Koşuyolu yerleşimi günümüzde de büyük ölçüde korunmuş İstanbul'un nitelikli konut bölgesidir (Kıdır, 2015: 63). Önemli toplu konut projelerinin uygulandığı Levent bölgesinde de çeşitli konut tipolojileri ve kullanıcı kitlelerine hitap eden yerleşimler tasarlanmıştır.

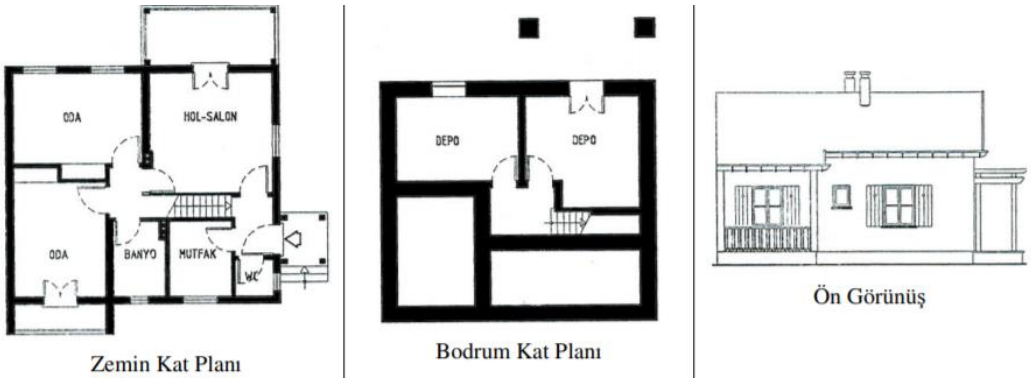

Şekil 3. 3 : 1. ve 2. Levent yerleşim planı (Özkan,2006)

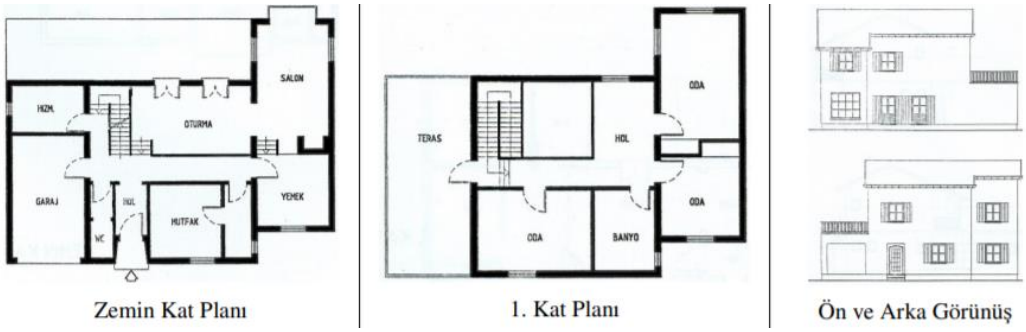

Şekil 3. 4 : 3. ve 4. Levent yerleşim planı (Özkan,2006)

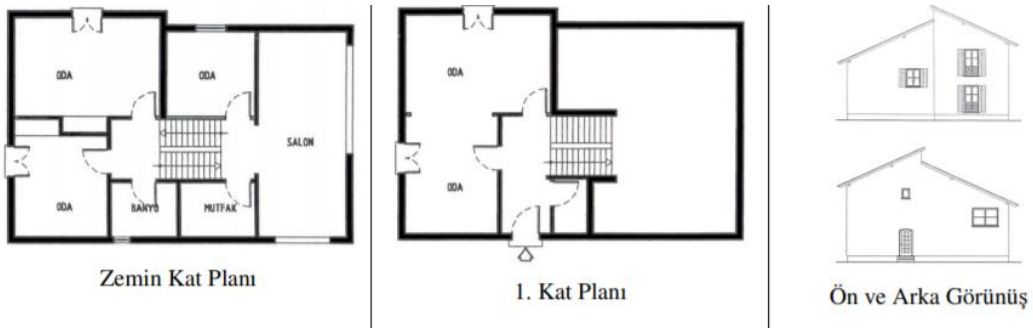
Levent, İstanbul'un ilk uydu kentlerinden biridir. 1947 yılında Emlak Kredi bankası tarafından yapımına başlanmıştır. Proje Prof. Kemal Ahmet Aru ve Rebii Gorbon tarafından yönetilmiştir. Dört mahalle ve 1360 konuttan oluşan yerleşme 1958 yılında tamamlanmıştır. Planlamada arazinin topografik yapısı ön planda tutulmuştur (Özkan,2006). Yerleşim planlarını incelediğimizde lineerlik göze çarpmaktadır. Konut blokları arasında açıklıklar bırakılarak güneş ışığından direk faydalanılmıştır. Yollar ise binalar çevresinde uzun akslar şeklinde tasarlanarak cadde görünümü kazandırılmıştır.

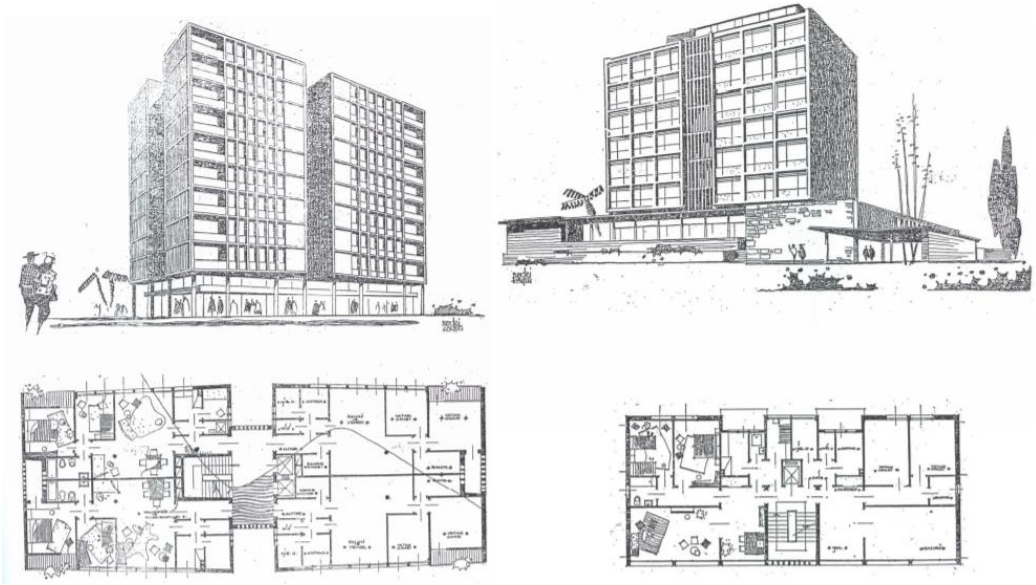
Şekil 3. 5 : 1. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006)

Şekil 3. 6 : : 2. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006)

Şekil 3. 7 : 2. Levent tek ev konut tipi plan ve görünüşü(Özkan,2006)

Şekil 3. 8 : 4. Levent A ve O tipi nokta blok planı ve perspektif görünüşü(Özkan,2006)

Levent yerleşiminde de konutlarda birçok plan tipi çalışılarak çeşitlilik sağlanmıştır. İlk üç mahallenin konut tipleri benzerlik göstermiştir. Bir veya iki katlı bahçeli olarak tasarlanmıştır. 4. Leventte ise tek konut tiplerinin dışında apartman blokları da yapılmıştır. 4. Levent projesi ve Ataköy toplu konut projesi apartman blokları ve hitap ettiği kullanıcı kitlesiyle birbirine benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM 4. ATAKÖY TOPLU KONUTLARININ OLUŞUM SÜRECİ

4.1. Ataköy Konumu ve Tarihçesi

Şekil 4. 1 : İstanbul haritası üzerinde Ataköy'ün konumu

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki

İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan Ataköy semti, Bakırköy ilçesine bağlıdır. Bakırköy'ün doğusunda Zeytinburnu, batısında Küçükçekmece, kuzeyinde Bahçelievler ve güneyinde Marmara Denizi bulunmaktadır. Bakırköy 35 km²'lik alana kurulmuştur. 15 mahalleden oluşur. Bakırköy merkez, Yeşilköy, Florya ve Ataköy olarak dört bölgeye ayrılmıştır (www.bakirkoy.bel.tr, Eylül 2019).

Ataköy bölgesi, Ayamama Deresi ile batıda Yeşilköy'den ayrılıp, doğuda Bakırköy'e komşu olup, güneyde Marmara Denizi'ne kadar dayanmakta kuzeyde ise E-5 karayoluyla Bahçelievler'den ayrılmaktadır (Barutçular, 2018: 32).

Ataköy, içerisinde olduğumuz dönemde dört muhtarlık tarafından idare edilmektedir. Deniz kenarında bir sahil şeridine sahip olması; Aksaray ve Topkapı gibi merkezlere olan yakınlığı, çevresinde özel hastaneler, devlet hastaneleri ve alışveriş merkezlerinin olması, toplu konut projesi şeklinde tasarlanması sebebiyle zengin ağaç ve bitki faunasıyla yeşil alanlara ve parklara Türkiye standartlarının üzerinde yer ayırması, Atatürk Havalimanı, deniz otobüsü (İDO) ve Ataköy Marina-Yat Limanı'na çok yakın olmasından dolayı Ataköy yerleşkesi, İstanbul'daki önemli konut yerleşim alanlarındandır (Barutçular, 2018: 32).

Şekil 4. 2 : Ataköy'ün 1982, 2001, 2006, 2013 tarihli uydu görüntüleri

Kaynak: https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/, Google Earth,2001

Ataköy'ün eski ismi "Baruthane" olarak bilinmektedir. Osmanlı döneminde devrin barut yapılan fabrikaları hükmünde olan baruthaneler, imparatorluğun hâkim olduğu çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Yapılan tespitlere göre Rumeli dolaylarında Selânik, Gelibolu, Belgrad, Tımışvar ve Budin'de, Anadolu'da İzmir'de, Ortadoğu'da Bağdat'ta ve Afrika kıtasında Kahire'de baruthaneler kurulmuştur. Fakat bu baruthanelerin en önemlisi, İstanbul'da yer alan ve "Baruthâne-i Âmire" ismiyle anılan kuruluştur (Eyice, 1992: 94).

Şekil 4. 3 : Baruthane Kulesi

Kaynak: http://www.bakirkoygazetesi.com/atakoy-baruthane-kurtuldu-mu/1192/

Osmanlı döneminde şehirde tehlike arz etmesi sebebiyle şehir içlerinde faaliyette bulunan barut imalathanelerinin şehir dışına taşınması uygun görülmüştür İstanbul'un dışında İzmir, Gelibolu, Selânik gibi merkezlerdeki baruthanelerde yapılan imalatın ihtiyacı karşılayamamasından dolayı İstanbul'da Şehremini semtinde 1099'da (1687-88) yeni bir baruthane kurulmuştur. Fakat bu baruthane 1698 Eylülünde, depolanmış olan barutların patlaması neticesinde yanmış; etrafta büyük hasara sebebiyet vermiştir. Bu patlama sonucunda da böyle bir yapının şehrin dışında kurulmasının gerekliliği anlaşılmış ve yeni baruthanenin yeri için bugünkü Ataköy'ü kapsayan İskender Çelebi Bahçesi'nin Bakırköy tarafı seçilmiştir (Kütükoğlu, 2019: 96)

Sonradan Tophane'ye bağlanan baruthane Askerî Fabrikalar İdaresi altına alınmış, ondan da geniş arazisiyle Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumuna devredilmiştir. Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu ise yakın tarihte, içindeki binaları ile araziyi Türkiye Emlâk ve Kredi Bankası'na satmıştır. Üzerinde Bakırköy Baruthânesi'nin de yer aldığı alanda Ataköy sitelerinin inşası gerçekleşmiş, eski yapıların yalnızca iki tanesi muhafaza edilmiştir (Eyice, 1992: 95).

4.2. Mimar Luigi Piccinato (1899-1983)

Ataköy'ün planlamasını yapan Luigi Piccinato, hem mimar hem kentsel planlamacıdır. Şehircilikte öncülerden olan Piccinato, Metara, Siena, Tel Aviv ve Roma gibi şehirlerin de planlarını hazırlamıştır. 1958' de imar planlaması için İstanbul'a çağrılmıştır (Tekeli,1994). Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki çalışmalarıyla da göze çarpmaktadır. 60 yıllık faaliyetinde geniş ve nitelikli bir mimari üretim geliştirmiştir. Piccinato, genellikle plan şemalarında sosyal ve ticari alanları merkez noktada tasarlayarak konutlardan yaya ve taşıt akslarıyla bu bölgelere akış sağlamaktadır. Tez konusu olan Ataköy toplu konutlarında buna rastladığımız gibi Bellavista ve Borgo Venuso gibi kentlerin yerleşiminde de bunu görmekteyiz.

Şekil 4. 4 : Bellavista yerleşimi

Kaynak: Arredamento-293,s. 116 ,2015

Canton Vesco'nun güneyinde yer alan Bellavista mahallesi 1957'de Luigi Piccinato tarafından tasarlanmış, bölgede 4000 kişinin ikamet etmesi planlanmıştır. Kentte, hiyerarşik bir yol aksı ile binalara ulaşılmış, okul, kilise, çarşı, spor ve sosyal tesisler merkezde tasarlanmıştır (Mollaahmetoğlu Falay ve Yürekli, 2015).

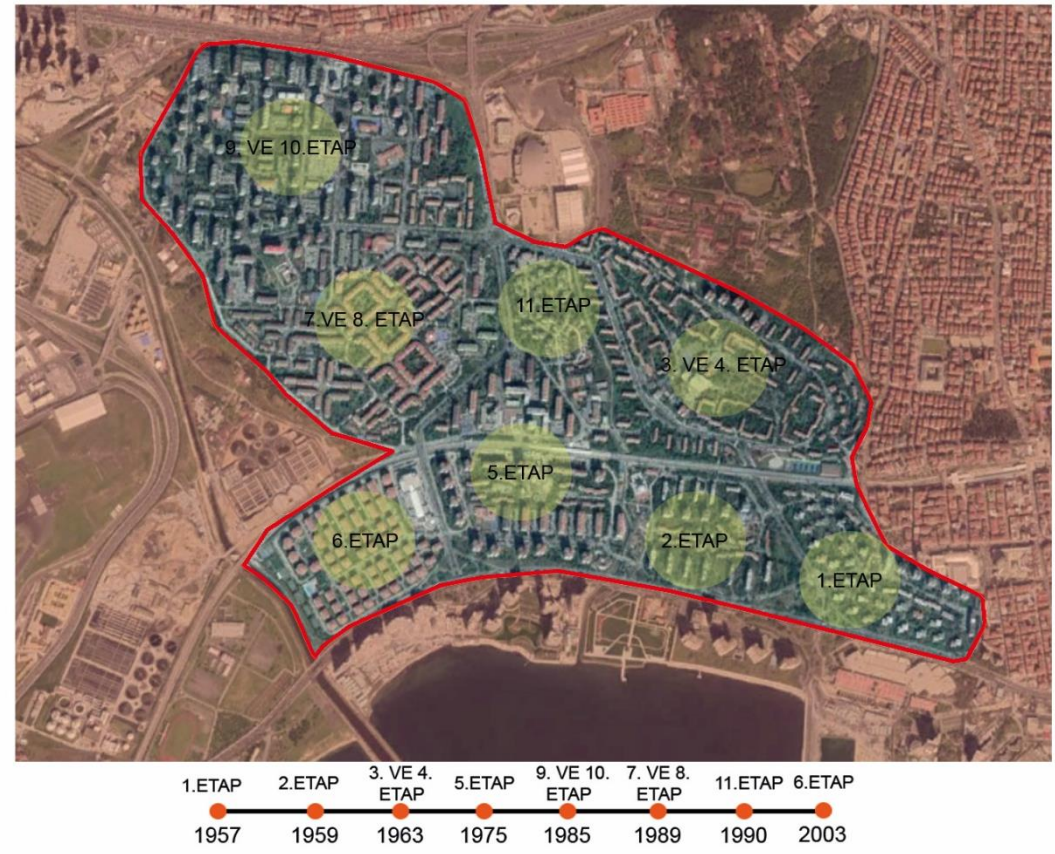
Şekil 4. 5 : Sırasıyla Bellavista ve Ataköy yerleşim planları

Kaynak: Arredamento-293,s.116-117,2015

Bellavista'nın plan şemasında birbirine yakın olarak konumlandırılan konut gruplarını görmekteyiz. Aynı dönemlerde yapılan Ataköy 1. ve 2. Etapta ise konutlar arası mesafeler bırakılarak benzer bloklar topografik yapıya göre konumlandırılmıştır. Luigi Piccinato'nun tasarladığı iki yerleşimde konut formlarında benzerlikler de vardır. Bu durum benzer tasarım kriterlerine göre tasarlandıklarını belli etmektedir.

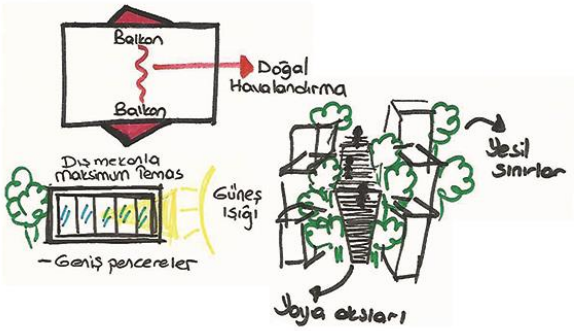
4.3. Ataköy Toplu Konutlarının Tasarım Kararları ve Plan Analizleri

Ataköy toplu konutlarının yapımına 1950'lı yıllarda başlanmıştır. Türkiye'de yapılmış olan ilk toplu konutlardandır. O dönemlerde şehrin dışında kalmasıyla bir bakıma banliyö olan Ataköy, zaman geçtikçe büyüyüp gelişmiş, kentle bütün hale gelmiştir. 11 etap olarak tasarlanmış, 50 yıllık süreçte tamamlanmıştır.

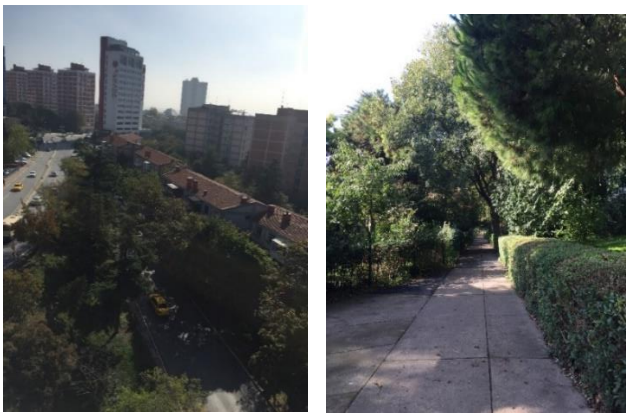
Şekil 4. 6 : Ataköy'ün sınırları ve etapları

O dönemlerde batı dünyasında modern mimarlık ön plandadır. CIAM ilkelerine bağlı olarak tasarımlar gerçekleşmektedir. Dünyayı etkisi altına alan CIAM ilkeleri bağlamında, kentte yapılması gerekenler için bazı kriterler belirlenmiştir. Bunlar; evrensel çözümlerin bulunması, yöreselliğin olmaması, farklı olmayan mekânların sağlanması, var olan teknolojinin üzerinde çalışılması, toplu üretimlerin desteklenmesi ve yapılan konutların toplumsal sorunlara çözüm bulmasıdır. Bu doğrultuda amaç, yapılan kenti kendi içinde ayırarak konut, iş, kamusal alan ve ulaşım olarak parçalamaktır. Sağlıklı ve güneş alan ferah mekanlar, yoğun yeşil alanlar da modern mimari için birincil tasarım kriterleri olmuştur.

Şekil 4. 7 : Modern Dönemde tasarlanan yapıların tasarım kriterleri (Bozyokuş,2019)

Ataköy toplu konut projesinde CIAM ilkelerine uygun olarak yapıma başlanmıştır. İlk etapları incelediğimizde modern dönemin ve CIAM ilkelerinin etkilerini yerleşimde, çevrede ve plan şemalarında açıkça görmekteyiz. CIAM' ın ulaşım sisteminde kademelenmeye gidilmesi düşüncesine de uyulmuştur. Projede işlevler birbirlerinden ayrı tutularak bir tasarım sağlanmıştır. Yeşil alanlar, konutlar ve ana yollar arasındaki yaya aksları, ulaşım çözümleri ve merkezlere konumlandırılan sosyal alanlar, okul binaları düzenli bir yerleşim planı ortaya çıkarmıştır. Konutlarda, güneş ışığından maksimum yararlanacak şekilde geniş pencereler kullanılmış, dış mekanla temas yüksek tutulmuştur.

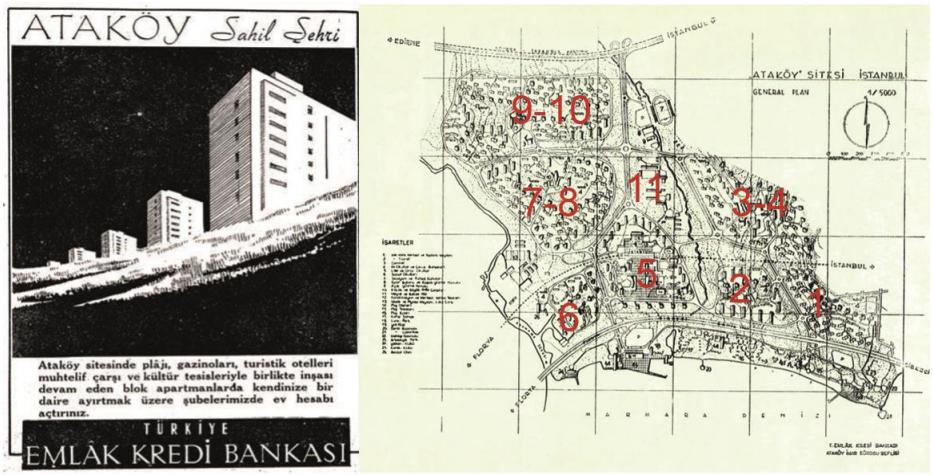

Şekil 4. 8 : Ataköy Konutları taşıt ve yaya aksından bir görüntü(2018)

Ataköy'ün 1. Etabından 11. Etabına kadar geçen süreçte dünya farklı akımlardan etkilenmiştir. Ataköy toplu konutları bu farklılıkları etaplarda yansıtmış, konutlarını dönemin özelliklerine ve değişen fikirlere göre tasarlamıştır. ‘‘1960'larda gerçekleştirilen mahallelerde (1, 2, 3, 4) daha romantik çizgiler hâkimken, 1970'lerde gerçekleştirilen 5 ile daha sonra yapımına başlanan, 9. ve 10. mahallelerde mekanik bir yerleşme deseni

ortaya çıkmıştır''(Günay, 1989). 1.ve 2. Kısımlar Piccinato'nun nazım imar planına göre yapılmış, 2. Mahalleden sonra konut politikasındaki değişiklikler sonucu 3.ve 4. etaplardaki bloklar sosyal konut olarak düşünülüp planlar ona göre revize edilmiştir (Haksal,1995). İnşaat etapları boyunca uygulama planları yapılarak 1960'dan 90'lara konut kullanıcılarının isteklerinin değişmesi modern şehirciliğin ve teknolojinin gelişmesi sonucu farklı uygulamalar denenmiştir. 80'lerden sonra post-modern anlayışın gelmesiyle uygulanan bu sosyal konut politikası değiştirilerek konutta lükse, çevre ve alt yapıda özenli hizmete dönülmüştür.

Kat yükseklikleri, cephe detayları, konut formları ve çevre özellikler her etapta farklılıklar göstermiştir. Gelişen teknoloji ve dönemin özelliklerini konutlara belirgin bir şekilde yansıtmıştır. Halkın istekleri ve şikayetleri de dikkate alınarak etaplar şekillendirilmiştir. ''9. ve 10. mahallelerdeki yüksek yapılaşma eleştirilerek, 7. 8. mahallelerde alternatif bir yerleşme deseni arayışı gündeme gelmiştir'' (Günay, 1989). 7. ve 8. etaplarda yarı-özel mekânlar, sürpriz geçiler ve akslar tasarlanan avlulu yerleşimler öne çıkmaktadır.

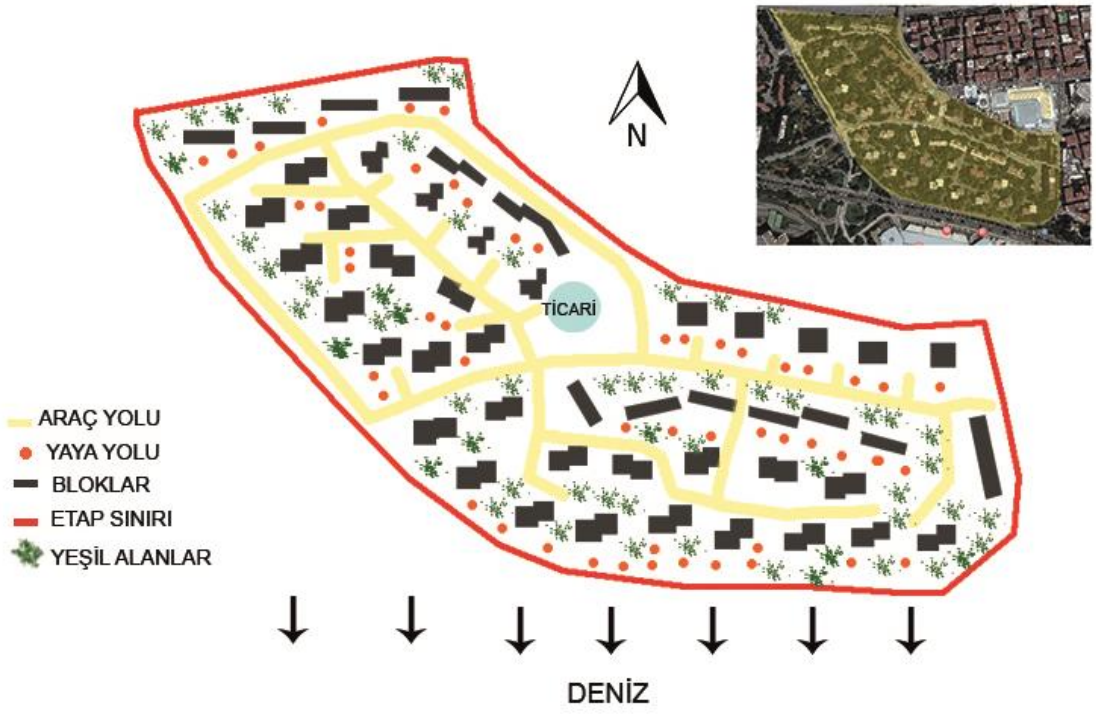

Şekil 4. 9 : Emlak Kredi Bankası Broşürü (Gürel,2012) ve Ataköy'ün genel vaziyet planı (Giray ve Baytop,1995)

Şekil 4.9'da vaziyet planında görüldüğü gibi bölümlendirilen Ataköy toplu konutlarının etaplarını aşağıda ayrı olarak inceleyeceğiz. Farklı blok şemalarını ve planlarını birbirleriyle karşılaştırarak dönemsel farklılıkları ve tasarım kriterlerini saptayacağız.

4.3.1 : 1. Etap Ataköy Toplu Konutları

Yapımına 1957 yılında başlanan 1. Etap konutları 18 hektar alan üzerine konumlandırılmıştır. 52 bloktan oluşan etapta toplam 662 daire bulunmaktadır. İnşaat 1962 yılında tamamlanmıştır (Temurlenk,1997). Prof. Dr. Luigi Piccinato'nun imar planına göre yapılmıştır. Yapımına başlandığı dönemde kentte, modern mimari ön plandadır.

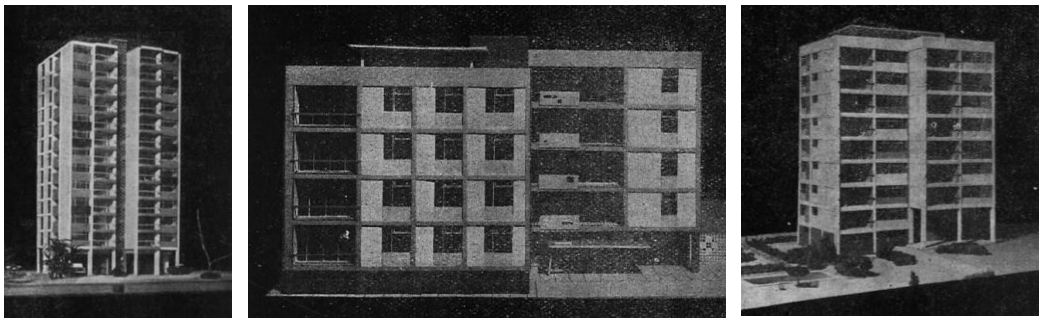
Şekil 4.3. 1: 1.Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri:

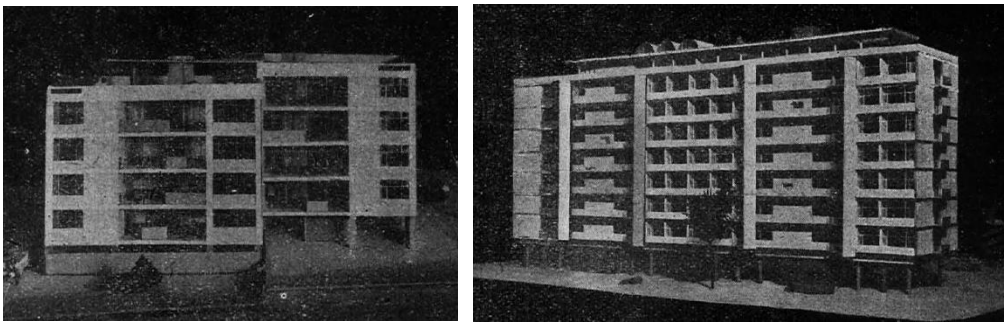
- Blok yerleşimi arazinin topografik yapısı ve rüzgâr yönüne göre konumlandırılmıştır. Bloklar arasında mesafeler bırakılarak maksimum güneş ışığından faydalanmak amaçlanmıştır. Bu açıklıklar blokların manzaradan faydalanmasını da sağlamıştır.
- Merkezinde bir çarşı ve ilkokul yapılarak konut sakinlerinin ihtiyaçları karşılanmak istenmiştir. Bölgede yoğun yeşil alan kullanımı ve yaya akslarının da yapılmasıyla etap kendi içinde konut, ticari ve kamusal alanlar olarak bölümlendirilerek modern mimari yerleşimde yansıtmaktadır.

- Şekil 4.3.1'i incelediğimizde geometrik formların organik doku üzerinde lineer bir şekilde dizildiğini görmekteyiz. Araç yolları genelde bina çevrelerinden dolandırılarak yaya yoluna ve yeşil alanlara müdahaleden kaçınılmıştır. Bina arası açıklıklar geniş tutularak görüş açıları genişletilmiştir. Bu açıklıklar yeşil alanlarla doldurularak binalar için doğal bir sınırlandırma yapılmıştır.

Kütle ve cephe özellikleri;

Şekil 4.3. 2 : A, B ve C tipi blok görünüşü (Arkitekt, 1958)

Şekil 4.3. 3 : D ve F tipi blok görünüşü (Arkitekt, 1958)

- Blok yüksekliklerinde çeşitlilik vardır. 3-13 kat arası farklılık göstermektedir.
- Kütle formlarında, parça bütün ilişkisine rastlamaktayız. Benzer bloklar eklemlenerek iç içe geçmiş, form öne çıkarılmıştır. Bu sayede hem ışık alınan yüzey miktarı arttırılmış hem de ağır kütle etkisi azaltılmıştır. Şekil 4.3.3'de görüldüğü gibi balkonlarla da cephede çıkıntılar oluşturularak kütle hareketlendirilmiştir.
- Büyük pencerelerle güneş ışığından maksimum faydalanmak istenmiştir. Aynı zamanda dış çevreyle görsel temas da arttırılmıştır.

Şekil 4.3. 4 : 1. Etaptan bina teras ve giriş görüntüleri (Bozyokuş,2018)

- Binalar pilotilerle yükseltilerek zeminde geniş bir alan tasarlanmış ve bu şekilde binalar arasında geçiş aksı oluşturulmuştur. Çatıda ise gelenekselden uzak düz teras çatı tercih edilmiştir.

A tipi blok	Zemin + 12 katlı
B tipi blok	Zemin + 4 katlı
C tipi blok	Zemin + 8 katlı
D tipi blok	Zemin + 4 katlı
F tipi blok	Zemin + 7 katlı

Tablo 1 : 1. Etap blokların kat yükseklikleri

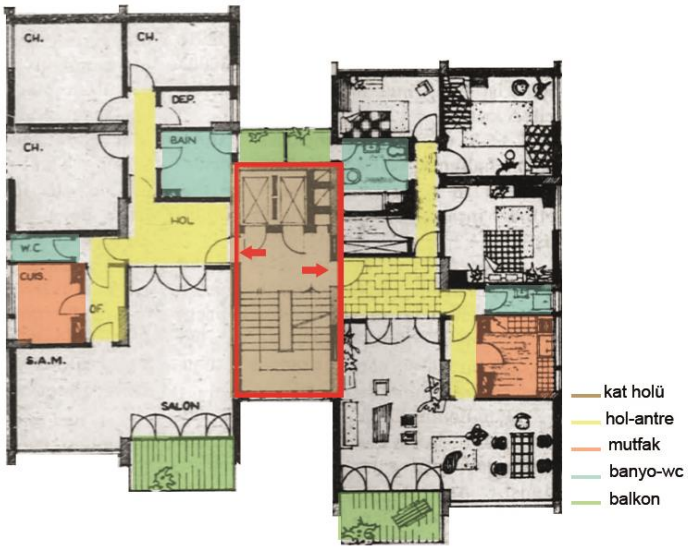
Şekil 4.3. 5 : Sırasıyla 1. Etap A-B-C tipi konut görselleri (2019)

Şekil 4.3. 6 : Sırasıyla 1. Etap D-F tipi konut görselleri (2019)

Kat planlarının özellikleri;

Plan tasarımlarında ve m²'lerde çeşitlilik mevcuttur. ‘‘Brüt alanlar 100-250 m² arasında değişmektedir’’(Temurlenk,1997). Oda sayılarında da çeşitlilik yapılarak farklı kullanıcı kitlelerine hitap edilmiştir.

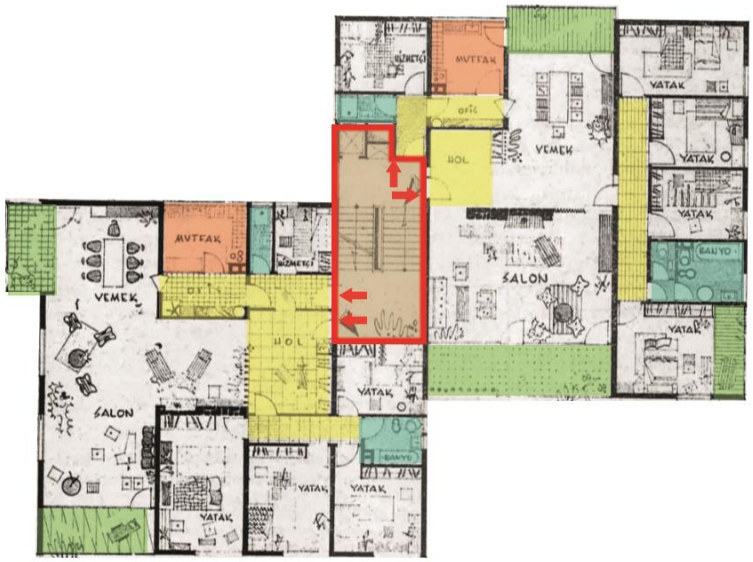
Şekil 4.3. 7 : 1.Etap A tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 8 : 1.Etap B tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 9 : C tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 10 : 1.Etap D tipi blok kat planı (Arkitekt,1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 11 : 1.etap F tipi blok kat planı (Arkitekt, 1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

A tipi plan	3 yatak odalı
B tipi plan	4 yatak odalı
C tipi plan	2 yatak odalı
D tipi plan	4 yatak odalı
F tipi plan	4 yatak odalı

Tablo 2 : 1. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- Planları incelediğimizde çekirdek, benzer formların birbirlerine eklemlendiği yerde konumlandırılmıştır. Bu durum, sirkülasyonun hızlı sağlanması ve dairelerin tüm cephelerden maksimum faydalanmaları sağlanmıştır.

- B, C ve D tipi planda kattaki daireler arasında kot farkı yapılarak katta tek daire izlenimi yaratılmak istenmiştir. Mahremiyet anlayışı ön planda tutulmuştur.

Şekil 4.3. 12 : 1. Etaptan iç mekan görselleri (Bozyokuş,2018)

- Planlarda yatak odaları ve ıslak hacimleri bir araya getiren esas hole bağlanan bir antre tasarlanmıştır. Bu şekilde mahremiyet ve mekânlarda gece gündüz ayrışması sağlanmıştır. Mekânsal işlevler dikkate alınarak planlanmıştır.
- B, D ve F tipinde planlarda görüldüğü gibi balkonlar karşılıklı tasarlanarak doğal hava sirkülasyonu sağlanmıştır.

Şekil 4.3. 13 : Hizmetli odasının daire içindeki görüntüleri (Gürel,2012)

- 1.etap konutları lüks planlanarak hizmetçi odaları yapılmıştır. B ve D tipi planda hizmetli odasına kat holünden giriş yapılarak dış mekânla temas ayrı tutulmuştur.
- Mutfağa açılan bir ofis yapılarak servis odası işlevinde kullanılmıştır.
- Planlarda birden fazla antre ve hol yapılarak bölümler birbirlerinden mobilya ve duvarlarla ayrıştırılmıştır. Planların genelinde yatak odalarına giden antreye bağlantı kapısı salondan verilmiştir.

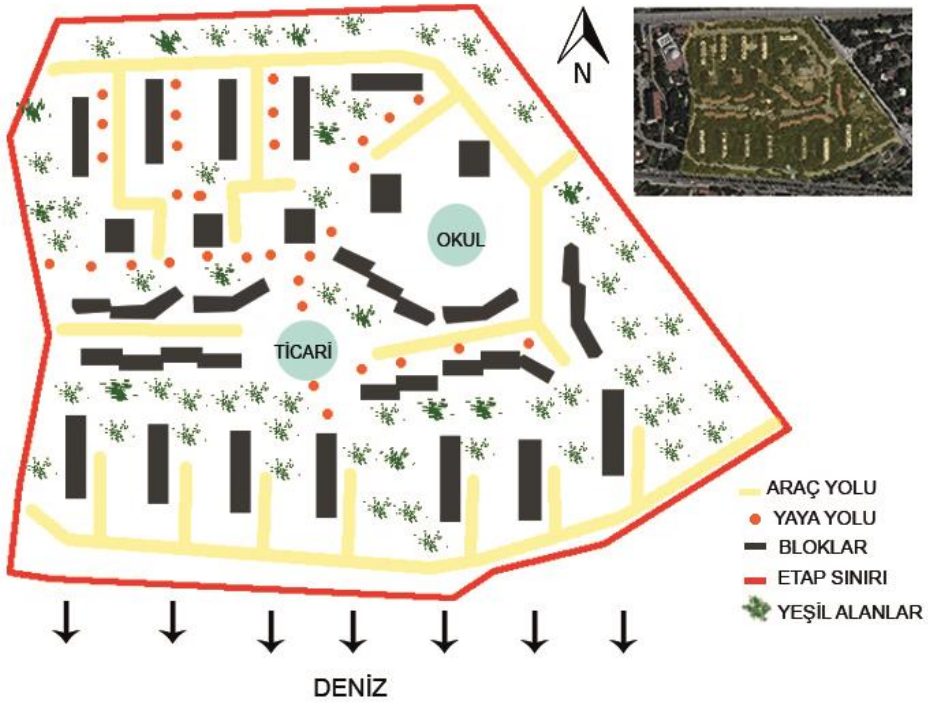
Şekil 4.3. 14 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Arkitekt, 1958) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

1. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

1. etap yerleşiminde yeşillik alanlar yoğun tutulmuş, binalar arası açıklıklar geniş bırakılarak ve büyük pencereler açılarak ışıktan maksimum faydalanılmış ve karşılıklı balkonlar tasarlanarak hava sirkülasyonu sağlanmak istenmiştir. Bunlardan yola çıkarak modern dönemin ana unsurları olan ışık, hava ve yeşillik kurallarına uyum sağladığı görülmektedir. Çatıda geleneksel çatı modeli yerine düz teras çatılar tasarlanarak modern mimari yansıtılmıştır. Ayrıca yatak odalarından çıkılan antrenin, genellikle kapıyla ayrı tutulması mahremiyet kavramını da öne çıkarmaktadır. Bu etapta farklı kat yükseklikleri ve plan şemalarıyla kullanıcı kitlesi geniş tutulmuş, daire sahiplerinin ihtiyaçları öngörülerek ortak noktada sosyal alanlar da çözümlenmiştir. Bu durum komşuluk ilişkilerinin de canlı tutulmak istendiğini göstermektedir.

4.3.2 : 2. Etap Ataköy Toplu Konutları

İnşaatına 1959 yılında başlanan 2. Etap, 18 hektarlık alanda kurulmuştur. 1964 yılında tamamlanmıştır. Toplamda 39 bloktan oluşan etapta 852 daire bulunmaktadır. Ataköy için yapılacak cami de bu etap da konumlandırılmıştır (Temurlenk,1997). Prof. Dr. Luigi Piccinato'nun imar planına göre yapılmıştır. Yapımına başlandığı dönemde kentte, modern mimari ön plandadır.

Şekil 4.3. 15 : 2. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri;

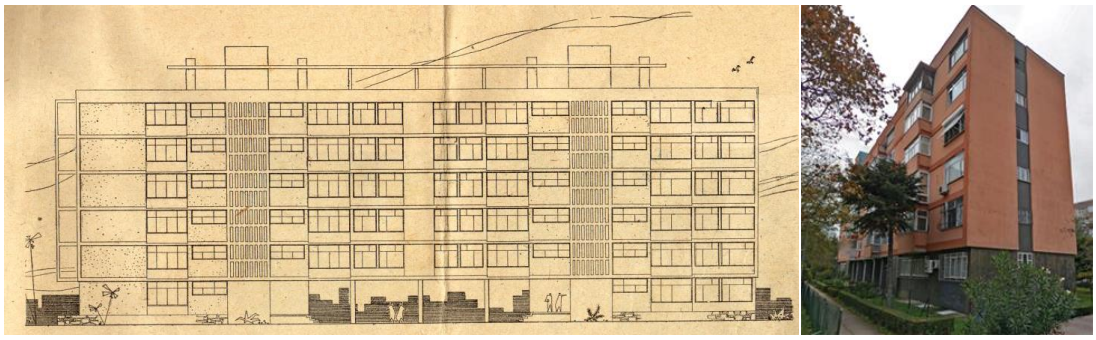
- Deniz tarafındaki sıra bloklar meltem etkisini azaltmak için denize dik olarak konumlandırılmış ve manzaradan faydalanmak için yüksek katlı yapılmıştır.
- Yeşil alanlar 1. Etaba göre daha fazla kullanılmış ve yoğunluk düşük tutulmuştur.
- Bu etapta da çarşı tasarlanmış, 1. Etaptan farklı olarak okul da yapılarak kentin kendi içinde ihtiyaçlarını karşılaması sağlanmıştır. Merkezde tasarlanarak insanlar ortak bir noktaya çekilmiş, yaya ve taşıt akslarıyla akış sağlanmıştır. Otopark alanları, çocuk oyun alanları ve yürüyüş yollarıyla da bir ağ oluşturulmuş, yerleşimde lineer bir düzen oturtulmuştur.

- Şekil 4.3.15'de görüldüğü gibi araç yolları konutlara dış çeperden ulaşmakta, ortak alanlara, yeşil alan ve yaya yollarına müdahale etmemektedir. Böylece hem yeşil alanlar korunmuş hem de çocuklar için güvenli bir oyun alanı oluşturulmuştur.
- Kuşbakışı yerleşim planını incelediğimizde L tipi blokların orta aksta konumlandırılarak kırıklı formuyla sanki etabı ikiye böldüğünü görmekteyiz. Etap kendi içinde kuzey ve güneyde bir yönelim sağlamıştır.

Kütle ve cephe özellikleri;

Şekil 4.3. 16 : : L tipi blok perspektif görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019)

Şekil 4.3. 17 : J tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019)

Şekil 4.3. 18 : M tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019)

Şekil 4.3. 19 : R tipi blok görünüşü (EKBB,1964) ve mevcut görüntüsü (2019)

- Kat yükseklikleri farklılık göstermektedir. 3-13 kat arasındadır.
- 1. Etapla benzer özellikler göstermektedir. Düşeyde yükselen binalarda balkonlarla cephelerde hareket sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bina girişlerini vurgulamak içinde uzantılar yapılmıştır.
- Bu etapta da teras çatılar ve geniş pencereler tercih edilmiş, cephelerde tek renk kullanımı sağlanarak modern mimari üslup kütlede yansıtılmıştır.
- Şekil 4.3.19'de R blok tipinde görüldüğü gibi bazı bloklar pilotilerle yükseltilerek geçiş mekânları yaratılmış, bu geçişlerle bloklar arası kolay ulaşım sağlanmıştır.
- İ ve İB tipi blok arasındaki fark kat yükseklikleridir. Plan şemaları benzerlik göstermektedir. İ tipi az katlı olduğu için asansörsüzdür.

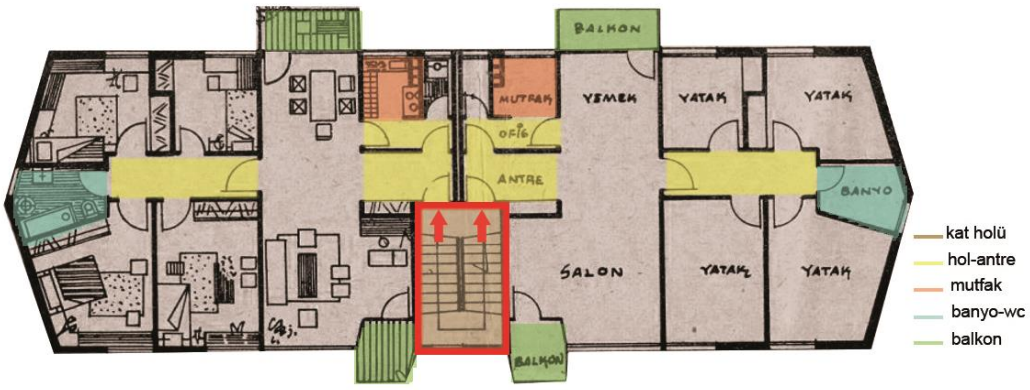
L tipi blok	Zemin + 2 katlı
M tipi blok	Zemin + 8 katlı
R tipi blok	Zemin + 10 katlı
K tipi blok	Zemin + 13 katlı
İ tipi blok	Zemin + 4 katlı
İB tipi blok	Zemin + 8 katlı
J tipi blok	Zemin + 5 katlı

Tablo 3 : 2. Etap blokların kat yükseklileri

Kat planlarının özellikleri;

Plan tiplerinde çeşitlilik vardır. M²'ler 85 ile 140 arasında değişmektedir (Barutçular, 2018). 1. etaba göre daha küçük tutulmuştur. Çekirdeğin iki daire ve dört daireye hizmet ettiği çeşitler mevcuttur. Plan tiplerinde asansörlü ve asansörsüz olanlar

mevcuttur. Bu kat yüksekliklerine göre değişmektedir. L ve İ tipi bloklar az katlı ve asansörsüzdür. Diğer tipleri ise yüksek katlı ve asansörlüdür. Bloktaki daire sayısına göre de tek ya da çift asansör yapılmıştır.

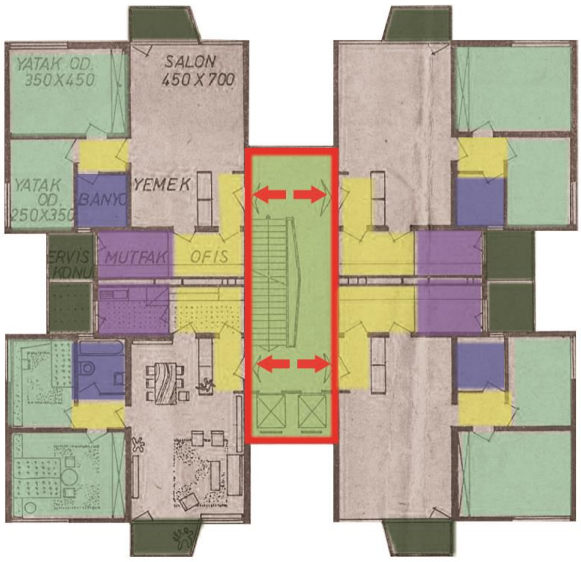
Şekil 4.3. 20 : 2. Etap L tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

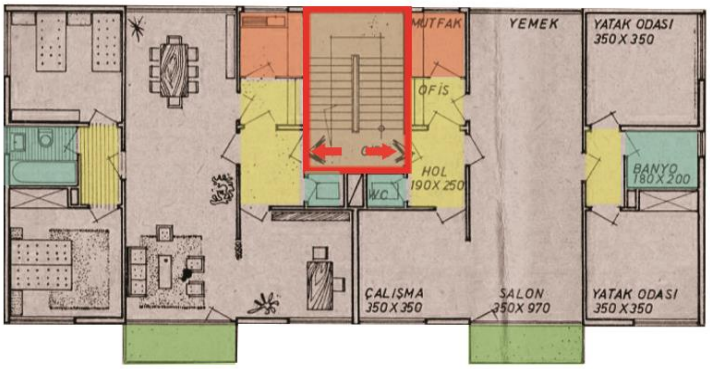
Şekil 4.3. 21 : 2. Etap M tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

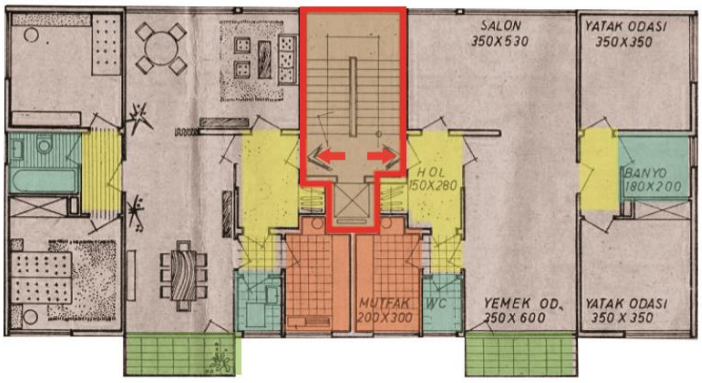
Şekil 4.3. 22 : 2. Etap R tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

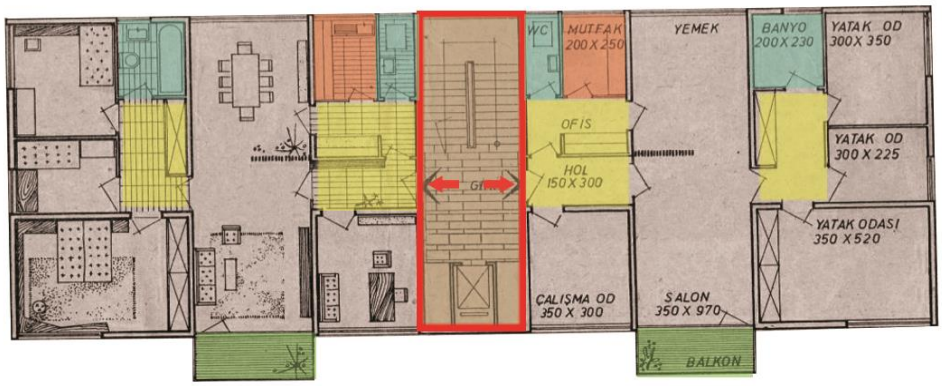
Şekil 4.3. 23 : 2. Etap K tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 24 : 2. Etap İ tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 25 : 2. Etap İB tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 26 : 2. Etap J tipi blok (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

L tipi plan	4 yatak odalı
M tipi plan	2 yatak odalı
R tipi plan	2 yatak odalı
K tipi plan	2 yatak odalı
İ tipi plan	2 yatak odalı
İB tipi plan	2 yatak odalı
J tipi plan	3 yatak odalı

Tablo 4 : 2. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- Planlar 1. Etaba göre daha ufak tasarlanmıştır.1.etapta yapılan hizmetçi odası ortadan kalkmıştır. Daha ekonomik ve ufak konut yapımına gidilmiştir.
- Şekil 4.3.24'de İ tipi planda bir çalışma bölümü planlanmıştır. Konutların 1. Etaba göre daha ufak tasarlanması ve plan içerisine çalışma bölümü eklenmesinden yola çıkarak bu blok tipinin çalışan kesim için tasarlandığını düşünebiliriz.
- Çekirdek ortada çözümlenerek ortak hizmet vermektedir. R ve K tipi bloklar 10-13 katlı olduğu için çift asansör yapılmıştır. L ve İ tipi 2-4 katlı olduğundan asansör yapılmamıştır. Diğer blok tipleri tek asansörlü tasarlanmıştır.
- Yatak odalarına ayrı bir antre ile bağlanılmaktadır. Mahremiyet ön plandadır.
- Planlarda salon ve yemek bölümleri büyük tutularak geniş yaşam alanlarına ağırlık verilmiştir. Plan tiplerinin genelinde, yatak odalarına giden antreye salondan kapı açılmıştır. Ayrıca bu etapta da mutfağa hizmet eden bir ofis bölümü bulunmaktadır.

- Genellikle katta 2 daire şeklinde planlanırken Şekil 4.3.23'de gördüğümüz K tipinde katta 4 daire yapılarak konutlar küçük tutulmuştur. Amaç, farklı kullanıcı kitlelerine hitap edebilmektir.
- Şekil 4.3.20'de kat planı bulunan L tipi bloğun köşeli kısımlarından benzer iki blok birleştirilerek bir bütün oluşturulmuştur. Bu sayede yapı kendi içinde bir yönelim sağlamış, yarı-kamusal mekânını yaratmıştır.

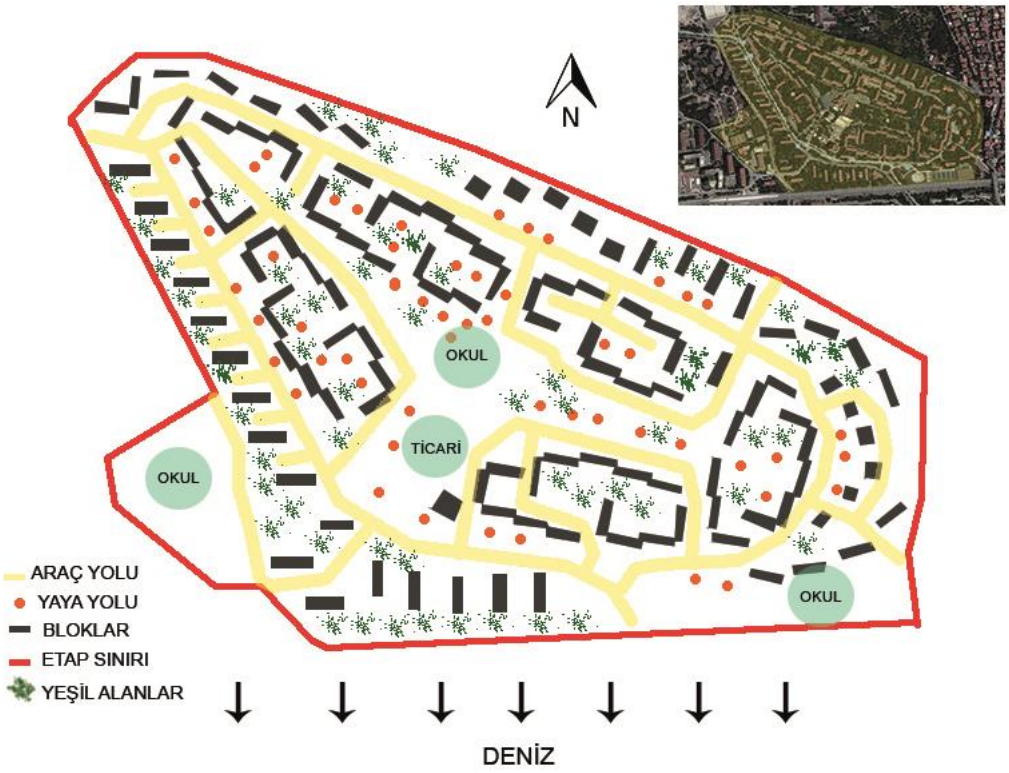
Şekil 4.3. 27 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (EKBB,1964) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

2. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

Bu etapta 1. Etaba göre yoğunluk düşük tutularak yeşil alana daha fazla yer verilmiştir. Bloklar arası açıklıklar 1. Etaba göre daha fazladır. Yerleşimde lineer bir düzen sağlanmış, etap konut, ticari ve kamusal olarak bölümlendirilmiştir. Bu etapta da modern mimarinin ışık, hava ve yeşillik temalarına uyum sağladığını görmekteyiz. Geniş pencereler, binaların pilotilerle yükseltilmesi, teras çatılar, karşılıklı balkonlar ve tek renk yapılarla kütle ve cephede modernizm yansıtılmıştır. 1. Etaba göre daireler daha küçük tasarlanmış, farklı işlevlerle çeşitlendirilmiştir. Tek balkonlu konuttan 4 balkonlu konuta, 4 yatak odalıdan 2 yatak odalı konuta kadar kullanıcı isteklerine cevap vermek amaçlanmıştır. Bu etapta da genellikle çift antre yapılmış, mahremiyet ön planda tutulmuştur.

4.3.3 : 3. ve 4. Etap Ataköy Toplu Konutları

Yapımına 1963 yılında başlanan 3. ve 4. Kısımların inşaatı 1974 yılında tamamlanmıştır. 47 hektarlık bir alan üzerinde konumlanmıştır. 127 adet bloktan oluşmaktadır. ‘‘2630 konut biriminden oluşur’’ (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989). Prof. Dr. Luigi Piccinato’nun imar planına göre yapılmıştır. Yapımına başlandığı dönemde kentte, modern mimari ön plandadır fakat bu etapta formdan çok işlev ön planda tutulmuştur. Konutlar, sostal konut niteliğinde, daha uygun fiyatlı olarak yapılmıştır.

Şekil 4.3. 28 : 3. ve 4. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri;

- Blok yerleşimi güneş ve rüzgâr yönüne göre konumlandırılmıştır. Bu etapta farklı olarak uygulanan avlulu yerleşim rüzgârı kesip, alanı sınırlandırarak bir meydan oluşturmuş ve buraya sosyal alan niteliği kazandırmıştır. Bu sayede konut sakinleri için yarı-özel mekânlar sağlanmış, güvenlik ve mahremiyette korunmuştur. Bu avlu bloklar kendi içinde mahalle yaşantısını da

anımsatmaktadır. Orta avluda komşuluk ilişkilerinin geliştiği, insanların birbirini tanıdığı güvenli bir ortam sağlanmıştır.

- Bu etapların en önemli özelliklerinden biri de Şekil 4.3.28'da görüldüğü gibi yaya ve araç yolunun birbirinden koparılmış olmasıdır. Böylece insanlara daha özgür alanlar tasarlanmıştır.
- Merkezinde çarşı, banka, okul binaları konumlandırılmıştır. Bu etap yoğun tutulduğu için 3 adet okul binası tasarlanmıştır. Bölgenin ihtiyaçlarını aynı yerde karşılamak amaçlanmıştır. Bu etapta da kentin fonksiyonlara ayrılmasını görebiliyoruz. Konut, ticari, eğitim ve kamusal alanlar ayrı tutulmuş, bölünmüştür. Bu da modern kent şemasına bir örnektir.
- Bu etaplar geniş bir alan üzerinde konumlandığı için burada büyük bir park da tasarlanmıştır. Bu park bütün etapların kullanımına açıktır. Bu sayede insanlar arası iletişimi de çoğaltmak amaçlanmıştır.

Kütle ve cephe özellikleri;

Şekil 4.3. 29 : Ataköy 3. ve 4. mahalle eski görünüşü (Arkitekt, 1975) ve mevcut görünüşü (2019)

O tipi blok	Zemin + 5 katlı
TO tipi blok	Zemin + 5 katlı
S tipi blok	Zemin + 12 katlı

Tablo 5 : 3. Ve 4. Etap blokların kat yükseklikleri

- 3. ve 4. Etapta binalar genelde 3-5 katlı olarak tasarlanmıştır. Sadece S tipi bloklar 13 katlıdır. Yatay uzun binalar tercih edilmiştir. Cephelerde hareket balkonlarla sağlanmıştır. Bina girişleri saçaklarla vurgulanmış, bir düşey cephede iki giriş yapılmıştır.

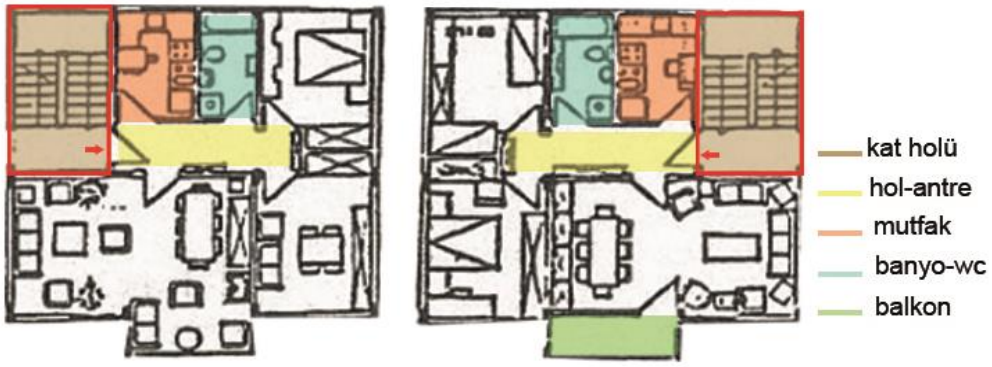
- Sosyal konut niteliği de gösterdiği için maliyet minimumda düşünülmüş gösterişsiz, sade bir yapılaşmaya gidilmiştir. Bloklar birbirine benzer şekilde tasarlanmıştır. Bu etaplarda pilotilerle yükseltilmiş bloklar yoktur. Bina zeminden başlamaktadır. Formdan çok işlev ön planda tutulmuştur.

Şekil 4.3. 30 : 4.etap avlu yerleşimi bloklar (2019)

Kat planlarının özellikleri;

Bu etaplar sosyal konut niteliğinde yapıldığı için planlar daha küçük tutulmuştur. Bu şekilde konut sayısı arttırılmıştır. Daha fazla insanı ev sahibi yapmak amaçlanmıştır. Diğer etaplara göre maliyet aza indirilerek daha düşük fiyatlara satılmıştır.

Şekil 4.3. 31 : O Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 32 : TO Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

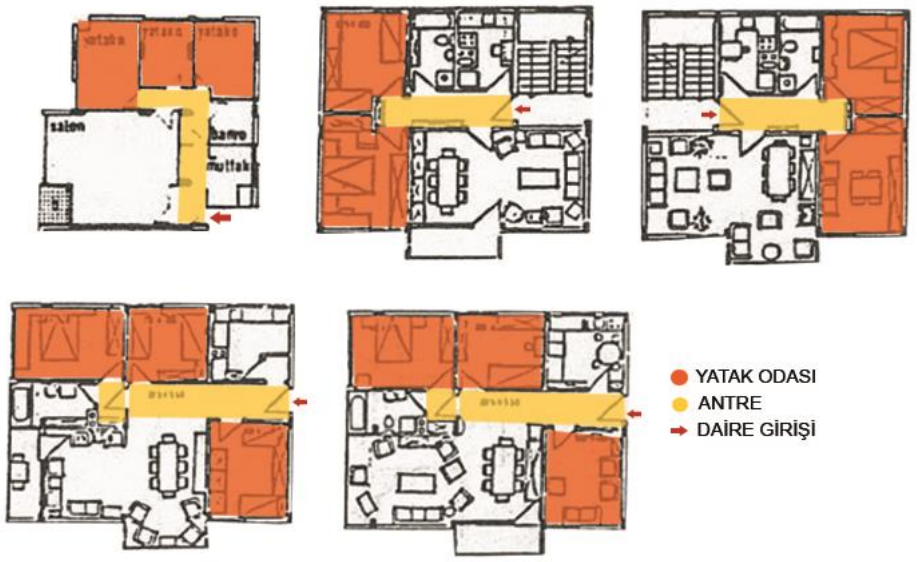
Şekil 4.3. 33 : S Tipi Blok (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

O tipi plan	2 yatak odalı
TO tipi plan	3 yatak odalı
S tipi plan	3 yatak odalı

Tablo 6 : 3. ve 4. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- Bu etaplar maliyet düşük tutulduğundan asansörsüz yapılmış, balkonlar daha küçük tutulmuştur. Hizmetli odası yoktur. Mutfak geçişinde bir ofis yapılmamış, mutfaklar içinde bir masa da düşünülecek şekilde büyük tutulmuştur.
- Bu etapta ilk kez tek hol yapılan plan tipi görmekteyiz. Şekil 4.3.31'de plan şemasında görüldüğü gibi geleneksel konuta yakın tasarlanmış plan tipinde bütün odalara bir antreden girilmektedir.

- Avlulu yapıların plan tipleri benzerdir. Sadece 6 adet S tipi farklılık göstermiştir. Tek çekirdek katta 4 daireye hizmet etmektedir. 2.kısımdaki K tipi blokla bu açıdan benzerdir. Farkları ise; K tipinde 2 yatak odası yapılmış ve balkon cepheden dışarı taşmıştır. S tipinde ise 3 yatak odası tasarlanmış ve balkon içerde tutulmuştur. K tipi 2 küçük ve kare antreyle çözümlenirken S tipi tek ve uzun bir antreyle yatak odalarına bağlanmaktadır.
- O ve TO tiplerinin planları farklı büyüklüklerde değişmektedir.

Şekil 4.3. 34 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

3. ve 4. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

3. ve 4. Etap konutları sosyal konut olarak tasarlanmış, yoğunluk fazla tutulmuştur. Konutlar diğer etaplara göre daha küçük, konfor daha düşüktür. Sosyal konut düşüncesiyle tasarlandığı için maliyet düşük tutulmuş, sade ve gösterişsiz bloklar yapılmıştır. Diğer etaplardan farklı olarak tek antreli ve balkonsuz tasarlanan tipleri vardır. Bu etapta mutfaklardaki ofis bölümleri kalkmıştır. Yemek odası ayrı tutulmamış, salonla bütün düşünülmüştür. Her şey minimuma indirgenerek, ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Yaya ve araç yolları ayrı tasarlanarak daha güvenli ve özgür alanlar yaratılmıştır. Avlulu yerleşimlerle de bu durum desteklenerek araç müdahalesi olmadan insanların rahat hareket edebileceği sosyal alanlar yaratılmış, insan ilişkileri yüksek tutulmaya çalışılmıştır.

4.3.4 : 5. Etap Ataköy Toplu Konutları

Yapımına 1975 yılında başlanan 5. Etabın yapımı uzun sürmüştür (Cihan, 2018). 35 hektarlık bir alanda konumlandırılan etapta 2993 konut bulunmaktadır (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989). Prof. Dr. Luigi Piccinato'nun imar planına göre yapılmıştır. Yapımına başlandığı dönemde kentte, modern mimari ön plandadır. Bu etap merkez etap niteliğindedir. Bulunduğu konumda olan tren garı 5. Etabı kuzey ve güney olarak ikiye bölmektedir.

Şekil 4.3. 35 : 5. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri;

- Tren garı ile etap ikiye bölünmektedir. Büyük bir çarşısı ve iki tane ilkokul bulunmaktadır. Etabın merkez noktasında tasarlanan ticari alanlar insanları bir araya getirme görevi de görmektedir. Şekil 4.3.35'deki çalışmada görüldüğü gibi bu alanlara yaya olarak da ulaşım yolları yapılmıştır.

- İç kısma yapılan bloklar insan ölçeğinde yatay ve az katlı olarak yerleştirilirken, çevresini saran kübik formlar deniz manzarasından da yararlanmak için yüksek katlı yapılmıştır. Bu tarafın denize cephesi olması daire fiyatlarına da yansımış, daha lüks düşünülmüştür. Kuzey yönündeki bloklar ise sıra ev şeklinde konumlandırılmış, otoparklarını iki paralel sıra şeklinde çözümlemişlerdir.
- Konut blokları kendi ön ve arka bahçelerini sınırlandırmıştır. Genel olarak bölgeye erişimde bir sınırlama yoktur (Cihan,2018).
- Kuzey ve güney yönde ayrı ticari birimler tasarlanmış, iki ayrı etap olarak düşünülmüş gibidir. Konfor özellikleri de farklı olan bloklarda kullanıcı kitlesi de değişmektedir.

Kütle ve cephe özellikleri;

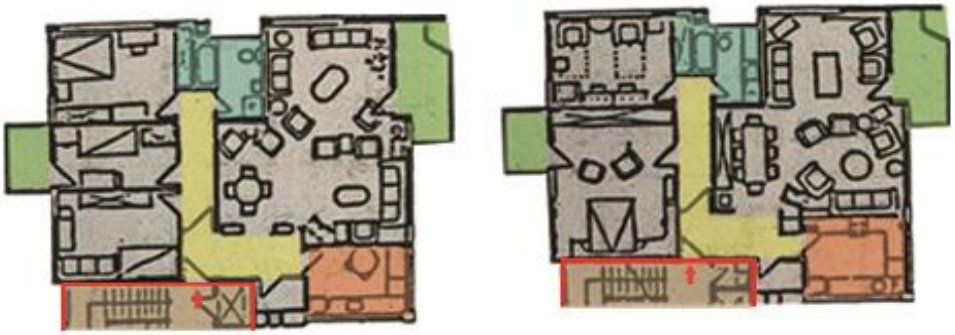
- ‘‘3-18 kat arasında değişik yüksekliklere sahip olan 8 blok tipi vardır’’ (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989).
- İlk yapıldığı bölümlerdeki yoğunluk düşük tutulmak istendiği için 3-4 katlı yapılırken sahil kısmına gelindiğinde manzaradan yararlanmak için yoğunluk arttırılmış, bina arası mesafeler azaltılarak bloklar yükseltilmiştir.
- Bu etapta da yapılan düz çatılar, geniş pencerelerle ve geleneksel motiflerden uzak, tek renk cephelerle kütleye modern dönemin izleri yansıtılmaktadır.
- Bina girişleri saçaklarla ve girintili formlarla gösterilmeye çalışılmıştır. Hem yatayda uzun hem düşeyde uzun formlar yapılarak çeşitlilik sağlanmıştır.

Şekil 4.3. 36: Ataköy 5. Etap blokları (2019)

Kat planlarının özellikleri;

Plan tiplerinde çeşitlilik vardır. Oda sayıları ve büyüklükleri farklı tutularak çeşitli kullanıcı tiplerine hitap edebilmektedir.

Şekil 4.3. 37 : B1 ve B2 tipi kat planı (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 38 : C1 ve C2 tipi kat planı (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

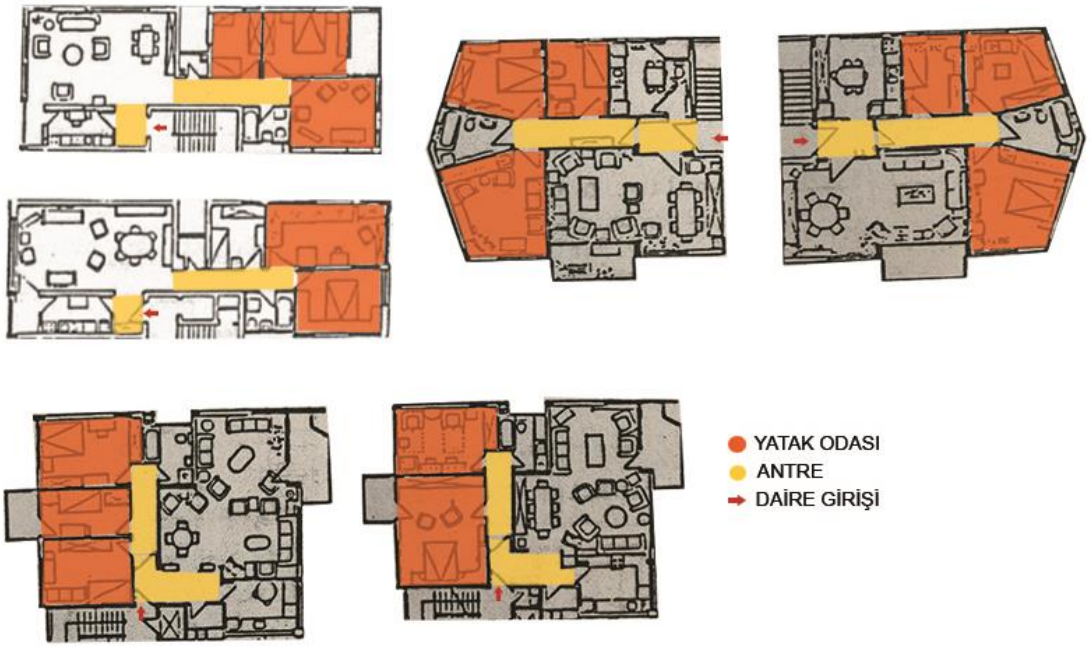

Şekil 4.3. 39 : E1 ve E2 tipi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

E1 tipi plan	3 yatak odalı
E2 tipi plan	3 yatak odalı
B1 tipi plan	3 yatak odalı
B2 tipi plan	2 yatak odalı
C1 tipi plan	3 yatak odalı
C2 tipi plan	3 yatak odalı

Tablo 7 : 5. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- ‘‘8 blok tipi vardır. A, AL, C ve D tipleri tek çekirdeğe sahiptir. Bunlardan A ve AL’ de bir katta bir merdivene bağlı 6 daire vardır. Diğerleri ikilidir. C ve D’de blok tekrarlanan 2 merdiven evine sahiptir. E1 ve E2 tiplerinde yan yana tekrarlanmış 5 merdiven evi vardır. Bunlardan dördünde bir kattaki daire sayısı 2, birinde 3’dür. Böylece bir blokta bir katta 11 daire oluşmaktadır’’ (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989).
- B ve C tipi planlarında antrenin ayrı bir kapıyla bölümlendiğini görürken, E1 ve E2 tipi planlar incelendiğinde antrenin bir kapıyla bölünmediği ve salondan bağlanarak bir bütün oluşturduğunu görmekteyiz. Diğer incelediğimiz etaplarda da rastladığımız bu ayrım E tipi konutlarında yapılmamıştır. B ve C tipinde mahremiyet daha ön planda tutulmuştur.
- Yemek bölümü salonla bütün olarak düşünülmüş ayrı tutulmamıştır. L ve dikdörtgen formda salonlar tercih edilmiştir.
- C tipi planın 2. Etaptaki L tipi planla kırıklı formu ve oda bölümlendirilmesinden dolayı benzer olduğunu görmekteyiz. L tipi 4 yatak odalı geniş bir daireyken C tipi 3 yatak odalı daha ufak bir daire olarak tasarlanmıştır.

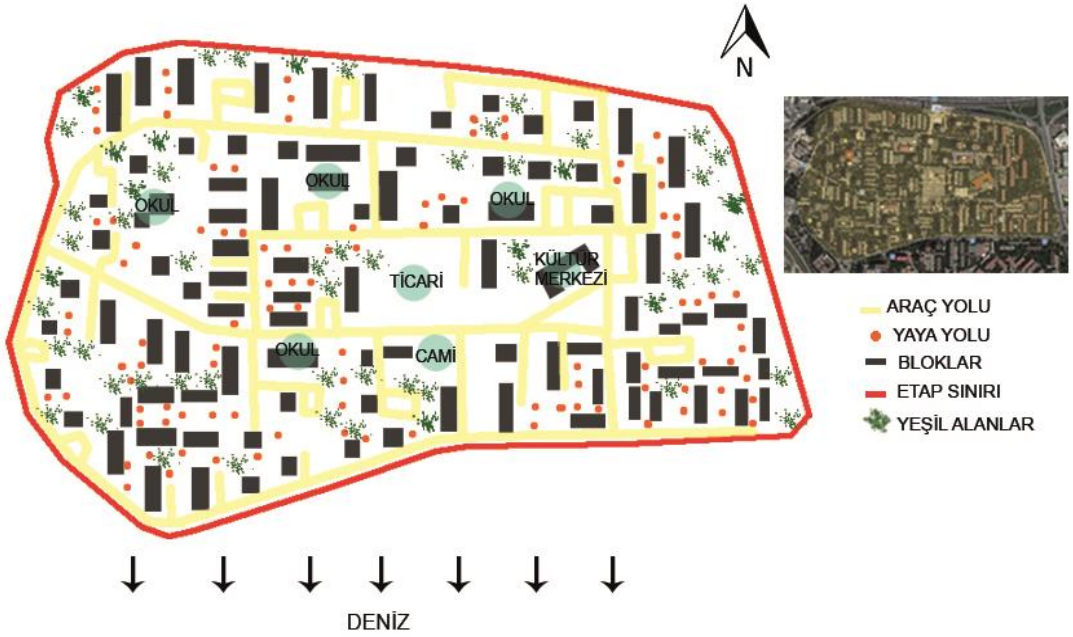
Şekil 4.3. 40 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

5. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

Bu etabı incelediğimizde bölgenin kuzey ve güney olarak tren garı ile ikiye bölündüğünü görmekteyiz. Bu ayrım konutların fiyatlarına ve kullanıcı kitlesine de yansımıştır. Gelişen teknolojiyle ilk kez bu etapta prefabrik konutlar yapılmıştır. Pratik ve konforlu konut düşüncesi öne çıkmıştır. 3. Ve 4. Etapta yoğunluğun fazla tutulmasının olumsuz tepki almasından sonra bu etapta azaltılmıştır. Ticari birimlere yaya olarak ulaşım sağlanmış, böylece sokaklar canlı tutulmuş ve insanların rastlaşabileceği mekânlar yaratılmıştır. Etap içinde fonksiyonlar parçalanmış konut, ticaret ve kamusal alanlar ayrı tutulmuştur. Bu etapta da aydınlık iç mekânlar, lineer yerleşimle, sade ve tek renk cephelerle modernizmin izlerine rastlamaktayız.

4.3.5 : 9. ve 10. Etap Ataköy Toplu Konutları

Yapımı 1985 yılında başlanan etaplar 1988 yılında tamamlanmıştır. 9. ve 10. Etap konutları toplam 3100 konuttan oluşmaktadır. Yapımında tünel kalıp ve prefabrike inşaat sistemleri kullanılarak yapım süresi kısaltılmıştır. Proje Mesa, Kutlutaş ve Sütek yüklenici firmalarına yaptırılmıştır (Barutçular, 2018). 9. ve 10. Etapların yapıldığı döneme gelindiğinde modern mimari yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlamış, karşıt düşünceler ortaya çıkmıştır. Yapı grupları arasında siteleşmeler de başlamıştır.

Şekil 4.3. 41 : 9. ve 10. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri ;

- E-5 karayolu sınırında yerleştirilmiştir. Kültür merkezi, okul ve çarşı bulundurmaktadır. Bu etapta ayrıca tüm Ataköy'e hizmet edecek olan 'Atrium' yapılmıştır.
- Etap tasarlanırken güneş ışığı, hava ve yeşil alan kullanımına özen gösterilmiştir. Yüksek katlı bloklar arasındaki mesafeler geniş tutularak maksimum ışık sağlanmıştır. Bloklar arasındaki boşluklar yeşil alan kullanımını da arttırmıştır.
- Konutların birbiriyle ve sosyal alanlarla arasındaki kopukluk Şekil 4.3.41'deki çalışmada net bir şekilde gözükmektedir. Siteleşmenin doğurduğu gruplaşma göze çarpmaktadır.

Kütle ve cephe özellikleri;

- Bu etapta modern dönemin etkileri sürmektedir. Geometrik formlar, teras çatılar ve geniş pencereler bunu yansıtmaktadır.
- Yüksek yapılaşma hakimdir. Bu durum insan ilişkilerini de kötü etkileyerek komşuluk ilişkilerinde kopukluk doğurmuştur. Siteleşme ve yüksek katlı konutlar, sokaklarda da ıssız ve güvensiz ortamlar oluşmasına neden olmuştur. Yaya ölçeğinden kopan konutlarla sokakta yürüyen insan sayısı da azalmıştır.

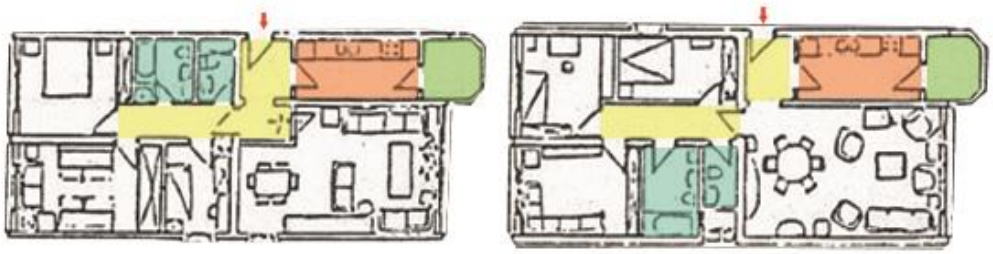

Şekil 4.3. 42 : 9. Ve 10. Etap bloklarından fotoğraflar (2019)

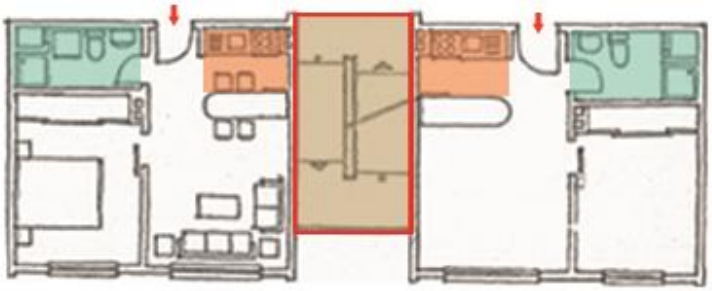
Kat planlarının özellikleri;

Şekil 4.3. 43 : A1 ve A2 tipi plan (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 44 : D ve F tipi plan (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

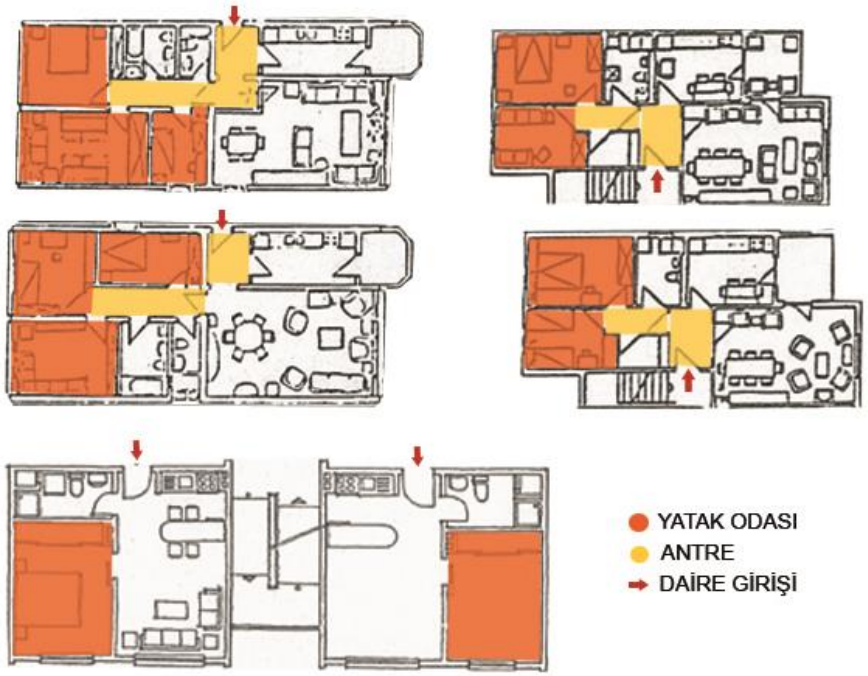

Şekil 4.3. 45 : 35 m² lik küçük konut tipi(Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

A1 tipi plan	2 yatak odalı
A2 tipi plan	2 yatak odalı
D tipi plan	3 yatak odalı
F tipi plan	3 yatak odalı
Küçük konut tipi	1 yatak odalı

Tablo 8 : 9. Ve 10. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- Bu etaplarda da 2 antreli sistem uygulandığı görülmektedir. Bir kapı ile yatma bölümleri ayrıştırılmıştır. Mahremiyet ön plandadır.
- Şekil 4.3.43'deki A1 ve A2 tipinde hem mutfaktan hem de salondan ulaşılabilen kullanışlı bir balkon düşünülmüştür. Diğer etaplarda rastlamadığımız bir uygulamadır. Konutlarda oda sayıları farklı tutularak kullanıcılar için alternatifler sağlanmıştır.
- Şekil 4.3.45'de ilk kez 1 odalı küçük konut tipi görmekteyiz. Bu tipler küçük salonlu, tek cepheli ve balkonsuz olarak tasarlanmıştır. Mutfak salonun içinde tasarlanmış, ayrı bir bölüm olarak tutulmamıştır. Bu dairelerin fiyatı diğer tiplere göre daha uygun olunca rağbet görmüştür.

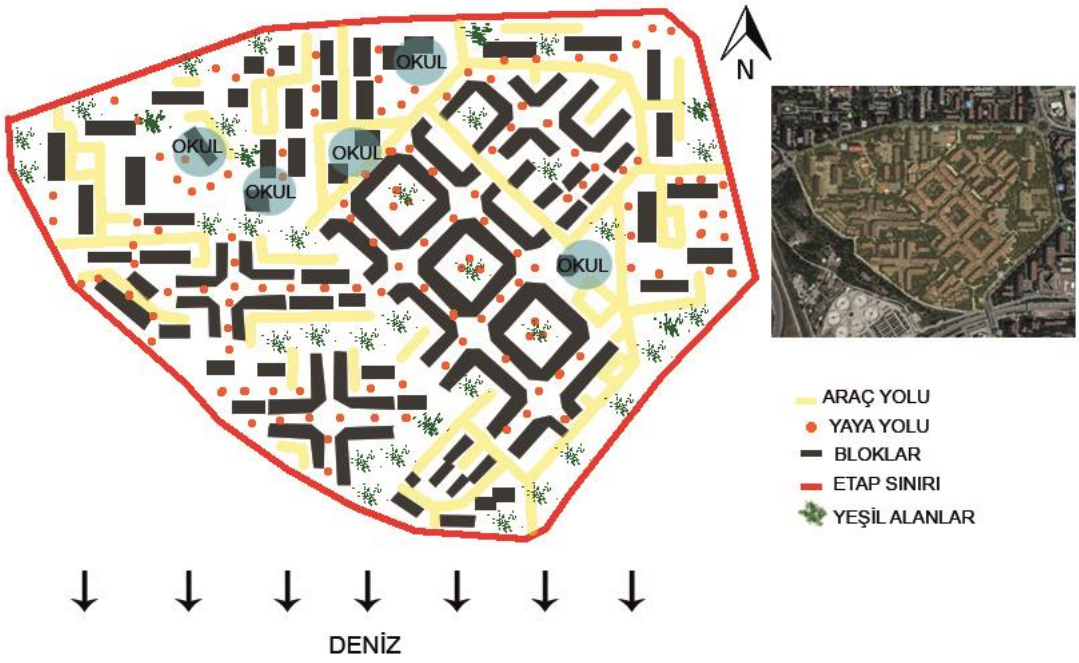
Şekil 4.3. 46 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Özsoy, Esin ve Pulat, 1989) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

9. ve 10. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

Bu etaplarda yapılar tünel kalıp sistemi ile yapılmış, yapım süreci diğer etaplara göre daha kısa sürmüştür. Modern dönemin etkisiyle geometrik formlar tasarlanmış, teras çatılar yapılmıştır. Yerleşim de fonksiyonlara ayrılmış, konut ve ticari alanlar birbirinden kopuk tasarlanmıştır. Bu etaplarda bina yükseklikleri fazla tutulmuş, bu durum daha sonra eleştirilmiştir. Sokaklarda insan ölçeği kaçmış, ıssız ve güvensiz mekânlar oluşmuştur. Bu nedenle de modernizm etkisi altında tasarlanan ilk beş etaptaki özgür ve kamusal mekânlar yerini güvenlikli sitelere bırakmıştır. Bu durum insanları yabancılaştırmış, komşuluk ilişkilerini azaltmıştır. Ayrıca ilk kez tek odalı konut tasarlanmış, düşük fiyatıyla talep da görmüştür.

4.3.6 : 7. ve 8. Etap Ataköy Toplu Konutları

1989 yılında inşaatına başlanmış 1991 yılında tamamlanmıştır. 7. ve 8. Etap toplamda 4348 konuttan oluşmaktadır. Proje, Mesa ve Sütek yüklenici firmaları tarafından yapılmıştır (Barutçular, 2018). Yapımına başlandığı dönemde kentte, postmodern mimari ön plandadır. Bu etaptaki yapılarda da modernizme karşı doğan postmodernizmin doğurduğu değişikleri görmekteyiz.

Şekil 4.3. 47 : 7.ve 8. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri;

- Şekil 4.3.47'deki analiz çalışmasında da görüldüğü gibi bu etaplarda avlulu yerleşimlere, küçük meydanlara ve sokaklara rastlamaktayız. Sokaklardan çıkılan küçük meydancıkları çevreleyen yapıların giriş katlarında, dükkânlar tasarlanarak canlı ve yaşanabilir ortamlar oluşturulmuştur.
- Mahremiyet anlayışının korunduğu, avlulu yerleşimiyle mahalle ortamı yaratılmış, kendi içinde bir bütün oluşturma çabasına gidilmiştir. Bu yerleşim modeliyle hem çocuklar için güvenli bir oyun alanı sağlanmış hem de insanlar için yarı özel mekânlar oluşmuştur.
- Bu etaplarda kapalı site kavramı da oluşmaya başlamıştır. Bazı bloklara erişim güvenlik kontrolüyle sağlanmaktadır.
- Otoparklar yeraltına alınmıştır. Böylece yeşil alan ve oyun alanları çoğaltılmış, binalar gürültüden uzaklaştırılmıştır. Ayrıca bu etapta bisiklet yolu da düzenlenmiştir.

(a) **(b)**

Şekil 4.3. 48 : (a) 7.8. Kısım yaya-araç yolunun perspektif anlatımı (Günay, 1989)

Şekil 4.3. 49 : (b) 7.8. Kısım bina giriş katınadaki kamusal alanların perspektif anlatımı (Günay, 1989)

Kütle ve cephe özellikleri;

- Blokları incelediğimizde yapı tiplerindeki çeşitlilik, geleneksel motifler ve cephede farklı renkler kullanılmasıyla post modern dönemden izler taşımaktadır. Bu etaplarda 9. ve 10. Etaplardaki yüksek yapılar eleştirildiği için katlar alçak tutulmuş, insan ölçeğinden uzaklaşmamıştır.
- Avlu blokların giriş katlarına dükkân yapılması geleneksel sokak anlayışına benzemektedir. Burada yaya sirkülasyonu oluşturularak canlı bir ortam yaratılmıştır.
- Blokların köşeli yapılması yapılarda bütünlük oluşturmuştur. Bina giriş katlarındaki geçitler yapılarak hareket getirmiştir. Geçitlerin içinden gözüken sosyal alanlar insanları o bölgeye çekmekte büyük rol oynamakta, sürprizli bir ortam yaratmaktadır.

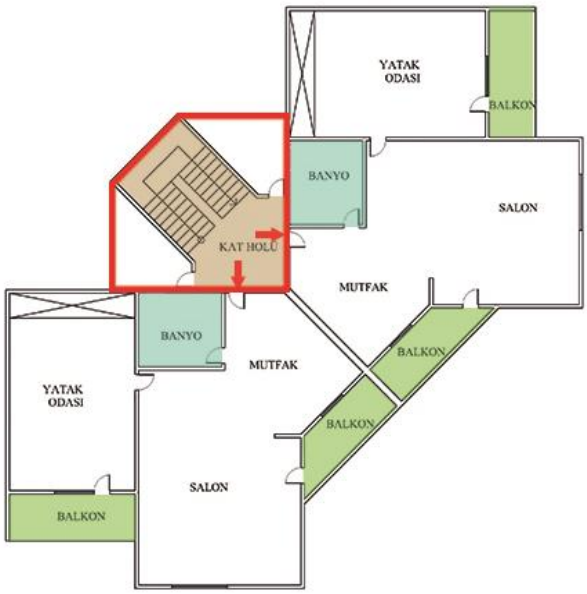
Şekil 4.3. 50 : Bina girişlerindeki geçitler (2019)

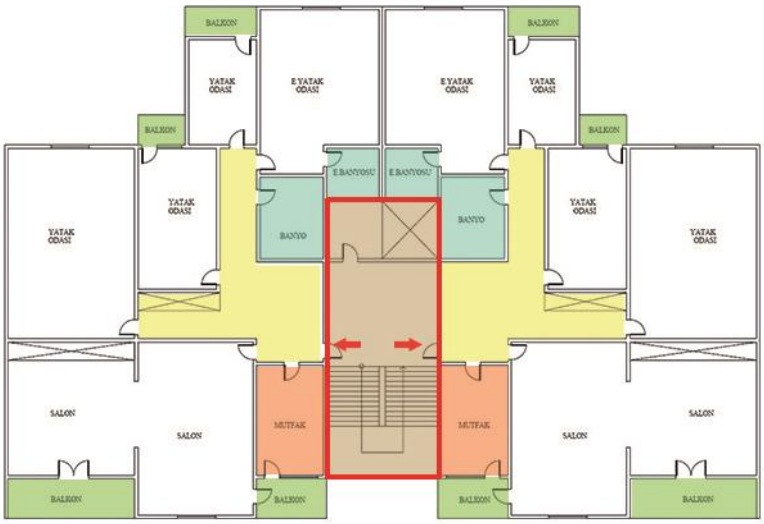
Şekil 4.3. 51 : Köşeli avlu bloklar ve yayalaştırılmış alanlar (2019)

Kat planlarının özellikleri;

Bu etapta plan tiplerinin farklılaştığını görmekteyiz. Konut ve ticari ilk kez bir arada tutulmuş, giriş katlara dükkân tasarlanmıştır. Dairelerdeki oda sayıları da farklı tutularak çeşitlilik sağlanmıştır.

Şekil 4.3. 52 : Mesa avlu tipi blok planı (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 53 : Kutlutaş kare tipi blok planı (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

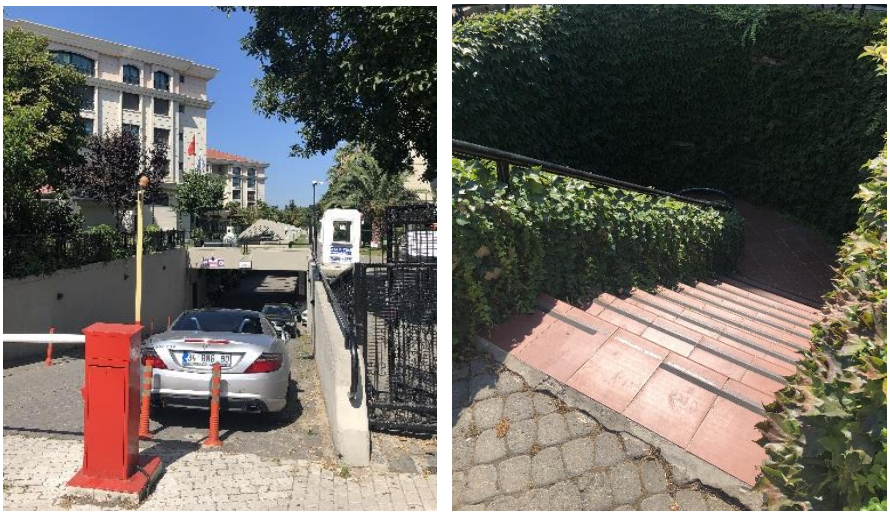
Mesa avlu tipi plan	1 yatak odalı
Kutlutaş kare tipi plan	4 yatak odalı

Tablo 9 : 7. ve 8. Etap plan tipleri oda sayıları

- Şekil 4.3.52'de Mesa avlu tipi blokların planlarına baktığımızda sivri kenarlı farklı bir formda plan çözümlendiğini görmekteyiz. Balkonlar iç avluya bakacak şekilde tasarlanmıştır. 9. etaptaki 1 yatak odalı konuttaki gibi bu tipte de antre bölümü yoktur. Direk mutfağa giriş yapılmaktadır.
- Kutlutaş bloklarının plan tipinde ise geniş bir daire çözümlenmiştir. Bu tip de diğer planlardan farklı olarak ebeveyn banyo eklenmiştir. Antre bütün olarak çözümlenmiş, bir kapı ile ayrılmamıştır. Balkon sayısı da fazla tutulmuştur.

Şekil 4.3. 54 : Dairelerki oda-antre bağlantı analizi (Yücel,2008) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

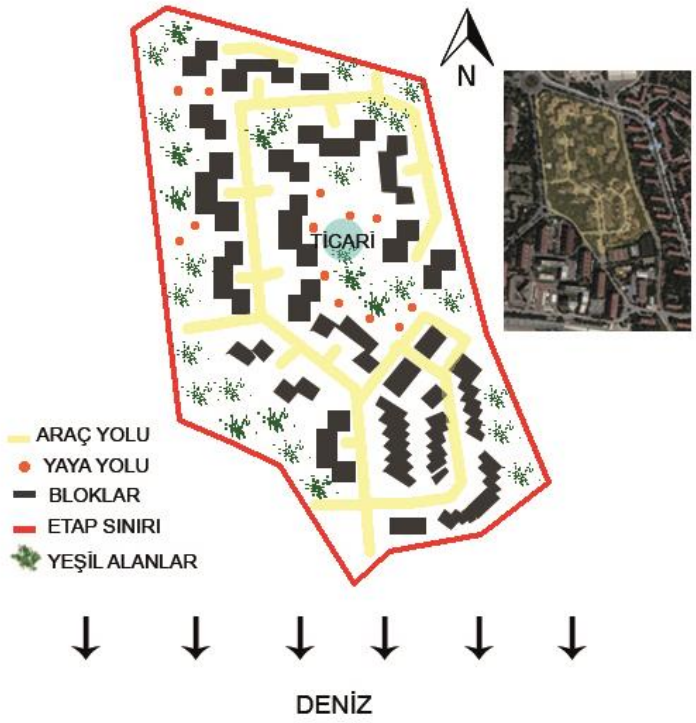
Şekil 4.3. 55 : 7. ve 8. etap araç ve yaya otopark girişinden bir görüntü (2019)

7. ve 8. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

Bu etaplarda bir karakter arayışına girilmiş, farklı yapı tipleri tasarlanmıştır. Köşeli bloklar inşaa edilerek giriş katlarına dükkân yapılmış, ilk kez ticari mekânla konut bir arada düşünülmüştür. Canlı, hareketli sokaklar yapılarak insan ilişkileri maksimumda tutulmak istenmiştir. Avlulu yapılar insanlara yarı-özel mekânlar yaratmış, dört cephesinde insanları içine çeken geçitler tasarlanmıştır. Bu durum bloklar arası geçişlerde de kolaylık sunmaktadır. Gelişen teknolojiyle otopark yeraltına alınmış, daha çok yeşil alan ve kamusal mekânlar yaratılmıştır. Bu etapta modern dönemin sade, renksiz, teras çatılı yapılaşmasına karşı cephelerde geleneksel motiflere, çatılara farklı renklere rastlamaktayız. Post modernizmin savunduğu çeşitlilik, geleneksel düşünce burada yansıtılmıştır.

4.3.7 : 11. Etap Ataköy Toplu Konutları

Yapımına 1990 da başlanmıştır (Cihan, 2018). İlk planlamada 10 etap şeklinde düzenlenen Ataköy toplu konutlarına bu etap daha sonradan eklenmiştir. 7. ve 8. Etapla beraber tamamlanmıştır. Yapıldığı döneme postmodernizm hakimdir.

Şekil 4.3. 56 : 11. etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

- Bu bölüm sonradan yapıldığı için çevre ulaşım bağlantıları zayıftır (Cihan, 2015). Kapalı site mantığıyla tasarlanmış fakat girişlerde güvenlik kontrolü konulmamıştır.
- Bloklar tek tip U şeklinde tasarlanmıştır. 6 katlı olarak yapılarak bölgedeki yoğunluk az tutulmuştur. Yerleşimde ortadaki ticari merkeze bir yönelme sağlanmış, ticari alanları merkez alarak 5. Etap konutlarıyla benzerlik göstermiştir
- Araç yolu bina çeperinden yapılarak yaya için alanlar bırakılmıştır. Yer altında da otopark tasarlanarak daha fazla alan kazanılmıştır.
- Sosyal alanlar diğer etaplara göre daha fazla ve aktiftir. Bölgedeki yoğunluğun az tutulup yapıların sosyal alanlar çevresinde konumlandırılması bu alanların aktif kullanımını sağlamıştır.

- 1+1 den 4+1 dubleks daireye kadar planlarda çeşitlilik sağlanarak kullanıcı kitlesi geniş tutulmuştur.

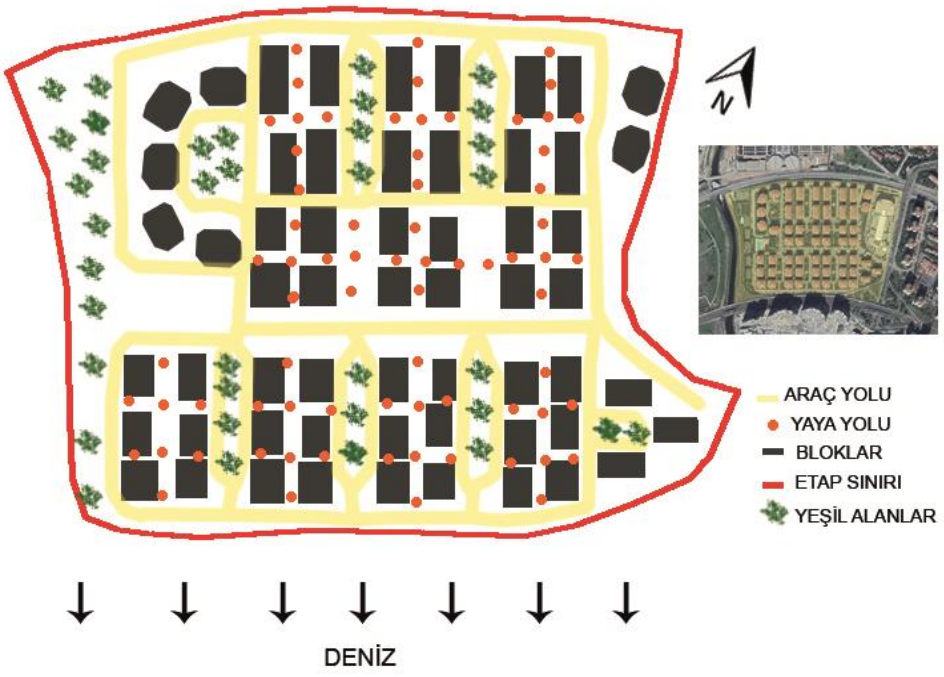
Şekil 4.3. 57 : 11. Etaptan bir görüntü (2019)

11. Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

10 etap olarak planlanan Ataköy'e sonradan eklenmiştir. Yerleşimde benzer yapı blokları tercih edilmiş, kat yükseklikleri alçak yapılarak yoğunluk düşük tutulmuştur. Açık, kapalı otopark ve farklı büyüklükte kat planlarıyla kullanıcı istekleri göz önünde bulundurulmuştur. Cephelerdeki farklı renk kullanımı ve geleneksel motifler post modern dönemi çağrıştırırken büyük cam yüzeyler, birbirine eklemlenen benzer geometrik formlar ve yerleşim planındaki fonksiyonların ayrıştırılması modern dönemi hatırlatmaktadır.

4.3.8 : 6. Etap Ataköy Toplu Konutları

2003-2007 yılları arasında inşaatı yapılmıştır. Ataköy konakları olarak da geçmektedir. En son yapılan etaptır. 'Kapalı site' kavramının en belirgin örneklerinden biridir. 58 adet 5 ve 6 katlı bloktan oluşan bir sitedir. ''Toplam 950 konut bulunmaktadır''(Barutçular, 2018).

Şekil 4.3. 58 : 6. Etap uydu görüntüsü ve yerleşim planı analizi (Bozyokuş,2019)

Yerleşim planı özellikleri;

- Son olarak tasarlanan bu etapta günümüz site konseptine dayalı benzer yapı blokları tasarlanmıştır.
- Üst düzey güvenlikli site olarak yapılmıştır. Diğer etaplara göre daha korunaklı ve dış dünyadan kopuk olarak yapılmıştır. Alan, ağaçlar ve duvarlarla çevrelenmiştir. Konut gruplarının aralarında ve sitenin belli noktalarında sadece siteye ait kamusal ve yeşil alanlar çözümlenmiştir.
- Bu etapta diğer etapların aksine ticari birimler yapılmamış, insanlar ihtiyaçları için site dışına çıkmaktadır.

Kütle ve cephe özellikleri;

- Az katlı yapılarak yoğunluk düşük tutulmuştur.
- Cepheler bütün bloklarda aynı yapılarak bütünlük sağlanmış, süsleme ve detaylar kullanılmıştır. Giydirme cepheler, fransız balkonlar yapılarak dönemin trendleri bloklara uygulanmıştır.

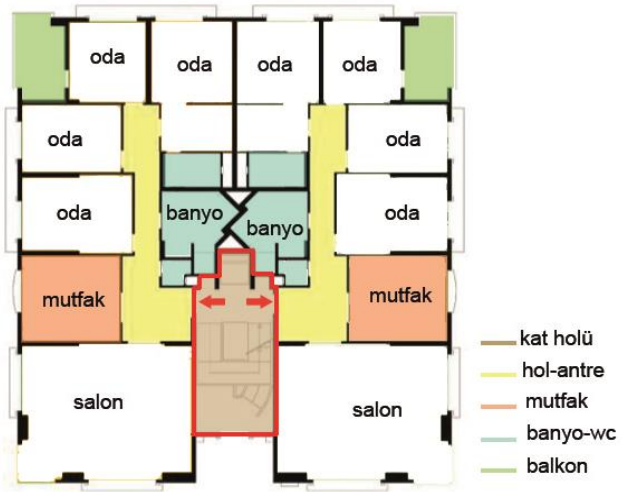

Şekil 4.3. 59 : Ataköy 6. Etap görselleri

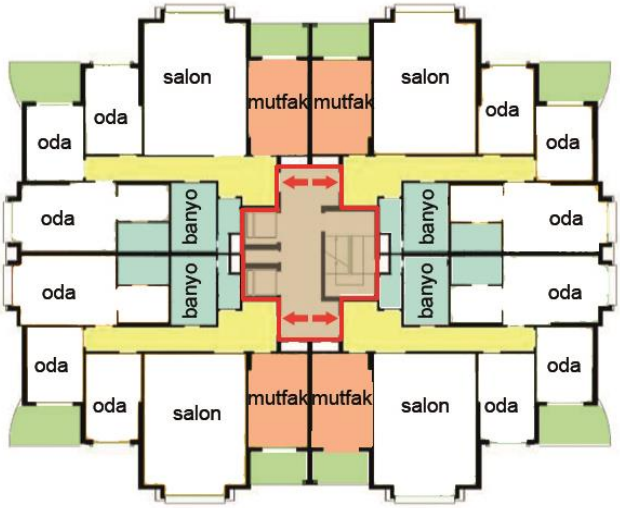
Kaynak : www.ataköykonaklar.com

Kat planlarının özellikleri;

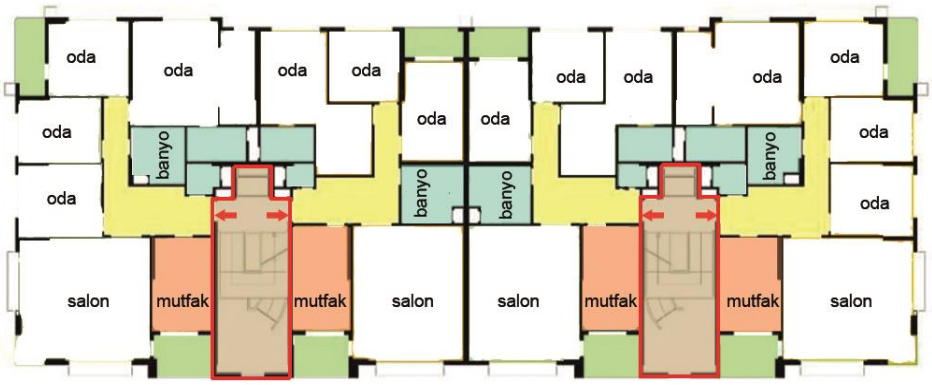
Farklı büyüklükte plan tipleri mevcuttur. 4 tip blok çeşidi vardır. En son tasarlanan etap olduğundan günümüz plan tiplerine en çok benzeyen konut tipleridir.

Şekil 4.3. 60 : A ve B tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

Şekil 4.3. 61 : B-D tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

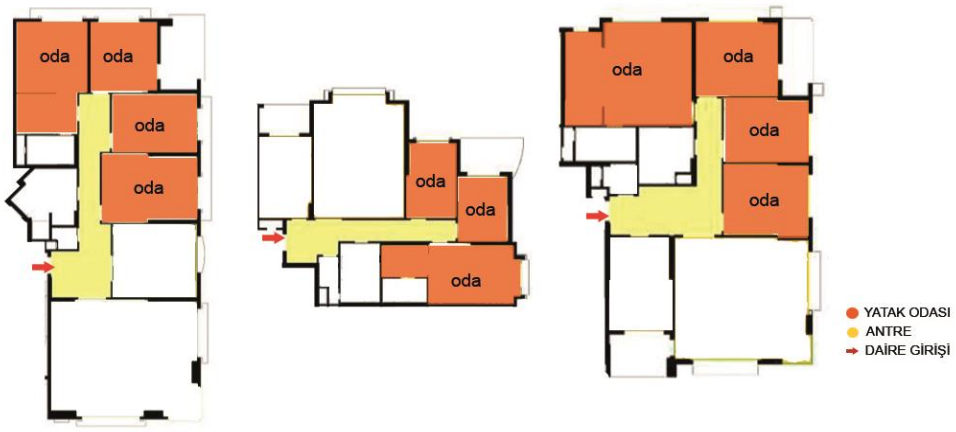
Şekil 4.3. 62 : C tipi blok daire planı (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

A tipi plan	4 yatak odalı
B tipi plan	3 yatak odalı
C tipi plan	4 yatak odalı
D tipi plan	3 yatak odalı

Tablo 10 : 6. Etap plan tiplerinin oda sayıları

- Daireler genel olarak geniş tasarlanmıştır. Bütün bir antre yapılmış, diğer etaplarda rastladığımız kapı ile yatma bölümü ayrı tutulmamıştır. Salon ve mutfak evin giriş kısımlarında çözümlenmiş, odalara gidiş koridorla sağlanmıştır.
- Ebeveyn banyosu ve soyunma odası bölümleri diğer etaplarda olmayan bir özelliktir. Döneminin standartlarına uygun olarak lüks tasarlanmıştır. Maksimum konfor düşünülmüştür. Bu durum fiyatlarına da yansımıştır.

- Katta 2 daire ve katta 4 daire olarak farklı çözüm modelleri mevcuttur. Daireler sırt sırta planlanarak bir simetri oluşturulmuştur.

Şekil 4.3. 63 : Dairelerdeki oda-antre bağlantı analizi (Barutçular, 2018) (Düzenleyen: İrem Bozyokuş)

6.Etap tasarım kriterlerinin değerlendirmesi

Son olarak yapılan 6. Etap, Ataköy konakları olarak da geçmektedir. Kapalı site olarak tasarlanmıştır. Gelişen teknolojiyle daha lüks tasarlanan bu etap konutları üst gelirli insan topluluklarına hitap etmektedir. Diğer etaplardaki gibi herkese açık, kamusal alanların olduğu site kavramı burada yoktur. Üst düzey güvelikle korunmaktadır. Dışarıyla bağlantı minimalize edilmiştir. Diğer etaplarda yeşil alanlar çevreyi sınırlandırırken burada yüksek duvarlarla sınır çekilmiştir. 21.yy kapalı sitelerine bir örnektir. İnsan ilişkileri kısıtlanmış, komşuluk kavramı azaltılmıştır.

Ataköy Toplu Konut Etaplarının Değerlendirilmesi

Ataköy toplu konutlarını genel olarak incelediğimizde her etap dönemsel geçişlerin etkisinde kalarak tasarlanmıştır. Yıllar içinde bireylerin değişen düşünce yapıları, çeşitlenen mimari üsluplar ve gelişen teknolojinin etkisiyle yapıların yerleşim, form ve planları da değişmiştir. Teknolojik gelişmeler doğrultusunda binalarda yeni uygulamalar denenmiştir. Prefabrike yapılar yapılmış, tünel kalıp sistemi kullanılarak yapım süreçleri azaltılmıştır. Yapım süreçleri boyunca kullanıcı istekleri dikkate alınmış, tasarımlar bu bağlamda şekillenmiştir. Örneğin toplu konutların 9. ve 10. Etaplarında yapılan yüksek yapılar insan ölçeğinden şaştığı için eleştirilere maruz kalmış, sonrasında yapımına başlanan 7. ve 8. Etapta binalar daha az katlı olarak tasarlanmıştır. İlk etapların

yerleşim planlamasında modern dönemin fonksiyon ayrışmasını görürken 7. ve 8. etaplarda ticari ve konut alanlarının bir arada kullanılarak post modern mimarinin izlerini yansıttığını anlıyoruz.

Bütün etapların tasarım kararlarını incelediğimizde; 1. Etap, 2. Etap, 3.- 4. Etap, 5. Etap, 9. -10. Etap modern mimarinin etkisi altında kaldığını, yerleşim şemasında konut-ticari-kamusal olarak mekânları bölümlendirmeye gittiğini ve tasarımlarında ışık, hava, yeşillik faktörlerine özen gösterdiğini görüyoruz. Cephelerde süslemeden uzak durulmuş, tek renk kullanımına özen gösterilmiş, geniş cam yüzeylerle dışarı ile iletişim maksimumda tutulmuştur. Çatılarda gelenekselden uzak pergolalı teras çatı yapılmıştır. Bloklarda genel olarak bina girişleri kütle üzerinde kendini belli etmiş, insanları o noktaya çekecek bir detay eklenmiştir.

Şekil 4.3. 64 : 1.,2.,3-4. ve 5. Etaplara ait bina giriş detayları (Bozyokuş,2019)

Şekil 4.3.64'de görüldüğü gibi blokların bina girişleri pilotilerle, saçaklarla ve kütle hareketleriyle kendini belli etmiştir.

Post modern mimarlık, modern mimarlığın karşıt düşüncesi olarak ortaya çıkmıştır. 7.-8. Etapta kendini gösteren bu mimari düşüncede farklı yapı kütleleri, cephe süslemeleri, geleneksel motifler ve renkler göze çarpmaktadır. Bu düşünce sistemine göre her yapı özel ve farklıdır. Yapıların formundan çok işlevine önem veriler. Yapılar buna göre şekillenir. Bu etapta ilk kez ticari ve konut birimleri bir arada kullanılmış, bu sayede mekânlar daha canlı kalabilmiştir. İlk kez otoparklar yeraltında tasarlanmış, bu durum bölgeye değer katmış, ilgi çekmiştir. 11. Etapta kapalı ve açık otoparklar uygulamış,

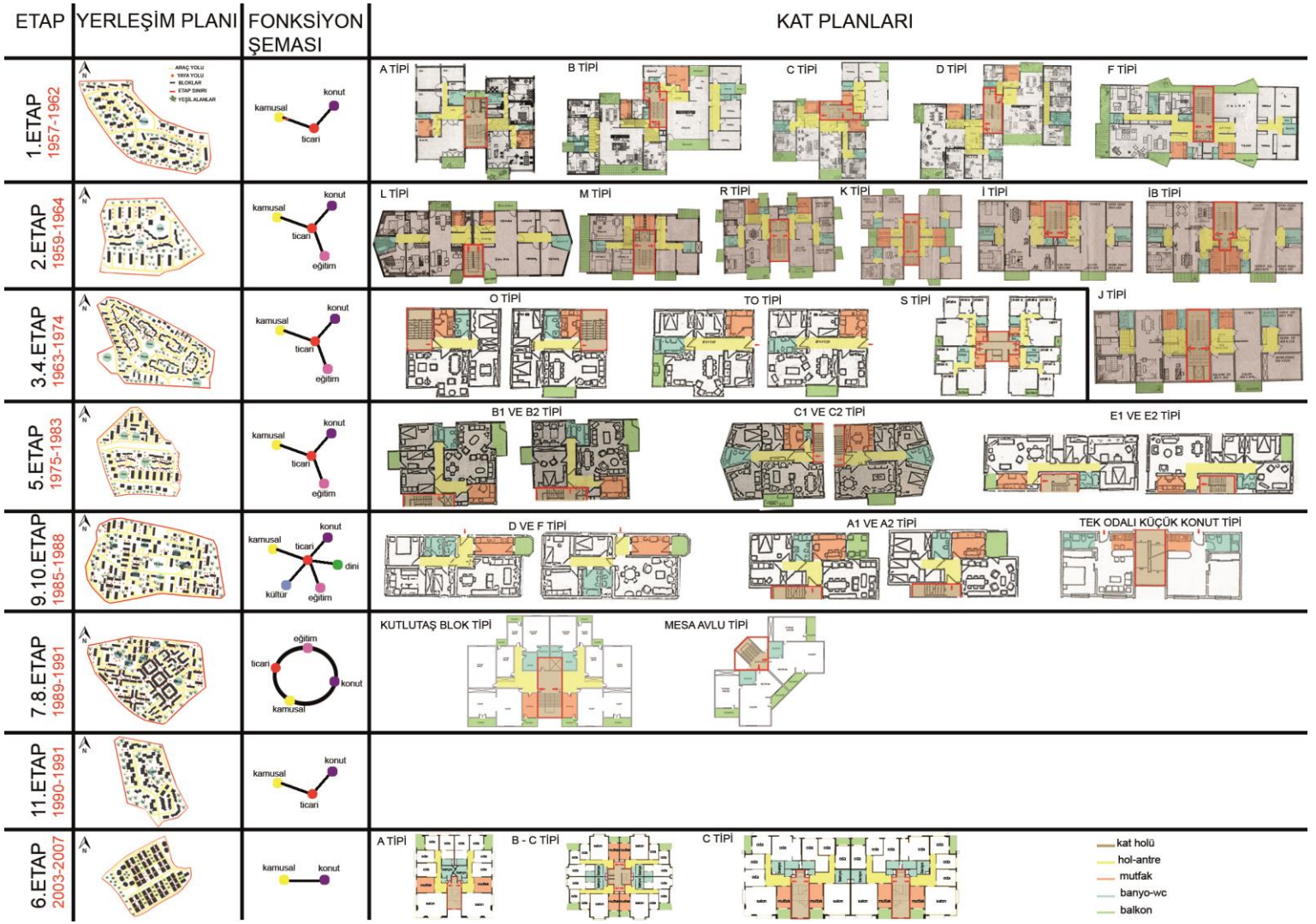
merkez noktada ticari birimler çözümlenmiştir. Burada her iki döneme ait izlere rastlarken 6. ve son olarak yapılan etapta 21. yüzyıl kapalı sitelerinin bir benzeri olarak tasarlanmış, yüksek duvarlarla bölge sınırlandırılmıştır. Dışarıdan ayrı bir alan olarak gözükmekte, toplu konut planlamasının bir parçası olduğu anlaşılmamaktadır.

ETAP	1.ETAP	2.ETAP	3.4.ETAP	5.ETAP	9.10.ETAP	7.8.ETAP	11.ETAP	6.ETAP
YIL	1957-62	1959-64	1963-74	1975-83	1985-88	1989-91	1990-91	2003-07
BLOK	52	39	127	58	89	-	85	58
KONUT	662	852	2630	2993	3100	4348	-	950

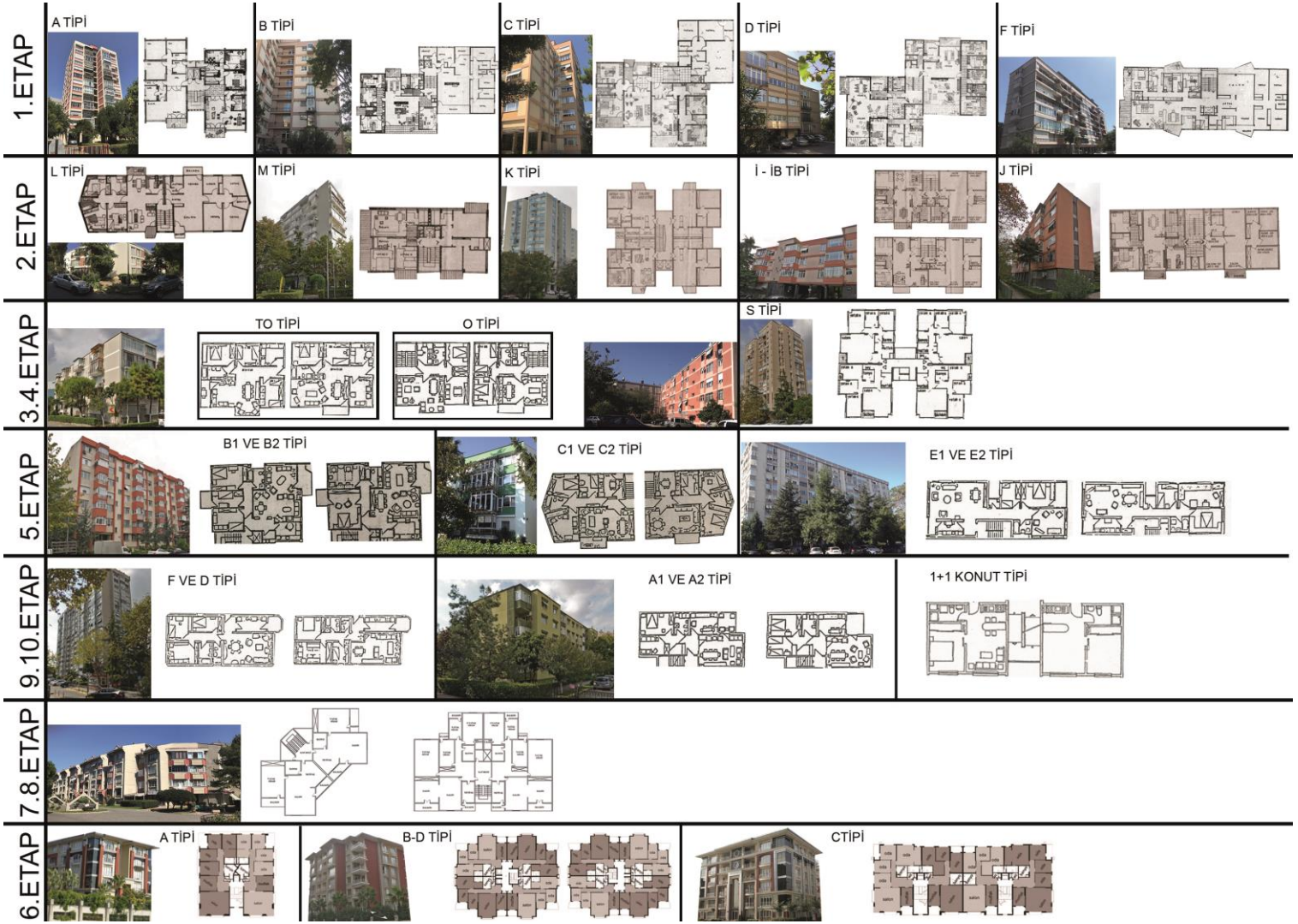
Tablo 11 : Ataköy toplu konutlarının blok ve konut sayıları

Tablo 11'i incelediğimizde 12000 konut alanı olarak planlanan Ataköy uydu kentinde yaklaşık 15000 civarında konut istihdamı sağlandığı görülmektedir. Yüksek yapılaşmanın doğurduğu blok ve konut sayısındaki tezatlık tabloda net bir şekilde okunmaktadır. 1. ve 2. Etaplarda blok sayısı konutla doğru orantılı olarak görülürken, 3. ve 4. Etaba baktığımızda blok sayısı arttırılarak konutlar çoğaltılmış, yoğunluk arttırılmıştır. 5. etap ile 9.-10. etapta blok sayına göre daire sayısının çok fazla olduğunu görmekteyiz. Bu bölgede enine ve yüksek yapılaşma olduğunun sonucudur. Yapım sürelerine baktığımızda ise 9. ve 10. etaplarda tünel kalıp sisteminin kullanılmaya başlamasından sonra süre kısalmış, hızlı ve yoğun konut üretimi olmuştur.

Tablo 12: Ataköy Toplu Konutlarının Yerleşim ve Kat Planı Tipolojileri

Tablo 13: Ataköy Toplu Konutlarının Kütle-Plan Analizleri

4.3.9 : Ataköy Kıyı Bölgesindeki Değişimler

Şekil 4.3. 65 : Ataköy'ün denizden görünüşü (Giray & Baytop, 1955)

Ataköy 50'li yıllarda banliyö olarak tasarlanmıştır. Şehirden uzak bir kıyı kenti olarak düşünülmüştür. Bu kıyı bölgelerinde plaj alanı, turistik ve sosyal tesislerin yer aldığı, insanların nefes aldıkları ortamlar tasarlanmış, arka kısımda kalan toplu konutlar ise manzaraya göre konumlandırılmıştır. 2000'li yıllarda kıyı mevzuatındaki değişiklikler ve imara açılan bölgeler sonucu Ataköy sahilde de değişimler meydana gelmiştir. Sahil kesimindeki sosyal alanlar teker teker yok olmuş, yerini marina, konut ve otel projeleri doldurmuştur. Bu alanlar rant ürünü olarak piyasaya sürülmüştür. 70 metrelik yapı yüksekliği izni ile sahilde duvarlar örülmüş, bölge projelerle yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda bölgenin silüeti de bozulmuştur.

Şekil 4.3. 66 : Ataköy toplu konut alanı 1/5000 nazım imar planı (Haksal,1995)

Şekil 4.3. 67 : Ataköy uydu görüntüsü (Google Earth, 2019)

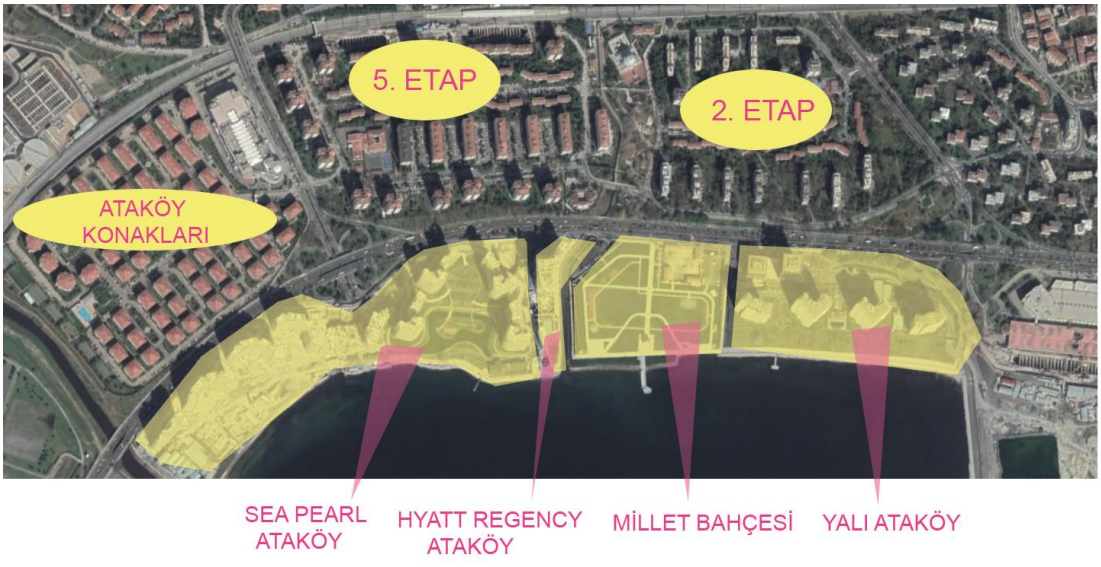
2000'li yıllarda sahil şeridi dolmaya başlamış, bugünkü halinin temelleri atılmıştır. Manzara dikkate alınarak tasarımları yapılan Ataköy'de, kıyı çeperi boyunca yeni yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bölgenin değeri arttıkça uydu kentin önü, lüks ve pahalı konut bloklarıyla dolmuştur. Şekil 4.3.68'de görüldüğü gibi Ataköy sahil şeridini otel ve konut projeleri kapatmış, yapılan yeni binalarla insan yoğunluğu artmış, nefes alınacak mekânlar azalmıştır.

Şekil 4.3. 68 : Ataköy Sahili

Kaynak: https://odatv.com/atakoy-sahili-katarkoy-olacak-0505151200.html

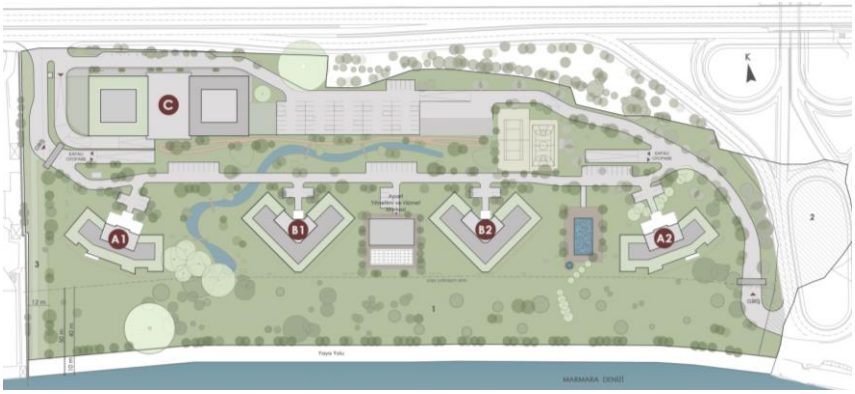
2. ve 5. Etap ile Ataköy konaklarının sahille görsel temasını kesen bu projeler, bölgeye betonlaşmış bir kent görüntüsü de vermektedir. Kıyı şeridindeki eski baruthane ise içerisindeki yapılar korunarak millet bahçesi yapılmıştır.

Şekil 4.3. 69 : Ataköy sahildeki yeni yapılaşmalar (Google Earth,2019)

Projelerde, bütün konutlar denizi görecek şekilde konumlandırılmış ve balkonlar geniş tutularak manzara tarafına yerleştirilmiştir. Birçok sosyal alan ve otel yapıları da beraberinde konumlandırılmıştır.

Yalı Ataköy

Şekil 4.3. 70 : Yalı Ataköy projesi vaziyet planı

Kaynak : http://www.yaliatakoy.com/katplanlari.html

Şekil 4.3. 71 : Yalı Ataköy projesi görselleri

Kaynak : http://www.yaliatakoy.com/galeri.html

Şekil 4.3. 72 : Yalı Ataköy projesi A1 blok normal kat planı

Kaynak : http://www.yaliatakoy.com/katplanlari.html

SEA PEARL ATAKÖY

Şekil 4.3. 73 : Sea Pearl Ataköy projesi vaziyet planı

Kaynak : http://www.seapearlatakoy.com/default.aspx

Şekil 4.3. 74 : Sea Pearl Ataköy projesi görseli

Kaynak : http://www.seapearlatakoy.com/default.aspx

Şekil 4.3. 75 : Sea Pearl Ataköy projesi 3+1 ve 2+1 kat planı

Kaynak : http://www.seapearlatakoy.com/default.aspx

BÖLÜM 5.SONUÇLAR

Modern ve post modern düşünceler tarihi süreç içerisinde birçok tartışmalara neden olmuştur. Birbirlerine aykırı düşünce sistemleriyle toplumsal yapıyı etkilemiş, değişimlere sebep olmuştur. Bu değişimi en çok kentsel mekânda fark ediyoruz. Bunu en iyi sergileyen mekânların başında Ataköy toplu konutları gelmektedir. Yerleşim şeması, kütleleri ve kat planlarıyla açık bir şekilde ortaya koymuş, bize dönemlerin tasarım kriterlerini yansıtmıştır. Gelişen teknoloji ve insanların istekleri de konutları şekillendirmiştir, yeni yapım sistemleri uygulanmıştır. 1957 yılında 1. Etabın yapımına başlanmış, 2007 yılında son etap olan 6. Etabın yapımı tamamlanmıştır. Aradaki 50 yıllık süreçte insanların düşünce sistemlerinde ve toplum yaşantısında birçok değişimler olmuştur. Kullanıcı istekleri farklılaşmış, gelişen teknolojiyle standartlar yükselmiştir.

Bu çalışma kapsamında her etabın içindeki blok tipleri ayrı ayrı incelenmiştir. Farklı plan şemaları ve kütle formlarıyla kendini belli eden çağdaş tasarımlar ortaya çıkmıştır. İlk beş etabın tasarımlarını yapan Luigi Piccinato, konutların yerleşim planlarında, arazinin topografik yapısı ve bölgenin iklim özelliklerine göre kararlar almıştır. Bina aralarındaki mesafeleri geniş tutarak ferah alanlar tasarlamak istemiştir. Geniş cam yüzeylerle alınan güneş ışığını maksimuma çıkarmak hem de dışarıyla teması arttırmak istemiştir. Çevrede yoğun kullanılan yeşil alanlar ve insanları merkez noktada toplayan yaya-taşıt yollarıyla tasarlanan düşüncelere ulaşılmıştır. Bölge kademelere ayrılmış, doğrusal bir düzen sağlanmıştır. Bölge bugün de değerini kaybetmemiş, tasarım farklılıkları ve çeşitli plan şemalarıyla birçok kullanıcı kitlesine hitap ederek değerini arttırmıştır.

Kırdan kente göçlerin artmasıyla şehir dışarıya taşmış, daha fazla konut ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla banliyö olarak tasarlanan Ataköy toplu konutlarında 3. Ve 4. Etapların sosyal konut düşüncesiyle yapılmış, yoğunluk fazla tutulmuştur. 127 blok, 2630 konuttan oluşan bu bölgede amaç daha fazla kişiyi ev sahibi yapmaktır. Burada tasarım ikinci planda kalmıştır. Yoğunluğun fazla tutulması insanlar arasında eleştirilere sebep olmuş, bu nedenle merkez etap niteliği taşıyan 5. etapta yoğunluk düşük tutulmuş, fakat sonradan bu etapta da yüksek yapılaşmayla konut yoğunluğu arttırılmıştır. Bundan yola çıkarak tasarımların kullanıcı isteklerine göre de şekillendiğini anlıyoruz. Sosyal konut

olarak tasarlanan blokların diğerleriyle arasındaki konfor ve fiyat farkı da bugün hala kendini belli etmektedir. Bu konutların daha uygun olması ve fazla sayıda yapılması bölgeye göçü arttırmış, yoğunluğu çoğaltmıştır. Piccinato'nun tasarımını yaptığı son etap olan 5. Etapta dönemin teknolojik gelişmeleri doğrultusunda prefabrik konutlar yapılmıştır. Hızlı üretim ve maksimum konfor arayışı öne çıkmıştır. Bu etaptan sonra 6,7-8 atlanarak 9-10. Etapların yapımına başlanmıştır. Bu kısımda ilk kez tünel kalıp sistemi kullanılmış, yapıların yapım süreleri azaltılmıştır. Konfor ve hızlı üretim için arayış içinde olan insan toplulukları amaçlarına ulaşmış, bu tekniklerle hızlı yapılaşma başlamıştır.

50'li yıllarda korunaklı sitelere gerek duyulmadan, mekânı sınırlandırmadan tasarımlar yapılırken 50 yıl sonraki tasarımlarda yüksek duvarlar, kapıda bekleyen güvenlik elemanları önümüze çıkmaktadır. Metropolleşen dünyada ortaya çıkan güvenlik problemi kişileri güvenle oturabilecekleri ortamlara itmiş, toplum birbirine yabancılaşmış, komşuluk kavramı ortadan kalkmıştır. Bu korunaklı site kavramının Ataköy toplu konutlarındaki ilk örneklerine 9.-10. Etaplarda rastlıyoruz. Yüksek yapılaşmanın doğurduğu güvenlik problemi ve ıssız sokaklar bölgede, korunaklı yapıları zorunlu kılmıştır. Bu etaptaki yapılaşma sonucu ortaya çıkan dikey ve yatayda büyük yapılar eleştirilmiştir. Bölgede ağır kütle etkileri göze çarpmakta, insan ölçeğinin kaçtığı sokaklara rastlanmaktadır. Tasarım odaklı bir uygulama olmadığı anlaşılmaktadır.

7-8. Etaba gelindiğinde post-modern döneme geçiş yapıldığını farkediyoruz. Farklı bina formları, geleneksel cephe detayları ve renkli yapılara dikkat çekiyoruz. Bu etapta ilk kez sokaklar yayalaştırılmış, araçlar toprak altına alınmıştır. Yine aynı şekilde diğer etaplarda merkez noktada ticari birimler tasarlanırken bu etapta ticari ve konut birimleri bir arada düşünülmüş, konutların giriş katlarına dükkânlar tasarlanmıştır. Bu durum bölgenin değerini daha da arttırmıştır. 11. Etapta da aynı şekilde kapalı otoparklar tasarlanmıştır. 7.-8. Etaptan farklı olarak ticari birimler merkez bir noktada toplanmıştır. Bu dönemde hem modernizm hem postmodernizmin izleri görülmüştür. Son olarak yapımı gerçekleştirilen 6. Etap, -aynı zamanda Ataköy Konakları olarak da adlandırılan etap- üst gelir grubuna hitap eden, güvenlikli ve korunaklı duvarlarla çevrili bir alanı kapsamaktadır. Günümüz sitelerine benzer planlanan alanda konut standartları

maksimumda tutulmuştur. Bu şekilde tasarlanmasıyla diğer etaplardan kendini koparmış, farklı bir bölge izlenimi sunmuştur.

Tüm bu etapları genel olarak incelediğimizde büyük ölçekli bir çalışma olan Ataköy'ün tasarım kriterlerinin oluşmasında dönemsel düşünce sistemlerinin, çevre faktörlerin ve kulanıcı kitlelerinin etkisi olduğunu anlıyoruz. Plan analizlerinde mahremiyet duygusuna önem verilmiş, kullanıcı sayısı geniş düşünülerek bölümlenebilir duvar çözümlemeleri getirilmiş, mobilya tasarımlarıyla mekânsal sınırlandırmalar tasarlanmıştır. Çevre düzenlemesinde ise yeşil alan kullanımının İstanbul genelindeki yerleşim yerlerinden çok daha fazla olduğunu görmekteyiz. Bu da bölgeye ayrı bir değer katmıştır. Ataköy toplu konut yerleşimi, emsallerine göre büyük başarı sağlamıştır. Planlama aşamasındaki ileri görüşlülük ve uygulanan yeniliklerle adından söz ettirmiştir. Yerleşim planları, çevre düzenlemeleri, park alanları, yaya-taşıt aksı çözümleri, ticari ve eğitim alanları ile örnek oluşturabilecek bir toplu konut projesi olan Ataköy bugün hala değerini korumaktadır.

KAYNAKÇA

Abbasoğlu, H., (1996). Anadolu'da Antik Çağ'da konut, Yıldız Sey (ed.), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tarih Vakfı, İstanbul, 395-404

Acar, E., (2008). Ev, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Yapı- Endüstri Merkezi, İstanbul, cilt 1: 497-499

Akbulut, M. R., (1994), *Koşuyolu, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

Akın, A. (2010). 2005 Sonrası Konut Mimarisinin Değişimi İstanbul Levent Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Aktulga, E. (2016). Ataköy'ün Gelişim Sürecinin Siyasi, Sosyo-ekonomik ve Teknolojik Bir Analizi, İstanbul. *Mimar.ist Dergisi,* 57 (3), 109-111.

Alsaç, Ü. (1993). *Türk Kent Düzenlemesi ve Konut Mimarlığı*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Altun, D.A. (2010). Kapalı Konut Siteleri ve Mahalle Kavramı. *İdeal Kent Araştırmaları Dergisi*, (2): 216-244.

Aras, L. (2016). Günümüz Mimarlık Ortamına Geçmişten Katkılar: Pessac, CIAM ve Pruitt-Igoe. *Tasarım+ kuram dergisi*, 11(20), 19-34.

Arkitekt. (1958). Ataköy Sitesi. *Arkitekt, 291*, 61–66.

Arkitekt. (1975). Türkiye Emlak Kredi Bankası Ataköy Sosyal Konut Uygulaması. *Arkitekt, 358*, 53–57.

Aru, K., A., ve Gorbon, R., (1952). Levend Mahallesi. *Arkitekt*, ss.174-181.

Aslanoğlu, İ.(1988). Modernizmin Tanımı, Sınırları, Erken Yirminci Yüzyil Mimarlığında Farklı Tavırlar, *Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 8(1), ss.59-66.

Aslanoğlu, R.(1998), *Kent Kimlik Küreselleşme,* Asa Kitabevi, Bursa.

Ayayadın, A. (2015). Art Nouveau Akımına 21. Yüzyıl Perspektifinden Bir Bakış. *Ulakbilge* 3(6) 59-73

Barutçular, T. (2018). 2000'li Yıllarda Üst Gelir Grubu Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Ataköy Örneği, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Kültür Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Batur, A. (1978). Toplu Konutun Tarihsel Gelişimi ve İki Örnek, *Mimarlık*, 78 (3), 22-24.

Batur, A., Yücel, A., Fersan, N. (1979). İstanbul'da Ondokuzuncu Yüzyıl Sıra Evleri Koruma Ve Yeniden Kullanım İçin Bir Monografik Araştırma, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 185-205

Baudrillard, J., (1997). *Tüketim Toplumu*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bauman, Z. (1999), *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, Çev.: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Benevolo, L. (1971), *History of Modern Architecture I: Industrial Revolution*, MIT Press, Cambridge.

Berman, M., (2001). *Katı Olan Herşey Buharlaşıyor*, Çev.: Altuğ Ü., Peker B., İletişim Yayınları, İstanbul;

Besset, M., (1967). *New French Architecture,* Verlag Gerd Hatje, Stuttgart.

Bilgin, İ. (1992). *Konut Üretiminin Karşılaştırmalı Analizi*, YÜMFED Yayınları, İstanbul,

Bilgin, İ., (1997). Toplu Konut, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3. Cilt*, Hürriyet Ofset, İstanbul, ss.1803-1808.

Bilgin, İ., (2001). Modern Bir Yerleş(tir)me Biçimi Olarak Toplu Konut, *Domus M Dergisi*, Sayı: 11, p.51-59.

Bilgin, İ., (2002). Toplu Konuta Tarihsel Perspektif İçinde Bakmak, *Konut Kurultayı 22*-23-24 Mayıs 2002, p.263-268, TMMOB Şehir Plancıları Odası, İstanbul Şubesi, İstanbul.

Birol, G. (2006). Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, *Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi,* Ekim, 3-16.

Blakely, E.J. & Snyder, M.G. (1997). *Fortress America: Gated Communities in the United States*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Bozdoğan, S. (2015). *Modernizm ve Ulusun İnşası*, Metis Yayınları, İstanbul.

Broek, van der J. H., (1964), *Habitation 3 U.I.A.: Programme, Design and Production*, Elsevier Publishing Company, New York, U.S.A.

Bullock, N. (1987). Plans for post-war housing in the UK: The case for mixed development and the flat. *Planning Perspectives*, 2(1), 71-98.

Chaney, D. (1999). *Yaşam Tarzları* (İ.Kutluk, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Cihan, Meryem Melis. (2015). *Sosyal ve Mekansal Ayrışma Kapsamında Konut-Kamusal Alan İlişkilerinin Ataköy Örneği Üzerinden İrdelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Colquhoun, A.(2002). *Modern Architecture*, Oxford UniversityPress, New York.

Connor, S. (2001), *Post-Modernist Kültür*, Çev.: Doğan Şahiner, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Çalışkan, F. Y. (2011). *Toplu Konut Yerleşimlerinin Güneş Işınımı Kazancı Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Diken, B. (1997), Richard Sennett, Kamusal Yaşam ve Kent, *Birikim Dergisi*, 88-89, ss. 35-41.

Doğan, E., (2001). Türkiye Kentlerinde Yirmi Yılın Bilançosu, *Praksis Dergisi*, 2, 97-123.

Dostoğlu, N. (1995). Modern Sonrası Mimarlık Anlayışları, *Mimarlık*, 263, ss. 46-50,

Dostoğlu, N. (1996), Modern Mimarlık'ın Dönüm Noktası: Team 10- Louis Kahn, *Yapıdan 9 Seçmeler*, Yem Yayınları, İstanbul, ss. 135-148.

Emlak Kredi Bankası Broşürü (1964)

Erder, L., (1978). *İç Göçler, Türkiye'de Uygulanan Yerleşme Politikaları*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Erzen, J., (2000). Beğeni, XXI, *Mimarlık Kültürü Dergisi*, 1, 18-20.

Eyice, S., (1996). Türkiye'de Bizans Dönemi Yerleşimi Hakkında Notlar, çev. J.Alguadiş, Yıldız Sey (ed.), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Tarih Vakfı, İstanbul, 206-220

Eyice, S. (1992). Baruthâne, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, s.94-96, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. İstanbul.

Fishmann, R. (2002), 20.yüzyılda Kent Ütopyaları: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, *20. Yüzyıl Kenti*, Der., Çev.: Bülent Duru, Ayten Alkan, İmge Kitabevi, Ankara.

Frampton, K. (1985). *Modern architecture*. Thames and Hudson.

Geray, C., Keleş, R., Yavuz, F. ve Hamamcı, C. (1983). Şehircilik, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:9, s.2358-2374, İletişim Yayınları, İstanbul.

Giddens, A. ve Pierson C. (2001). *Anthony Giddens'la Söyleşiler, Modernliği Anlamlandırmak*, Çeviren: Uyurkulak S., Sağlam M.

Giedion, S. 1967. *Space, Time and Architecture*, 5th ed., Harvard University Press, Cambridge.

Giray, M., & Baytop, F. (1955). Ataköy Sahil Şehri, Arkitekt.

Gottdiener, M. (2005), *Postmodern Göstergeler: Maddi Kültür ve Postmodern Yaşam Biçimleri,* Çev.: Erdal Cengiz, Hakan Gür, Arhan Nur, İmge Kitabevi, Ankara.

Gössel, P., & Leuthäuser, G., (1991). *Architecture In The Twentieth Century*, Benedikt Taschen Pub., Germany.

Grant, J. (2003). Planning Responses to Gated Communities in Canada. *Housing Studies*, 20(2): 277-289.

Günay, B. (1989). Ataköy 7. Ye 8. Mahalleler:Bir Tasarım Deneyimi. *Mimarlık Dergisi*,

p. 95/264. Retrieved from http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/448/6505.pdf

Güzer, A., (1996). Derleyenin sunuşu: 1970 sonrasında Mimarlık, *70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları*, 7-11, Mimarlar Derneği Yay., Ankara.

Haksal, I., (1995). Toplu Konut Yolu İle Oluşan Yeni Yerleşim Alanlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi, Bahçeşehir-Halkalı-Ataköy Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Harrison, J. (2017). The origin, development and decline of back-to-back houses in Leeds, 1787–1937. *Industrial Archaeology Review*, 39(2), 101-116.

Harvey, D. (1996). *Postmodernliğin Durumu*, Metis Yayınları, İstanbul.

Harvey, D. (1999), *Postmodernliğin Durumu*, Çev.: Sungur Savran, Metis Yayınları, İstanbul.

Hawley, A. (1971), *Urban Society An Ecological Approach*, The Ronal Press Company, NewYork.

Hewison, R. (1987). *The Heritage Industry*, London: Methuen.

Işık, O. (1993), Modernizm Kenti / Postmodernizm Kenti, *Birikim Dergisi*, 53, ss. 41-50.

Jencks, C. (1987), *The Language of Postmodern Architecture*, Academy Editions, Londra.

Jencks, C., (1991). *The Language of Post-Modern Architecture*, Sixth edition, Academy Editions, London.

Jencks, C., (1996). *Yeni modernler, Mimari Akımlar 2*, 68-89, Çev. Göldeli, İ., YEM Yayın, İstanbul.

Kaçel, E., (1998). *İngiltere'de Konut Standartlarının Değişen Bağlamı: "Tudor Walters Raporu'ndan "2000 Homes" Projesine*, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Karakurt, E. (2002), Küreselleşme ve Küresel Yerel Süreçlerde Üst Gelir Grubu Konutu Örneği: Bursa - Bademli, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Karaören, M., Bilgin, İ.(1988). 19. Yüzyıl Sonrası Toplu Konut Problematikleri, *Çağdaş Konut ve Çevre Arayışları Sempozyumu,* Ekim 1988ODTÜ Mimarlık Fakültesi Konut Araştırma Merkezi, Ankara.

Keleş, R., (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, İmge, İstanbul

Keleş, R. (2006). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.

Keyder, Ç. (1993). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

Kıdır, Y., (2015), Kamusal Açık Kent Mekanı Kullanımını Dönüştüren Bir Mekanizma Olarak Yoğunluk: Levent Bölgesi Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kırcı, N.(2013). *20. Yüzyıl Mimarlığı*, Nobel Akademik Yayıncılık Dağıtım, Ankara.

Korkmaz Tirkeş, G., (2008). Orta Sınıfın Kent Mekanıyla İlişkisi: Kültürel Yaklaşımlara Yönelik Bir Yöntem Önerisi, *TMMOB Şehir Plancıları Odası Planlama Dergisi*, 3, ss.41-47.

Kortan, E. (1991), Modern ve Post Modern Mimarlığa Eleştirisel Bir Bakış, *Yapı Dergisi*, 111, ss.34-42

Kubat, A.S. (1996), Disney Dünyasında Postmodernizm, İçinde: *Yapıdan 9 Seçmeler*, Yem Yayınları, İstanbul, ss. 122-135.

Kütükoğlu, Mübahat S. (1992). Baruthâne-i Âmire, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, s.96-98, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. İstanbul.

Legates, T. R. ve Stout F., (1996). Modernism and Early Urban Planning, 1870-1940, Derleyen: Legates, T. R. ve Stout F., (1996), *The City Reader*, Routledge Publishing, Londra ve New York.

Marcuse, R. ve Kempen P. (2000), *Global Cities*, Blackwell Publishers, Massachusetts

Meltem Ö. Gürel (2012) Domestic Arrangements: The Maid's Room in the Ataköy Apartment Blocks, Istanbul, Turkey, Journal of Architectural Education, 66:1, 115-126

Moffet, M., Fazio, M., & Wodehouse, L. (2003). *A World History, of Architecture*, Laurance King Publishing, Londra.

Mollaahmetoğlu Falay, A. İ., & Yürekli, F. (2015). Adriano Olivetti: Şehircilik-Sosyal Konut Çalışmaları, *Arredamento Mimarlık:Tasarım Kültürü Dergisi, 293*, ss.116-117.

Muthesius, S. (1990), *The English Terraced House*, Yale University Press, New Haven.

Newman, O. (1996), *Creating Defensible Space*, Rutgers University, Center for Urban Policy Research

Öncü, A. ve Weyland P., (2005)., *Mekan, Kültür, İktidar, Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ötkünç A. (2012). Modernist Bir İlk Yapıt: Mimar Maruf Önalın'ın Dr. Fahrettin Evi, *Tasarım+ Kuram Dergisi*, (8/13), ss. 82-92.

Özbek, R. (2005). "Modernizm/Postmodernizm ve Kuantum Estetiği", http://sakhibahramiyan.blogspot.com/2011/01/modernizmpostmodernizm-ve-kuantum.html, 18 Mart 2019.

Özer, B., (1993). *Yorumlar Kültür Sanat Mimarlık*, 2. Baskı, Y.E.M. Yayınları, İstanbul.

Özer, F., (2002). Bir Pop-Mimari Örneği: City Walk, *Yapı*, 245, 66-73

Özkan, İ. (2006), İstanbul Metropoliten Alanında Uygulanan Konut Politikaları ve Levent Bölgesine Etkilerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özorhon, G., (2009), 1950-60 Dönemi İstanbul Konut Mimarlığının 21.yy Konutu Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özsoy, A., Esin, N., & Pular, G. (1989). *Ataköy Toplu Konut Uygulamalarının Değerlendirilmesi Panel Bildirileri*.

Özyalvaç, A. N. (2013). Mimarlıkta Modernite Kavramı ve Türkiye. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (1), 294-306.

Pevsner, N. (1970), *Avrupa Mimarisinin Anahatları*, Çev.: Selçuk Batur, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul,

Pilehvarian. N.K. (1993). Endüstri Devrimi ve Yeni Ufuklar, *Tasarım* 32.

Polat E. E. O. , Can. C. (2008). Modern Mimarlık Mirası Kavramı: Tanım Ve Kapsam, *Megaron, YTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi,* Cilt 3, Sayı 2, ss.177-186.

Rapoport, A., (1969). *House, Form, and Culture, Prentice-Hall*, Englewood Cliffs, N.J.

Richards, J. M. (1953). *An introduction to modern architecture (Vol. 61)*. Penguin books.

Roth, L. M. (2000). *Mimarlığın Öyküsü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul,.

Rowe, P.G., (1993). *Modernity and Housing*, MIT Press, Cambridge

Sassen, S. (2000), *Cities in a World Economy*, Pine Forge Press, California.

Saygıcı, H. S., (2004). Üst Gelir Grubuna Yönelik Tasarlanan Konut Alanlarının Değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sennett, R. (1996), *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Çev.: Serpil Durak, Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Kitabevi, İstanbul.

Sey, Y., (1998). Cumhuriyet Döneminde Konut*, 75 Yılda değişen Kent ve Mimarlık*, Ed. Sey, Y., Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 273-300.

Sey, Y., (2007). Yeni Vatandaşların Barındırılması: Konut politikaları ve Toplu Konut, *Modern Türk Mimarlığı 1900-1980*, ss.159-181, Eds. Holod, R., Evin, A., Özkan, S., Yalçın Matbaacılık, Ankara, Türkiye.

Sharp, D., (2002). *Twentieth Century Architecture:a visual history*, Everbest Printing, Hong Kong.

Singh, A. (t.y.). *Industrial City by Tony Garnier*, Roll No.13, Vastu Kala Academy, https://kupdf.net/download/industrial-city-by-tony-garnier_59813974dc0d601b732bb186_pdf, 12 Şubat 2019.

Su, S. (1995), Postmodern Dönem Semptomları, *Birikim Dergisi*, 74, ss. 22-31.

Suoğlu, R., (2009), Koşuyolu Yerleşmesinin Oluşumu ve Gelişimi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şaylan, G. (2002), *Postmodernizm*, İmge Kitabevi, Ankara.

Şener, H., ve Yıldız, D., (2000). Dünden Bugüne Koşuyolu. *Mimarlık/ TMMOB Mimarlar Odası*. Say ı. 291, ss. 26-37.

Şenyapılı, T. (1985). *Ankara Kenti'nde Gecekondu Gelişimi 1923-1960*, Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifler Yayınevi, Ankara.

Şuta, O. (2016). Edirne‟ de 1980‟ den günümüze toplu konutun gelişimi-değişimi *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

Tanyeli, U. (1997). Modern Mimarlık, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, II, s. 1286.

Tapan, M., (1996). Toplu Konut ve Türkiye'deki Gelişimi, İçinde. *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, p.366-378, (Eds.) Y. Sey, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Tapan, M. (2011). Toplu Konut ve Türkiye „deki Gelişimi, İçinde, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 2011, s. 366-378.

Tekeli, İ. (1994). *The development of the Istanbul metropolitan area: urban administration and planning*. Internat. Union of Local Authorities, Section for the Eastern Mediterranean and Middle East Region.

Temurlenk, M. (1997). *Toplu Konut Dış Mekan Kalitesi Standartları - Örnek: Ataköy 9-10 Kısım Analiz Çalışması*.

Tokyay, V. (2005), Yeni Tasarım Kültürü Işığında Alışveriş Mimarlığı, Gösteri Kültürü, *Mimarlık Kültür Sanat Yapı Dergisi*, 286, ss. 58-64.

Trachtenberg, M. ve Hyman, I., (1986). *Architecture from prehistory to post-modernism / The Western tradition*, Harry N. Abrams Inc., The Netherlands.

TRC1 Konut, (2012). *TRC1 Bölgesi Tarihi, Teorik ve Ampirik Konut Değerlendirmesi*, İpekyolu Kalkınma Ajansı Araştırma Serisi – 7, Gaziantep

Tuncel, S. G., & İlerisoy, Z. Y. (2016). Bahçe-Şehir Kavramı Ve Ankara Bahçelievler Semti Üzerinden İrdelenmesi, *Internatıonal Academıc Research Congress, INES 2016*, (ss. 2828-2835).

Turgut H., Unügür S M, (1997). *Changing Household Patterns And The Use Of The Home, A Case Study On The Traditional Turkish House, Culture&Space in The Home Environment*, Dünya Yayıncılık, İstanbul.

Tümer, H. Ö. & Dostoğlu, N. (2008). Bursa'da Dışa Kapalı Konut Yerleşmelerinin Oluşum Süreci ve Sınıflandırılması. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 13(2): 53-68.

Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı TUREP (1996), BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II, Haziran.

Üübol, E. (2014), Amerikan Bahçeşehir Hareketi'nin Tarihsel Dönemler Üzerinden İncelenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Modern İmar ve Mimarlık Tarihi I,Güz '14-15, ss. 7-8

Von Hoffman, A. (2002). *Why They Built Pruitt-Igoe*, Taubman Centre Publications, Harvard University.

Yazıcı, Y. E. (2016). Gaudi Dokunmamızı mı İstedi?. *Journal of Architectural*, 1(1), 53-60.

Yırtıcı, H. (2005), *Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

Yücel, O. (2008), *Toplu Konutlarda Modülerlik ve Esneklik Kavramları, İstanbul'daki Toplu Konutların Plan Tipi Üzerinden Analizi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Zengel, R. (2002), Yeni Bin Yılda Kentsel Açık Mekanlarda Kimlik Arayışı, *Arredamento Mimarlık: Tasarım Kültür Dergisi*, 4, ss. 90-97.

Zukin, S., (1996). Whose Culture, Whose City; Derleyen: Le Gates, R.T. ve Stout, F. (1996). *The City Reader*, Routledge Publishing, Londra ve New York.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.arkitektuel.com/unite-dhabitation/ Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.arkitera.com/haber/modern-mimarligin-oldugu-gun/ Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://arch3100designprimer.files.wordpress.com/2015/03/site-plan-pruit-igoe.png Erişim Tarihi : 10.10.2019

www.ataköykonaklar.com Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.bakirkoygazetesi.com/atakoy-baruthane-kurtuldu-mu/1192/ Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Plans_an_pictures_of_back-to back_houses_in_Nottingham._Wellcome_L0011651.jpg Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Architecture/Publications-et-audiovisuel/Publications/Les-Grandes-Terres-a-Marly-le-Roi Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.fondationlecorbusier.fr Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://modernarchitecturelondon.com/buildings/alton-east.php Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://www.pinterest.es Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.seapearlatakoy.com/default.aspx Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/ Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://odatv.com/atakoy-sahili-katarkoy-olacak-0505151200.html Erişim Tarihi : 10.10.2019

http://www.yaliatakoy.com Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://www.wikiwand.com/en/Back-to-back_house Erişim Tarihi : 10.10.2019

https://tr.wikipedia.org/wiki Erişim Tarihi : 10.10.2019